לעילוי נשמת אימי המזוככת ביסורים
ארלט חנה ז"ל בת פרחה ז"ל שהשבת פקידת שנתה
נלב"ע י"ב כסליו התשע"ט ת.נ.צ.ב.ה.

יגדיל תורה

יגדיל תורה

פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא

שִׂיחַת חִזּוּק לְפָרָשַׁת וַיֵּצֵא

מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בַּשַּׁבָּת א

שיחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

יגדיל תורה

שיחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרית שליט"א
מתוך סדרת הספרים יגדיל תורה (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן

נושא שיחת חיזוק:

מְעוֹרֵר בַּשִּׂיחָה שֶׁחָפֵץ ה' שֶׁיִּהְיוּ עֵינֵינוּ נְשׂוּאוֹת אֵלָיו וְלָדַעַת כִּי אֵין הַפַּרְנָסָה תּוֹצָאוֹת מַעֲשָׂיו וְשֶׁהקב"ה נִמְצָא עִם הַשָּׁנוּא וְהַנִּרְדָּף וְשֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים תְּלוּיִים בָּאָדָם וְשֶׁיְּדַבֵּר לִבְנֵי בֵּיתוֹ בִּלְשׁוֹן פִּיּוּס וְרִצּוּי וְשֶׁעַל הָאָדָם לְנַסּוֹת אֶת כֹּוחוֹ בְּמִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר.

נושא שיעור ההלכתי:

בְּשִׁעוּר זֶה מְבָאֵר מָהֵן הַמְּלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת מֵהַתּוֹרָה וּמִדְּרַבָּנָן וְדִינָם בַּשְּׁמִטָּה בִּמְקוֹם הֶפְסֵד וְדִין שְׂאַר מְלָאכוֹת שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים וּזְרִיעָה בְּסוֹף הַשְּׁבִיעִית וְהַאִם מִתְחַיֵּב מֵהַתּוֹרָה בַּעֲשֵׂה שֶׁל וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ כְּשֶׁעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן בַּקַּרְקַע וּזְרִיעָה לְנוֹי וְשִׁעוּר חִיּוּב זְרִיעָה וְדִין עֲקִירָה לְמִי שֶׁנָּטַע אוֹ זָרַע בַּשְּׁבִיעִית וְדִין נְטִיעָה בְּשַׁבָּת וְדִין שָׁמוּר וְנֶעֱבַד בַּשְּׁבִיעִית וּמְסַיֵּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה.

◄ עיצוב א.י.ש. | 0527627127 | 08-8650078
◄ עימוד וניקוד | ש.נ. | 0504158840

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שִׂיחַת חִזּוּק לְפָרָשַׁת וַיֵּצֵא

חָפֵץ ה' שֶׁיִּהְיוּ עֵינֵינוּ נְשׂוּאוֹת אֵלָיו

רָאִיתִי בִּבְאֵר הַפָּרָשָׁה שֶׁכָּתַב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (ל כח-לא), 'נָקְבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֶתֵּנָה... וַיֹּאמֶר מָה אֶתֵּן לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא תִתֶּן לִי מְאוּמָה...', כָּתַב הָרַדָ"ק (ד"ה לא) שֶׁיַּעֲקֹב הֵשִׁיבוֹ 'לֹא תִתֵּן לִי שׁוּם דָּבָר קָצוּב בִּשְׂכָרִי, אֶלָּא יִהְיֶה שְׂכָרִי דֶּרֶךְ מִקְרֶה וְטוֹבַת הָאֵל כְּמוֹ שֶׁיַּזְמִין לִי'. וְהַיְנוּ שֶׁלָּבָן הָאֲרַמִּי 'בִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל' - לַעֲקֹר וּלְהַרְחִיק אֶת יַעֲקֹב אָבִינוּ מִצִּוּוּיוֹ וְקוֹנוֹ, כֵּיצַד יַעֲשֶׂה זֹאת - מָצָא לוֹ טַכְסִיס, כְּשֶׁתִּהְיֶה פַּרְנָסָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בְּשָׂכָר קָבוּעַ, אָז לֹא יִחְיֶה בְּהַרְגָּשָׁה שֶׁפַּרְנָסָתוֹ תְּלוּיָה בִּידֵי שָׁמַיִם, וְלֹא יַרְגִּישׁ עַצְמוֹ תָּלוּי בָּהּ'. אֲבָל, יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא אָבָה לִשְׁמֹעַ לוֹ, וְעָנָהוּ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּשָׂכָר קָבוּעַ, שֶׁהֲרֵי בָּזֶה יִסָּמֵךְ עַל 'מַשְׁכֻּרְתּוֹ' הַקְּצוּבָה וְהַמְסֻדֶּרֶת, וְיִתְמַעֵט בִּטְחוֹנוֹ בָּהּ', אֶלָּא שְׂכָרוֹ יִהְיֶה תָּלוּי בְּמָה שֶׁיִּגְזֹר הַבּוֹרֵא מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ מָה יֵּלְדוּ הַכְּבָשִׂים עֲקוּדִים נְקֻדִּים אוֹ בְּרֻדִּים, וע"ז יִהְיֶה תָּלוּי בַּבּוֹרֵא יִת' וְיִשָּׂא עֵינָיו לַמָּרוֹם בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה.

אִיתָא בְּתַנְחוּמָא בְּפָרָשָׁתֵנוּ (וַיֵּצֵא ג), אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, בְּכָל מָה שֶׁתָּבַע (הִתְפַּלֵּל וּבִקֵּשׁ) יַעֲקֹב מִן הקב"ה, הֵשִׁיבוֹ. אָמַר אִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי - הֵשִׁיבוֹ וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ. אָמַר וּשְׁמָרַנִי - הֵשִׁיבוֹ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ. אָמַר וְשַׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם - הֵשִׁיבוֹ וַהֲשִׁיבוֹתִיךָ. (אֲבָל) אָמַר וְנָתַן לִי לֶחֶם - וְלֹא הֵשִׁיבוֹ עַל הַפַּרְנָסָה, כִּי אָמַר הקב"ה, אִם אֲנִי מַבְטִיחוֹ עַל הַלֶּחֶם, מַהוּ מְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי עוֹד, לְפִיכָךְ לֹא הֵשִׁיבוֹ עַל הַלֶּחֶם, ע"כ.

מִכָּאן תֵּצֵא הַקְּרִיאָה לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּאֲשֶׁר הֵם, תְּנוּחַ דַּעְתְּכֶם מִדַּאֲגַת הַפַּרְנָסָה וכיו"ב, דְּעוּ נָא כִּי הקב"ה חָפֵץ בְּטוֹבַתְכֶם וְיַשְׁפִּיעַ עֲלֵיכֶם כָּל מִינֵי טוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אֵין לָכֶם אֶלָּא לִתְלוֹת עֵינֵיכֶם בּוֹ, כִּי אֵין לְהקב"ה חֵפֶץ אֶלָּא בְּקִרְבַת בָּנָיו אֵלָיו, וְרַק מִשּׁוּם כָּךְ נוֹתֵן לָהֶם אֵיזֶה 'מַחְסוֹר', בִּכְדֵי שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ לְפָנָיו בְּכָל לִבָּם וְנַפְשָׁם, וְכַאֲשֶׁר הַמָּה מַכִּירִים בָּזֶה וְנוֹשְׂאִים אֵלָיו עֵינֵיהֶם בִּתְפִלָּה וּבֶאֱמוּנָה, בְּוַדַּאי יְמַלֵּא מַחְסוֹרָם בְּכָל מִינֵי יְשׁוּעוֹת וְהַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת.

נוֹרָאוֹת מָצִינוּ בַּ'כְּלִי יָקָר' עַל הַפָּסוּק בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כח, יד) 'וְהָיָה זַרְעֶךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה צָפוֹנָה וָנֶגְבָּה', וז"ל, שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (עַיֵּן מִדְרַשׁ תְּהִלִּים מד) אֵין הַתְּשׁוּעָה בָּאָה לְיִשְׂרָאֵל כִּי אִם בִּזְמַן שֶׁהֵם בְּתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מד כו) 'כִּי שָׁחָה לֶעָפָר נַפְשֵׁנוּ' וְגוֹ', מָה כְּתִיב בָּתְרֵהּ - 'קוּמָה עֶזְרָתָה לָנוּ'. וְטַעַם שֶׁל דָּבָר שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאֵינָן בְּתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת אָז אֵינָן תּוֹלִין בְּטִחוֹנָם בָּהּ', וְחוֹשְׁבִים תַּחְבּוּלוֹת לְהִנָּצֵל מַפַּח יָקוּשׁ ע"י תַּחְבּוּלוֹת אֱנוֹשִׁיוֹת, וע"כ רִחֵק ה' אֶת הָאָדָם וְרַבָּה הָעֲזוּבָה, כִּי לֹא בָּטְחוּ בִּתְשׁוּעַת ה', אַךְ כְּשֶׁיִּרְאוּ כִּי אָזְלַת יָד הִשְׁתַּדְּלוּתָם וְאֵין עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ, אָז עֵינֵיהֶם נְשׂוּאוֹת אֶל ה' לִקְרֹא אֵלָיו בְּעֵת הַצָּר לָהֶם וְה' שׁוֹמֵעַ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הַתְּשׁוּעָה בָּאָה דֶּרֶךְ בְּרִיחָה מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה, דְּהַיְנוּ מִן תַּכְלִית הַשִּׁפְלוּת אֶל תַּכְלִית הַמַּעֲלָה. עכ"ל.

וּבָזֶה מְבָאֵר אֶת לְשׁוֹן הַכָּתוּב, שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁ'וְהָיָה זַרְעֶךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ' וְשָׁחָה לֶעָפָר נַפְשָׁם

יִתְקַיֵּם בָּהֶם וּפָרַצְתָּ, יִרְצֶה לוֹמַר יַעֲלֶה הַפּוֹרֵץ לִפְנֵיהֶם לְהַעֲלוֹתָם אֶל גֶּרֶם הַמַּעֲלָה, וְהֵינוּ מְשׁוּם שֶׁיִּתְלוּ עֵינֵיהֶם בהקב"ה מִתּוֹךְ הַהַכָּרָה שֶׁרַק הוּא אֲדוֹן הַמּוֹשִׁיעַ.

וּלְדִידַן יֵאָמֵר צֵא נָא הַשָּׂדֶה וּשְׁאַל אֶת הַבְּרִיּוֹת מָה הֵן אוֹמְרוֹת - מַהִי הַבְּרָכָה שֶׁהָאָדָם מִן הַשּׁוּק מְבָרֵךְ אֶת עַצְמוֹ, וְהַכֹּל יַעֲנוּךְ - לְכְשֶׁיְּכַנֵּס לְחֶשְׁבּוֹן הַבַּנְק שֶׁלָּהֶם בְּכָל חֹדֶשׁ בְּיוֹם מְסֻיָּם בַּחֹדֶשׁ כָּךְ וְכָךְ מָעוֹת אָז אֵדַע כִּי עָרְבָה שְׁנָתִי, לָזֶה בָּא יַעֲקֹב אָבִינוּ וּמַכְחִישָׁם, כִּי טוֹבָתוֹ וְחַיּוּתוֹ שֶׁל אָדָם כְּשֶׁיִּזְכֹּר בְּכָל עֵת וְיִחְיֶה תָּמִיד בַּהַרְגָּשָׁה כִּי הוּא סָמוּךְ עַל שֻׁלְחַן אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם - 'שֶׁעָשָׂה לִי, הָעוֹשֶׂה לִי כָּל צָרְכִּי'... גַּם יַרְוִיחַ בָּזֶה, שֶׁחַיָּיו יִהְיוּ תָּמִיד שְׁלֵוִים וּשְׁקֵטִים, שֶׁהֲרֵי פְּעָמִים נוֹפֶלֶת עַל הָאָדָם הוֹצָאָה בִּלְתִּי צְפוּיָה מֵרֹאשׁ, אִם אֵינוֹ חַי אֶלָּא עַל מַשְׂכֻּרְתּוֹ הַקְּבוּעָה הֲרֵי הוּא מְאַבֵּד עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו כְּשֶׁמַּשֶּׁהוּ זָז מִמְּקוֹמוֹ, אֲבָל הַחַי עַל חַסְדֵי הַבּוֹרֵא מָה לוֹ עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וּמָה לוֹ מֵאַת אֲלָפִים - הַיָּד ה' תִּקְצַר, כִּי 'לִי הַזָּהָב וְלִי הַכֶּסֶף', אֵין לוֹ אֶלָּא לִפְנוֹת אֶל אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם לְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ כָּל הִצְטָרְכִּוּיוֹתָיו וְהֵם כְּבָר בַּדֶּרֶךְ לְבֵיתוֹ.

פַּעַם אָמַר יְהוּדִי לְרַבּוֹ כִּי הוּא מַרְגִּישׁ עַצְמוֹ תָּלוּשׁ... כִּי מַעֲבִידָיו זוֹרְקִים אוֹתוֹ חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים, וּבְכָל 'שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי' הוּא עוֹבֵד בְּמָקוֹם חָדָשׁ, פַּעַם בִּ'קְבִיעוּת' וּפַעַם כִּ'מְמַלֵּא מָקוֹם' - וּפְעָמִים רַבּוֹת הִנּוֹ מְסוֹבֵב בְּחֹסֶר מַעֲשׂ - וַאֲנִי אָנָה בָּא. א"ל וְכִי 'תָּלוּשׁ' אַתָּה, מֵעוֹלָם לֹא רָאִיתִי אָדָם מְחֻבָּר כָּמוֹךָ, כִּי אֵינְךָ סוֹמֵךְ כְּלָל עַל מַעֲשֵׂי יָדְךָ אֶלָּא הִנְּךָ מְחֻבָּר לַבּוֹרֵא כָּל עוֹלָם בַּאֲשֶׁר עֵינֶיךָ תְּלוּיוֹת הַשָּׁמַיְמָה בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה...

וּכְבָר אָמְרוּ בְּדֶרֶךְ צַחוּת, אוּלַי לָכֵן מְקַבְּלִים אוֹתָם הַשְּׂכִירִים מִדֵּי חֹדֶשׁ 'תְּלוּשׁ מַשְׂכֹּרֶת', לְרַמֵּז שעי"ז אֶפְשָׁר ח"ו לִהְיוֹת 'תָּלוּשׁ' מֵאֱמוּנָתוֹ בהקב"ה, אִם ח"ו יַתְחִיל לִסְמֹךְ עַל הַ'תְּלוּשׁ' הַקָּבוּעַ שֶׁיָּבוֹא בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ. וּבְוַדַּאי אֵין כַּוָּנַת הַדְּבָרִים לוֹמַר שֶׁיַּעֲזֹב הָאָדָם אֶת מָקוֹם קְבִיעוּתוֹ.. אֶלָּא לְלַמֵּד שֶׁתָּמִיד יִהֵא מְחֻבָּר אֶל הקב"ה וְאַל יִסְתַּמֵּךְ עַל הַ'תְּלוּשׁ' כִּי אֵין לְךָ תָּלוּשׁ גָּדוֹל מִזֶּה.

הָיָה הגרי"ז מִבְּרִיסְק זי"ע נוֹהֵג לוֹמַר, לֹא יָדַעְתִּי מִנַּיִן לְעָשִׁיר 'לֶחֶם לָאֵכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ', כִּי בִּשְׁלָמָא הָעֲנִי מַרְגִּישׁ לִרוֹב עֲנִיּוּתוֹ וּמַחְסֹרוֹ שֶׁהוּא תָּלוּי בְּיַד ה', וּמִתְפַּלֵּל אֶל ה' בְּהַרְגָּשָׁה שֶׁאֵין לוֹ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן אֶלָּא עַל אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם וְיִשְׁמַע קֹל וְיַעֲנֵהוּ. אֲבָל הֶעָשִׁיר הַמִּתְהַלֵּל בְּעָשְׁרוֹ, וּכְלָל אֵינָנּוּ מַרְגִּישׁ שֶׁהִנּוֹ תָּלוּי בְּיַד ה', וְאַף אִם יִשְׁפֹּךְ שִׂיחַ תְּפִלָּה עַל הַפַּרְנָסָה אֵין זוֹ תְּפִלָּה הַבָּאָה מִתּוֹךְ הַרְגָּשַׁת הַלֵּב... אִם כֵּן מִנַּיִן יֵשׁ לוֹ כָּל צָרְכּוֹ. וְאָמַר הגרי"ז שֶׁזּוֹ קוּשְׁיָא עֲצוּמָה שֶׁאֵין עָלֶיהָ תְּשׁוּבָה.

אֲלָא, שהרה"ק מִסּוֹקוֹלוֹב זי"ע בְּאֵר, כִּי אָמְרוּ חָזַ"ל (קה"ר א יג) 'יֵשׁ לוֹ מָנָה, רוֹצֶה מָאתַיִם' נִמְצָא שֶׁאַף הֶעָשִׁיר מַרְגִּישׁ תָּמִיד 'חָסֵר' וְתָלוּי בְּיַד ה', וְאַף אִם יֵשׁ לוֹ מָמוֹן רַב, מִכָּל מָקוֹם לְעוֹלָם אֵין נַפְשׁוֹ שְׂבֵעָה, וְתָמִיד יֵרַע לְעוֹד וְעוֹד מָעוֹת, נִמְצָא שֶׁגַּם הוּא 'מַרְגִּישׁ חָסֵר' וְתוֹלֶה עֵצוֹ בָּה', שֶׁפִּיר הָוֵי תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה.

אֶחָד מֵחֲסִידֵי הרה"ק רַבִּי יְחֶזְקֵאל מִקַּזְמִיר זי"ע הִתְאוֹנֵן בִּפְנֵי רַבּוֹ כִּי עָלָיו לַעֲזֹב אֶת שַׁעֲרֵי 'בֵּית הַמִּדְרָשׁ' לַעֲסֹק עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה, וְהוּא מְפַחֵד מֵהַבִּלְבּוּל הַשּׁוֹרֵר בַּשְּׁוָקִים וּבְרְחוֹבוֹת, אָמַר לוֹ הרה"ק, כְּתִיב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כח, יא) 'וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשׁוֹתָיו', וּבְרַשִׁ"י, 'עֲשָׂאָן כְּמִין מַרְזֵב סָבִיב לְרֹאשׁוֹ, שֶׁיָּרְאוּ מִפְּנֵי חַיּוֹת רָעוֹת', וְתָמוּהַּ, וְכִי שְׁמִירָה יֵשׁ בְּגָדֵר אֲבָנִים סָבִיב הָרֹאשׁ בִּלְבַד, וַהֲרֵי עֲדַיִן כָּל גּוּפוֹ

אֵינוֹ שָׁמוּר מִן הַחַיּוֹת וְהַמַּזִּיקִים, אֶלָּא, מָשָׁל לְצִפּוֹר שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ בֵּ"ץ (בֵּיצָה) וְהֶחֱלָה לִשְׁקֹעַ בָּהּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כָּל עוֹד שֶׁכְּנָפֶיהָ עֲדַיִן לֹא טָבְעוּ, בְּיָדָהּ לָצֵאת מֵהַבֵּ"ץ ע"י כְּנָפֶיהָ, אַף אִם גַּם כְּנָפֶיהָ טָבְעוּ בְּתוֹכְכֵי הַבֵּ"ץ, כָּל זְמַן שֶׁרֹּאשָׁהּ מְחוּץ לַבֵּ"ץ עֲדַיִן תּוּכַל לִזְעֹק 'הַצָּלָה' וְיָבוֹאוּ לְהוֹשִׁיעָהּ, אֲבָל כְּשֶׁגַּם רֹאשׁ נִשְׁקַע בַּבֵּ"ץ, אוֹי לָהּ... וְלָכֵן בְּצֵאת יַעֲקֹב אָבִינוּ חָרָנָה, לְבֵית לָבָן הָרַמַּאי, נִתְיָרֵא מִפְּנֵי חַיּוֹת רָעוֹת, וְחָשַׁשׁ מְאֹד מָה מְצַפֶּה לוֹ שָׁם, עַל כֵּן עָשָׂה 'שְׁמִירָה מֵעוּלָּה' סְבִיב לְרֹאשׁוֹ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהָרֹאשׁ לֹא 'שָׁקַע', עֲדַיִן אֶפְשָׁר לוֹ לָאָדָם לִזְעֹק לְעֶזְרָה וּלְהַצָּלָה, אָמַר לוֹ הרה"ק, כָּךְ גַּם אַתָּה, כְּשֶׁיּוֹצֵא הַנְּךָ לָעֲבוֹדַת הַפַּרְנָסָה, הִזָּהֵר עַל 'רֹאשְׁךָ' לְבַל יִשְׁקַע בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְתִשְׁמֹר עַל הָ'אֱמוּנָה' שֶׁבַּמֹּחַ, וּבָזֶה תִּנָּצֵל מִכָּל הַבִּלְבּוּל וְהָרַע, וּבְכָל עֵת וּבְכָל זְמַן עֲדַיִן תִּהְיֶה מְקֻשָּׁר כָּרָאוּי אֶל ה' הוּא הָאֱלוֹקִים.

כְּבָר הִמְלִיץ הרה"ק הָ'אַבְנֵי נֵזֶר' זי"ע (נְאוֹת הַדֶּשֶׁא, דְּבָרִים מִפִּי הַשְּׁמוּעָה שׁוֹנוֹת אוֹת ג) בְּדִבְרֵי חָז"ל (קִדּוּשִׁין כט.) הָאָב חַיָּב לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ... וי"א אַף לַהֲשִׁיטוֹ בַּמַּיִם, וּבֵאֲרוּ שֶׁכְּמוֹ הַשָּׂט בַּמַּיִם, הֲרֵי אַף שֶׁגּוּפוֹ מֻנָּח בַּמַּיִם מִכָּל מָקוֹם חַיָּב לִהְיוֹת רֹאשׁוֹ מִמַּעַל - מִחוּץ לַמַּיִם, כָּךְ יִלְמַד הָאָב אֶת בְּנוֹ, שֶׁבְּכָל עֵת עִסּוּקוֹ בְּגוּפוֹ בְּעִנְיְנֵי גַּשְׁמִיּוּת, יַעֲסֹק בָּהֶם רַק בְּגוּפוֹ, אֲבָל רֹאשׁוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ יִהְיוּ 'מִחוּץ לַמַּיִם' לְמַעְלָה, כְּלַפֵּי שָׁמַיִם.

כֹּה אָמַר הָרַב הֶחָסִיד רַבִּי מָרְדְּכַי יְחִיאֵל לוּרְיָא זצ"ל, לְרַמֵּז בְּדֶרֶךְ צַחוּת בַּפְּסוּקִים בָּהֶם מִתְנַצֵּל יַעֲקֹב אָבִינוּ לִפְנֵי הָאִמָּהוֹת שֶׁאֲבִיהֶן לָבָן רִמָּהוּ עֶשֶׂרֶת מוֹנִים, וּבַלַּיְלָה חָלַמְתִּי אוֹדוֹת הָעֲקוּדִים נְקֻדִּים וּבְרוּדִים... וְהַמְּעַיֵּן בַּפְּסוּקִים יִרְאֶה שֶׁאֵין כָּל עִנְיַן הַחֲלוֹם לְכָאן, וּמַסְפִּיק הָיָה לוֹ לוֹמַר שֶׁלָּבָן רִמָּהוּ עֶשֶׂרֶת מוֹנִים... אֶלָּא, כָּךְ אָמַר לָהֶם יַעֲקֹב, כָּל עוֹד שֶׁעָבַדְתִּי בְּמֶשֶׁךְ שְׁעוֹת הַיּוֹם וְרֹאשִׁי בַּל עִמִּי, נִיחָא, אֲבָל כָּעֵת שֶׁמָּצָאתִי עַצְמִי חוֹלֵם בַּלֵּילוֹת אוֹדוֹת עֲקוּדִים נְקֻדִּים...

הֲרֵי עָלַי לְבָרֵחַ מִכָּאן...

מַעֲשֶׂה נִפְלָא שֶׁאֵינוֹ בָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל הוֹרָאָה לְמַעֲשֶׂה, רַק לִלְמֹד מִתּוֹךְ זֶה שִׁכְרוֹ שֶׁל הַבּוֹטֵחַ בָּה' וּמוֹסֵר עַצְמוֹ לִלְמוּד הַתּוֹרָה מִתּוֹךְ אֱמוּנָתוֹ הָאֵיתָנָה. סִפֵּר הַגָּאוֹן רַבִּי אָשֵׁר וַוייס שְׁלִיטָ"א, מוּבָא בְּ'יַלְקוּט לֶקַח טוֹב', חֵלֶק חַיִּים שֶׁל תּוֹרָה, וז"ל, מָה שֶׁאֵרַע לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים בָּעִיר מַנְצֶ'סְטֶר שֶׁבְּאַנְגְּלִיָּה, מִן הָרָאוּי לְהַקְדִּים וְלוֹמַר שֶׁגַּם בְּסִפּוּר זֶה מְדֻבָּר כְּפִי הַנִּרְאֶה בְּאָדָם שֶׁמִּצְטַיֵּן בְּמִיָּחַד בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וּלְפִיכָךְ הִתְנַהֲגוּתוֹ אֵינָהּ יְכוֹלָה לִהְיוֹת סֶמֶל לְרַבִּים, מִכָּל מָקוֹם טוֹב לִשְׁמֹעַ שֶׁגַּם בְּדוֹרֵנוּ יֶשְׁנָם בַּעֲלֵי מִדְרֵגָה כָּזוֹ.

אַבְרֵךְ תּוֹשַׁב הָעִיר הִקְדִּישׁ אֶת כָּל עִתּוֹתָיו לַתּוֹרָה וְלָמַד בְּהַתְמָדָה עֲצוּמָה, גַּם כַּאֲשֶׁר הַמִּשְׁפָּחָה הָלְכָה וְגָדְלָה בס"ד הִמְשִׁיךְ הָאָב לִשְׁקֹד עַל תַּלְמוּדוֹ, וְכָל נִהוּל הַבַּיִת נָפַל עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁמָּסְרָה נַפְשָׁהּ לְמַעַן לִמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁל הַבַּעַל. רַבִּים תָּמְהוּ מַמָּה מִתְפַּרְנֶסֶת מִשְׁפָּחָה זוֹ, כַּאֲשֶׁר הָאָב לוֹמֵד כָּל הַיּוֹם וַעֲקֶרֶת הַבַּיִת עֲסוּקָה מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב בִּגְדוֹל הַיְלָדִים, לְמַעֲשֶׂה, הֵם חָיוּ בְּעֹנִי גָּדוֹל וְהִסְתַּפְּקוּ בַּמּוּעָט, וְנִתְמְכוּ מִמַּעַט בְּעֶזְרַת הַהוֹרִים וִידִידִים. כַּאֲשֶׁר הִצִּיעוּ לָאֲבִי הַמִּשְׁפָּחָה תַּפְקִידִים תּוֹרָנִיִּים (מגי"ש וכיו"ב) שׁוֹנִים שֶׁהַכְנָסָה נָאָה בְּצִדָּן הֵשִׁיב תָּמִיד נֶחֱרָצוֹת - לֹא... כָּךְ הִמְשִׁיכוּ לִחְיוֹת בְּדַלּוּת וְהִסְתַּפְּקוּ בְּמוּעָט שֶׁבַּמּוּעָט (בְּוַדַּאי אֵין הַנְהָגָה זוֹ דֶּרֶךְ לָרַבִּים, אֶלָּא לִיחִידֵי סְגֻלָּה, אֲבָל אֶת הַ'יְסוֹד' יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לִמּוּד לְכָל יָחִיד וְיָחִיד).

כַּאֲשֶׁר זָכוּ לְלֵדַת הַיֶּלֶד הָעֲשִׁירִי הָפְכוּ הַשְּׁאֵלוֹת שֶׁל הַסּוֹבְבִים אוֹתָם לְדָאגָה שֶׁל מַמָּשׁ, הוֹרֵי

הָאַבְרֵךְ תָּבְעוּ מִמֶּנּוּ לָצֵאת לַעֲבֹד, נִסּוּ לְהִתְפַּשֵּׁר עִמּוֹ וְהִצִּיעוּ שֶׁיִּקַּח רַק מִשְׂרָה חֶלְקִית אַךְ הַכֹּל לְלֹא הוֹעִיל, כָּךְ הָיָה גַּם כַּאֲשֶׁר נוֹלַד הַיֶּלֶד הָאַחַד עָשָׂר, הַהוֹרִים נִסּוּ שׁוּב אֶת כּוֹחָם וְהַבֵּן בְּשֶׁלּוֹ - אֲנִי אַמְשִׁיךְ לִלְמֹד וְהַשֵּׁם יַעֲזֹר, כַּעֲבֹר זְמַן נוֹלַד יֶלֶד נוֹסָף, וּבַעַל הַבַּטָּחוֹן דְּנָן לֹא דָּאַג אֶפִלּוּ רֶגַע וְהִמְשִׁיךְ אֶת אֹרַח חַיָּיו כְּמוֹ בְּיָמִים עָבְרוּ, דָּבָר לֹא נִשְׁתַּנָּה בְּהַשְׁקָפָתוֹ גַּם כַּאֲשֶׁר בָּא לָאֲוִיר הָעוֹלָם הַיֶּלֶד הַשְּׁלוֹשָׁה עָשָׂר, הַהוֹרִים כְּבָר לֹא יָדְעוּ אֶת נַפְשָׁם מֵרֹב דְּאָגָה, וְכִמְעַט פָּרַץ סִכְסוּךְ בֵּינָם לְבֵין הַבֵּן. אַךְ אָז קָרָה דָּבָר יוֹצֵא דֹּפֶן יָמִים אֲחָדִים אַחֲרֵי שֶׁהִכְנִיסוּ אֶת בְּנָם הַשְּׁלוֹשָׁה עָשָׂר לִבְרִיתוֹ שֶׁל אאע"ה הִבְחִין הָאַבְרֵךְ בְּשׁוּבוֹ לְעֵת עֶרֶב מֵהַכּוֹלֵל בְּמַעֲטָפָה חוּמָה גְּדוֹלָה הַמְּבַצְבֶּצֶת מִתֹּבֶת הַמִּכְתָּבִים שֶׁלּוֹ, עַל הַמַּעֲטָפָה הָיָה מֻטְבָּע סֶמֶל הַמְּדִינָה וְנִכְתַּב לְיָדוֹ בְּאוֹתִיּוֹת רִשְׁמִיּוֹת 'רָשַׁם בֵּית הַמִּשְׁפָּט הַמְּחוֹזִי', הוּא נִסָּה לְנַחֵשׁ אֵיזֶה עִנְיָן יֵשׁ לוֹ עִם בֵּית הַמִּשְׁפָּט, אַךְ לֹא הִגִּיעַ לְשׁוּם מַסְקָנָה סְבִירָה, כַּאֲשֶׁר פָּתַח אֶת הַמַּעֲטָפָה גִּלָּה שֶׁהוּא מִתְבַּקֵּשׁ לְהִתְיַצֵּב בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט בְּתַאֲרִיךְ פְּלוֹנִי, כְּדֵי לְמַמֵּשׁ אֶת צַוָּאתוֹ שֶׁל מִיסְטֶר גּוֹן פ קְלַאבָּארִי שֶׁנִּפְטַר בְּתַאֲרִיךְ פְּלוֹנִי, הָעִנְיָן נִרְאָה לוֹ מוּזָר, מֵעוֹלָם לֹא הָיָה לוֹ עֵסֶק עִם אָדָם בְּשֵׁם כָּזֶה, וְאַף פַּעַם לֹא שָׁמַע עָלָיו, בְּוַדַּאי מְדֻבָּר כָּאן בְּטָעוּת אָמַר לְעַצְמוֹ. מִיָּד שִׁגֵּר מִכְתָּב לְבֵית הַמִּשְׁפָּט, וְהֶעֱמִיד אוֹתָם עַל טָעוּתָם, אוּלָם לְאַחַר מִסְפַּר יָמִים קִבֵּל שׁוּב מִכְתָּב מֵרָשַׁם בֵּית הַמִּשְׁפָּט, בּוֹ נִכְתַּב מִפְּרָשׁוֹת שֶׁעַל פִּי הַחֹק הוּא חַיָּב לְהִתְיַצֵּב בַּיּוֹם וּבַשָּׁעָה שֶׁנִּקְבְּעוּ לַדִּיּוּן, עוֹד נֶאֱמַר שָׁם שֶׁמְּדֻבָּר בַּצַּוָּאָה הַמַּקְנָה לוֹ סְכוּם שֶׁל כַּחֲצִי מִילְיַארְד לישי"ט.

בְּאֵין בְּרֵרָה נָסַע בַּיּוֹם הַמְיֹעָד לְבֵית הַמִּשְׁפָּט, שָׁם הִתְבָּרֵר לוֹ שֶׁמִּיסְטֶר קְלַבָּארִי הָלַךְ לְעוֹלָמוֹ כְּשֶׁהוּא חָשׁוּף יְלָדִים, בְּצַוָּאָתוֹ הוֹרָה לָתֵת אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ שֶׁכָּלַל שְׁנֵי מִפְעָלִים גְּדוֹלִים וְעוֹד נְכָסִים רַבִּים לַמִּשְׁפָּחָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר בָּעִיר, וּמַסְבִּיר לוֹ הַשּׁוֹפֵט, בָּדַקְנוּ בְּמִרְשָׁם הַתּוֹשָׁבִים וּמָצָאנוּ שֶׁמִּשְׁפַּחְתְּךָ הִיא הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, אָמְנָם עַד לִפְנֵי שְׁבוּעַיִם הָיְתָה בָּעִיר מִשְׁפָּחָה נוֹסֶפֶת שֶׁלָּהּ שְׁנֵים עָשָׂר יְלָדִים, אַךְ הַבֵּן הַשְּׁלוֹשָׁה עָשָׂר שֶׁנּוֹלַד לָכֶם לָאַחֲרוֹנָה הָפַךְ אֶתְכֶם לַמִּשְׁפָּחָה הַגְּדוֹלָה בָּעִיר, לְפִיכָךְ הַיֶּרֶשָׁה מַגִּיעָה לָכֶם... בְּשַׁבָּת שֶׁלְּאַחַר מִכֵּן עָרַךְ הָאַבְרֵךְ קִדּוּשָׁא רַבָּא מִפְּאֵר לְכָל מִתְפַּלְּלֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, עָלָיו רָאוּי לְהֵאָמֵר בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה' וְהָיָה ה' מִבְטַחוֹ.

וּמִדֶּרֶךְ הַיֹּשֶׁר, לִחְיוֹת מִתּוֹךְ הַכָּרָה כִּי כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּ'חַסְדֵי' הַבּוֹרֵא הֵם בָּאִים עָלָיו, וְאֵין הקב"ה חַיָּב לוֹ מְאוּמָה, הִנֵּה כְּתִיב בְּפָרָשָׁתֵנוּ, בְּעֵת שֶׁיָּלְדָה לֵאָה אֶת בְּנָהּ הָרְבִיעִי יְהוּדָה, אָמְרָה (כט, לה) 'הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה'', וּבְרָשִׁ"י, 'הַפַּעַם אוֹדֶה - שֶׁנָּטַלְתִּי יוֹתֵר מֵחֶלְקִי, מֵעַתָּה יֵשׁ לִי לְהוֹדוֹת', וּבְאֵרוּ בִּדְבָרָיו, שֶׁכְּשֶׁנּוֹלַד לָהּ בֵּן 'רְבִיעִי', הֵבִינָה בְּעַצְמָהּ שֶׁאַף הג' הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנּוֹלְדוּ לָהּ אֵינָם חֶלְקָהּ, וְאַף ג' הָרִאשׁוֹנִים בְּחַסְדֵי הַבּוֹרֵא נוֹלְדוּ לָהּ, וְהָרְאָיָה, כִּי עַתָּה תֵּלֵד אַחַת מֵהָאִמָּהוֹת הָאֲחֵרוֹת רַק ב' בָּנִים (שֶׁעַד עַתָּה חָשְׁבָה שי"ב הַשְּׁבָטִים מִתְחַלְּקִים 'חֵלֶק כְּחֵלֶק' בֵּין ד' הָאִמָּהוֹת, וְעַתָּה רָאַתָה שֶׁאֵינוֹ כֵּן), לָכֵן הַפַּעַם הוֹדְתָה עַל כָּל 'אֶחָד וְאֶחָד' מֵאַרְבַּעַת בָּנֶיהָ, בְּהַכָּרָה שֶׁאֶת כֻּלָּם קִבְּלָה כְּמַתָּנָה מִן הַשָּׁמַיִם. וְאֵין כָּל דָּבָר הַמּוּבָן מֵאֵלָיו.

וְכֹה אָמַר הרה"ק הַ'חִדּוּשֵׁי הָרִי"ם' זי"ע (לִקּוּטֵי הָרִי"ם בְּפָרָשָׁתֵנוּ), שֻׁלְּכָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים עַל שֵׁם 'יְהוּדָה', כְּלוֹמַר 'יְהוּדִים' וְלֹא 'רְאוּבֵנִים' אוֹ 'שִׁמְעוֹנִים', כִּי תָּמִיד הִנָּנוּ מוֹדִים לְהשי"ת, וּמַכִּירִים אֲנַחְנוּ בְּכָל עֵת שֶׁנָּטַלְנוּ יוֹתֵר מֵחֶלְקֵנוּ,

כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה לֵאָה שֶׁעַכְשָׁו נָטַלְתִּי יוֹתֵר מֵחֶלְקִי, כֵּן לָנוּ לֹא מַגִּיעַ כְּלוּם וְכָל אֲשֶׁר לָנוּ הוּא יוֹתֵר מֵחֶלְקֵנוּ.

וּבָזֶה יִתְבָּאֵר עוֹד בְּמִנְהָג הַמְשַׂחֵק בְּסְבִיבוֹן בִּימֵי חֲנֻכָּה, כִּי הִנֵּה נָהֲגוּ לִכְתֹּב עַל הַסְּבִיבוֹן אוֹתִיּוֹת **נגה"ש** לְרַמֵּז שֶׁגַּם גָּדוֹל הָיָה שָׁם, אָמְנָם בְּשֶׁעָה שֶׁהַסְּבִיבוֹן מִסְתּוֹבֵב אֲזַי לֹא נִתָּן לִקְרֹא אֶת הָאוֹתִיּוֹת הַכְּתוּבוֹת עָלָיו, כִּי לְרוֹב מְהִירוּת 'הִלּוּכוֹ' אֲזַי אִי אֶפְשָׁר לְהַבְחִין בְּכָלוּם וְהַכֹּל נִדְמֶה מְטֻשְׁטָשׁ... אָכֵן לְאַחַר שֶׁנֶּעֱצַר מִלְּהִסְתּוֹבֵב וְנוֹפֵל עַל הָאָרֶץ אוֹ אָז נָכֹר לְעֵין כֹּל כִּי 'נֵס גָּדוֹל הָיָה שָׁם'. וַהֲרֵי זֶה מָשָׁל לְכָל תַּהֲלוּכוֹת הַחַיִּים, כִּי מֵרֹב שֶׁהָאָדָם 'מִסְתּוֹבֵב' וּבָהוּל תָּמִיד אֲזַי אֵינוֹ מַבְחִין כַּמָּה 'נֵס גָּדוֹל הָיָה שָׁם' - כַּמָּה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עוֹשֶׂה עִמּוֹ הקב"ה בְּכָל עֵת, אֶלָּא הַכֹּל 'מְטֻשְׁטָשׁ בְּעֵינָיו', וְנִדְמֶה לוֹ כִּי הקב"ה שָׂכַח מִמֶּנּוּ ח"ו וְאֵינוֹ מֵיטִיב עִמּוֹ, וְרַק כְּשֶׁנֶּעֱמַד לְהִתְבּוֹנֵן, אָז יִרְאֶה כַּמָּה הקב"ה שׁוֹקֵד עַל טוֹבָתוֹ בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, עַל כֵּן הִנְהִיגוּ לְשַׂחֵק בְּסְבִיבוֹן, לֵאמֹר לָאָדָם, שֶׁבֶּאֱמֶת הַרְבֵּה נִסִּים נַעֲשִׂים לוֹ, אֶלָּא שֶׁהֲרֵי הוּא כִּסְבִיבוֹן הַמִּסְתּוֹבֵב, עַל כֵּן 'עָצוֹר מִמְּרוּצַת הַחַיִּים וְהַבָּהָלָה, וַעֲמֹד עַל מְקוֹמְךָ, וְהִתְבּוֹנֵן בְּנַעֲשֶׂה סְבִיבְךָ וּכְבָר תִּרְאֶה אֶת הַנֵּס גָּדוֹל שֶׁהָיָה שָׁם'.

יֶגַע כַּפַּי רָאָה אֱלֹקִים - לָדַעַת כִּי אֵין הַפַּרְנָסָה תּוֹצָאוֹת מַעֲשָׂיו

כָּתַב הרה"ק הַ'בַּת עַיִן' זי"ע (בְּמִדְבַּר ד"ה וַיְדַבֵּר) כִּי זְהִירוּת יְתֵרָה נִדְרֶשֶׁת מִן הָאָדָם הַנִּזְקָק לָצֵאת לְפַרְנָסָתוֹ, כִּי בָּהּ פּוֹרֵס הַיֹּצֵר מְצוּדָתוֹ לְהַפִּיל אֶת הָאָדָם בְּרִשְׁתּוֹ, עַל יְדֵי שֶׁיְּדַמֶּה בְּנַפְשׁוֹ שֶׁכָּכָל שֶׁיִּתְאַמֵּץ יוֹתֵר בַּעֲבוֹדַת כַּפָּיו כָּכָה יַעֲלוּ רְוָחָיו וְתִגְדַּל הַצְלָחָתוֹ, עַד שֶׁסָּבוּר שֶׁכּוֹחוֹ וְעוֹצֶם יָדוֹ יַעֲשׂוּ לוֹ אֶת כָּל הַחַיִל, וְעִי"ז נוֹפֵל מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה וַעֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה שֶׁמְּבַקֵּשׁ לַחְמוֹ בְּתַחְבּוּלוֹת וְעַרְמִימוּת, בְּהֶתֵּר וְשֶׁלֹּא בְּהֶתֵּר.

וּמֵבִיא מָה שֶׁפֵּרֵשׁ מָרָן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַק' זי"ע בְּלִשּׁוֹן הַמִּשְׁנָה (אָבוֹת ג טז) 'מְצוּדָה פְּרוּסָה עַל כָּל הַחַיִּים', כִּי 'פְּרוּסָה' רוֹמֵז לְלֶחֶם וּלְפַרְנָסָה וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ (בְּרָכוֹת לז:) 'בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס', וְהִזְהִירוּנוּ חֲכָמִים כִּי מְצוּדַת הַיֹּצֵר הִיא עַל יְדֵי פְּרוּסָה - פַּרְנָסָה, וְאֵין לְךָ מִי שֶׁנִּמְלַט מִמְּצוּדָה זוֹ אֶלָּא הִיא עַל כָּל הַחַיִּים, שֶׁכָּל בְּנֵי אֱנוֹשׁ מִתְנַסִּים בְּנִסָּיוֹן זֶה שֶׁל רְדִיפַת הַפַּרְנָסָה, וְעָלֵינוּ לְהִשָּׁמֵר בְּיוֹתֵר לְבַל נִלָּכֵד בִּמְצוּדָתוֹ שֶׁל הַיֹּצֵר, אֶלָּא נִתְחַזֵּק וְלֹא רַק בְּמָה שֶׁעוֹשֶׂה הָאָדָם בְּעַצְמוֹ הַדְּבָרִים אֲמוּרִים, אַף כְּשֶׁ'פְּלוֹנִי' גּוֹרֵם לוֹ רָעָה עָלָיו לְהַאֲמִין שֶׁלֹּא נַעֲשִׂית לוֹ הָרָעָה בִּידֵי פְּלוֹנִי, אֶלָּא, אוֹתוֹ שׁוֹנֵא אֵינוֹ אֶלָּא 'שְׁלוּחָא דְּרַחֲמָנָא', כִּי הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם - אֶלָּא לְטוֹבָתוֹ הַשְׁלֵמָה (כִּי אַף אִם פְּלוֹנִי כִּוֵּן מַעֲשָׂיו לְרָעָה - הֵרִי מִן הַשָּׁמַיִם כִּוְּנוּ לְטוֹבָה).

וְגַם כְּשֶׁעוֹשֶׂה הִשְׁתַּדְּלוּת יָשִׂים לִבּוֹ כִּי אֵין מַעֲשֶׂה זֶה סִבָּה לְפַרְנָסָתוֹ וּלְהַצְלָחָתוֹ, אֶלָּא יֵדַע נֶאֱמָנָה שֶׁעוֹשֶׂה זֹאת רַק מִפְּנֵי שֶׁכֵּן הִיא גְּזֵרַת מֶלֶךְ, וְהָעִקָּר שֶׁבַּד בְּבַד יַסְמִיךְ תְּפִלָּה לְמַעֲשֶׂה שֶׁיַּשִּׂיג מְבֻקָּשׁוֹ. וּכְמוֹ שֶׁבֵּאֵר הַסְּפוֹרְנוֹ (ל טז) עִנְיַן הַדּוּדָאִים, וז"ל, הוֹדִיעַ שֶׁבְּהִיוֹת כַּוָּנַת הָאִמָּהוֹת רְצוּיָה לִפְנֵי הָקֵל יִת' בְּהִשְׁתַּדְּלוּתָן בְּהַכְנָסַת הַצָּרוֹת וְעִנְיַן הַדּוּדָאִים נִשְׁמְעָה תְּפִלָּתָן עַל זֶה, כִּי רָאוּי לְצַדִּיק שֶׁיַּעֲשֶׂה הִשְׁתַּדְּלוּת הַטִּבְעִי הָאֶפְשָׁר אֲצָלוֹ לְהַשִּׂיג חֶפְצוֹ וְעִם זֶה יִתְפַּלֵּל שֶׁיַּשִּׂיג הַתַּכְלִית.

וְכָךְ בֵּאֵר הַמָּהָרָ"ם שִׁיק זי"ע (בְּפָרָשָׁתֵנוּ ד"ה וַיֵּצֵא) בְּמָה שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (חֻלִּין צא:) שֶׁיַּעֲקֹב לָקַח 'מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשׁוֹתָיו' (כח יא),

הִתְחִילוּ מְרִיבוֹת זוֹ עִם זוֹ וְכוּ', מִיָּד עָשָׂן הקב"ה אֶבֶן אַחַת, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (פסוק יח) 'וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו'. וּמְבָאֵר, שֶׁבְּבוֹא יַעֲקֹב אָבִינוּ לִשְׁכֶּב שָׁם נִתְיָרֵא מֵחַיּוֹת רָעוֹת וְלִסְטִים עַל כֵּן בָּטַח בָּהּ' וּבְטוּבוֹ, 'וְלֹא עַל זוֹ בִּלְבַד שָׂם מִבְטַחוֹ, אֶלָּא גַּם כֵּן הִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת הַצָּלוֹת מָה שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ', וְאֵלּוּ הֵם הָ'אֲבָנִים' כְּלוֹמַר 'אַבְנֵי יְסוֹד' אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשׁוֹתָיו - וּשְׁנַיִם הֵמָּה הַיְסוֹדוֹת שֶׁעֲלֵיהֶם נִשְׁעָן, הַשְׁגָּחַת ה' וּלְאֵידָךְ הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ וּמַעֲשֵׂי יָדָיו, וְהֵחֵלּוּ 'הָאֲבָנִים' מְרִיבוֹת זוֹ עִם זוֹ 'כִּי הֵם שְׁנֵיהֶם צְרוֹת' זוֹ לָזוֹ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִבְטֹחַ בהקב"ה מֵחַד וּמֵאִידָךְ לִבְטֹחַ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו, 'מִיָּד עָשָׂן הקב"ה אֶבֶן אַחַת' - כִּי גַּם מַעֲשֶׂה יָדָיו יִהְיֶה בְּהַשְׁגָּחַת ה'. וְהַיְנוּ, שֶׁאָכֵן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הִשְׁתַּדְּלוּת, אַךְ בַּל יִסְמֹךְ עַל מַעֲשָׂיו ח"ו אֶלָּא יֵדַע שֶׁעוֹשֶׂה זֹאת כִּרְצוֹן ה', וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁעָצֶם עֲשִׂיַּת הַהִשְׁתַּדְּלוּת אַף הִיא נַעֲשֵׂית רַק בִּרְצוֹן השי"ת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְאָדָם שֶׁיָּרִים יָדָיו וְרַגְלָיו אִם לֹא נִגְזַר כֵּן מִלְּעֵלָּא (פְּשִׁיטָא שֶׁאֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים כְּלַפֵּי יַעֲקֹב ח"ו אֶלָּא רַק בְּדֶרֶךְ הַדְּרָשׁ לְלַמֵּד לְדוֹרוֹת עוֹלָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן).

לָשׁוֹן נוֹרָא מָצִינוּ לְהגה"ק הַ'חֶפֶץ חַיִּים' זי"ע בְּסִפְרוֹ שְׁמִירַת הַלָּשׁוֹן (שַׁעַר הַתְּבוּנָה פי"א) כַּיָּדוּעַ שֶׁמִּי שֶׁעוֹשֵׂק לַחֲבֵרוֹ הוּא רַק שׁוֹטֶה וְרָשָׁע, דְּהַשְׁפָּעָתוֹ לֹא תִּתָּרֵבֶּה מִמָּה שֶׁנִּגְזַר לוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, עֲבוּר שֶׁעָשַׂק לַחֲבֵרוֹ, דְּתִמְוַרְת זֶה שֶׁנּוֹטֵל הַהַשְׁפָּעָה שֶׁבָּאָה אוֹ שֶׁעֲתִידָה לָבוֹא לְיַד חֲבֵרוֹ, תְּנָטֵל מִמֶּנּוּ הַשְׁפָּעָתוֹ שֶׁנִּגְזְרָה לוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְסוֹף דָּבָר יִהְיֶה, שֶׁמָּמוֹן הָעוֹל יְכַלֶּה גַּם אֶת יִתְרָה הַפְּלֵטָה - הַשְׁפָּעָה הַכְּשֵׁרָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִכְּבָר. כְּמַאֲמָרָם (סַנְהֶדְרִין כט:) מִפְּנֵי אַרְבָּעָה דְּבָרִים נִכְסֵי בַּעֲלֵי בָּתִּים יוֹרְדִין לְטִמְיוֹן, וְקַחֲשִׁיב אֶחָד מֵהֶן, מִפְּנֵי שֶׁפּוֹרְקִים עֹל מֵעַל עַצְמָן וְנוֹתְנִין עַל חַבְרֵיהֶן. וְכֵן אִיתָא בְּמַסֶּכֶת דֶּרֶךְ אֶרֶץ זוּטָא (פ"ג) אִם נָטַלְתָּ אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ, אֶת שֶׁלְּךָ יִטְלוּ מִמְּךָ. וְאֵינָנוּ רַק כַּמַּחְלִיף הַשְׁפָּעָה כְּשֵׁרָה בַּאֲסוּרָה, שֶׁעָתִיד יִהְיֶה לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עַל כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה כְּמַאֲמָרָם (ב"ק קיט.) כָּל הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, כְּאִלּוּ נוֹטֵל אֶת נַפְשׁוֹ. וְגַם הוּא מַטְרִיחַ אֶת הקב"ה לְהָשִׁיב גְּזֵלָה לִבְעָלָיו, כְּמַאֲמָרָם (סַנְהֶדְרִין ח.) אָמַר הקב"ה לָרְשָׁעִים, לֹא דַּי שֶׁאַתֶּם גּוֹזְלִים, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מַטְרִיחִין אוֹתִי לְהָשִׁיב הַגְּזֵלָה לִבְעָלָיו. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ מְרֻמָּזִים בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בְּפָרָשַׁת וַיֵּצֵא, דִּכְתִיב (לא יא-יב) 'וַיֹּאמֶר אֵלַי מַלְאַךְ הָאֱלֹקִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב... שָׂא נָא עֵינֶךָ וּרְאֵה כָּל הָעַתֻּדִים הָעֹלִים עַל הַצֹּאן עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּבְרוּדִים' (כפירש"י שָׁם, שֶׁהָיוּ הַמַּלְאָכִים מְבִיאִין אוֹתָן מֵעִדָּר הַמָּסוּר בְּיַד בְּנֵי לָבָן לְעִדָּר שֶׁבְּיַד יַעֲקֹב) פֵּרוּשׁ, וְשֶׁמָּא תֹּאמַר, אֵיךְ מָתַר לִי לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה לִטֹּל מֵהַשְׁפָּעָתוֹ שֶׁל לָבָן וְלִתֵּן אֵלֶיךָ, לָזֶה מְסַיֵּם הַמַּלְאָךְ - 'כִּי רָאִיתִי אֵת כָּל אֲשֶׁר לָבָן עֹשֶׂה לָךְ', שֶׁהֶחְלִיף אֶת מַשְׂכֻּרְתְּךָ עֲשֶׂרֶת מוֹנִים, וְנָטַל הַשְׁפָּעָתְךָ, לָכֵן אֲנִי מַחְזִיר אֵלֶיךָ.

וְכֵן מָצִינוּ בְּעֵת שֶׁרָמָה לָבָן אֶת יַעֲקֹב - 'וַיְהִי בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה הִיא לֵאָה' (כט, כה), לֹא כְּתִיב 'וַיִּחַר אַף יַעֲקֹב' אֶלָּא 'וַיֹּאמֶר אֶל לָבָן... לָמָּה רִמִּיתָנִי', וְיָדוּעַ שֶׁ'אֲמִירָה' הִיא לָשׁוֹן רַכָּה, וּכְמִי שֶׁשּׁוֹאֵל אֶת רֵעֵהוּ מַדּוּעַ רִמָּה אֶת פְּלוֹנִי אַלְמוֹנִי - וְאֵין הַדְּבָרִים נוֹגְעִים אֵלָיו כְּלָל, וְכָל זֶה, כִּי הֶאֱמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁלֹּא לָבָן הָעוֹמֵד לְפָנָיו מַחְלִיף אֶת לֵאָה תַּחַת רָחֵל, אֶלָּא הקב"ה בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ עוֹשֶׂה זֹאת, וּבְוַדַּאי שֶׁתִּצְמַח לוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה מִזֶּה לֶעָתִיד. וּכְמוֹ שֶׁאָכֵן כָּךְ הָיָה, כִּי רַמָּאוּת זֹאת הֵבִיאָה אֶת רָחֵל לִידֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ כְּשֶׁשָּׁבְרָה אֶת טִבְעָהּ בְּמְסִירַת הַסִּימָנִים לְמָנַע בִּזָּיוֹן נוֹרָא מִלֵּאָה אֲחוֹתָהּ, וּזְכוּת זֹאת

שֶׁמָּסְרָה הַסְּמָנִים עָמְדָה לָרָחֵל שֶׁתּוּכַל לְהוֹלִיד בָּנִים מִיַּעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ל, כב) 'וַיִּזְכֹּר אֱלוֹקִים אֶת רָחֵל... וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ', (וּבְרֵאשִׁ"י, זָכַר לָהּ שֶׁמָּסְרָה סִימָנֶיהָ לַאֲחוֹתָהּ), גַּם תַּעֲמֹד לָהֶם לִזְכוּת בַּהַבְטָחָה 'וְשָׁבוּ בָּנִים לִגְבוּלָם' (יִרְמְיָה לא, יד-טז), נִמְצָא שֶׁאֵין כָּאן כָּל סִבָּה לִכְעֹס עַל לָבָן, שֶׁהֲרֵי בְּ'רַמָּאוּתוֹ' מְקַיֵּם לָבָן שְׁלִיחוּתוֹ מֵאֵת הַבּוֹרֵא לְהֵיטִיב עִמּוֹ וְזַרְעוֹ אַחֲרָיו.

וְאִיתָא בְּ'אִמְרֵי פִנְחָס' (שַׁעַר טַהֲרַת הַמִּדּוֹת אוֹת כט) בְּשֵׁם הרה"ק רַבִּי רָפָאֵל מִבָּעְרְשִׁיד זי"ע וז"ל. עֵצָה לְהִנָּצֵל מִן הַכַּעַס לְהַאֲמִין בְּ'הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית' עַל כָּל הָאָדָם וְהוּא מַנְהִיג הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ שֶׁל אָדָם... וְיַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ וּמְמֵילָא לֹא יִכְעַס עַל שׁוּם אָדָם.

וּמָצִינוּ לְאִידָךְ גִּיסָא, שֶׁכְּשֶׁאָמְרָה לוֹ רָחֵל אִמֵּנוּ 'הָבָה לִּי בָנִים וְאִם אַיִן מֵתָה אָנֹכִי' (ל א) אָז 'וַיִּחַר אַף יַעֲקֹב בְּרָחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת אֱלֹקִים אָנֹכִי אֲשֶׁר מָנַע מִמֵּךְ פְּרִי בָטֶן' (שָׁם ב.) וְלִכְאוֹרָה מִלְּתָא דְּתִמְיֵהָא הִיא שֶׁלֹּא כָּעַס עַל לָבָן אֶלָּא עַל רָחֵל. ועפ"י הָאָמוּר אָתֵי שַׁפִּיר כִּי בְּרַמָּאוּתוֹ שֶׁל לָבָן יָדַע כִּי אֵינוֹ אֶלָּא שָׁלִיחַ שֶׁנִּשְׁלַח מִן הַשָּׁמַיִם לְהֵיטִיבוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ, אֲבָל כְּשֶׁרָחֵל אִמֵּנוּ בָּכְתָה וְהִתְאוֹנְנָה 'הָבָה לִּי בָנִים', חָרָה אַפּוֹ מַדּוּעַ אֵיננָּה מַאֲמִינָה שֶׁכָּל מַאי דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטָב עָבִיד.

וּבְעִנְיַן 'חֲרוֹן אַפּוֹ' שֶׁל יַעֲקֹב, הִנֵּה כְּתִיב בְּפָרָשָׁתֵנוּ, 'וַיִּחַר לְיַעֲקֹב וַיָּרֶב בְּלָבָן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן מַה פִּשְׁעִי מַה חַטָּאתִי כִּי דָלַקְתָּ אַחֲרָי' (לא - לו) דִּקְדֵּק הרה"ק ר' מֵנְדֶל מֵרִימְנוֹב זצ"ל (בְּסִפֶּר 'אִילָנָא דְּחַיֵּי', וּמִשָּׁם בְּ'יִלְקוּט מְנַחֵם') דְּפָתַח בְּ'וַיִּחַר לְיַעֲקֹב' וְשׁוּב כְּתִיב 'וַיֹּאמֶר לְלָבָן' בְּלָשׁוֹן רַבָּה, הָיָה לוֹ לוֹמַר וַיְדַבֵּר לְלָבָן שֶׁהֲרֵי 'דִּבּוּר' הוּא קָשֶׁה, אֶלָּא בֶּאוּרוֹ, וז"ל, אַךְ הַפְּרוּשׁ הוּא כִּי הַתּוֹרָה"ק מְלַמֶּדֶת לְאָדָם דַּעַת כִּי אַף כְּשֶׁצָּרִיךְ (ר"ל, אִם) אָדָם לְהִתְקוֹטֵט עִם חֲבֵרוֹ וְלִכְעֹס עָלָיו, יִלְמַד מִיַּעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה אֵיךְ הִתְנַהֵג, וְיִרְאֶה מָה כְּתִיב בֵּהּ, כִּי בְּרֹב שִׂיחוֹ וְכַעֲסוֹ שֶׁחָרָה לוֹ בְּלָבָן - וַיַּעַן יַעֲקֹב הוּא לְשׁוֹן הָרָמַת קוֹל, עִם כָּל זֹאת, כְּתִיב וַיֹּאמֶר לְלָבָן, צָרִיךְ לְדַבֵּר עִמּוֹ דְּבָרִים רַכִּים - מָה פִּשְׁעִי וּמָה חָטָאתִי וְכוּ', כֵּן יַעֲשֶׂה כָּל אֶחָד בְּבוֹאוֹ לְכְלַל כַּעַס וְיַתְחִיל לְדַבֵּר קָשׁוֹת מִיָּד יָסִיר הַכַּעַס מִלִּבּוֹ, וְיַדַּבֵּר כְּמוֹ כֵן לַחֲבֵרוֹ מַה פִּשְׁעִי וּמַה חָטָאתִי כִּי עָשִׂיתָ לִי כָּזֹאת עַל לֹא חָמָס בְּכַפָּי וּבָזֶה יְשַׁכֵּךְ גַּם כַּעַס חֲבֵרוֹ מֵעָלָיו וְיִשְׁכֹּן בֶּטַח וְשַׁאֲנָן בְּהֵיכָלוֹ.

וּכְבָר אִיתָא בַּ'מִּדְרָשׁ' (בר"ר עד י) בְּשֵׁם ר' חֲנִינָא בֶּן יִצְחָק 'קַפְּדָנוּתָם שֶׁל אָבוֹת וְלֹא עַנְוְתָנוּתָם שֶׁל בָּנִים, קַפְּדָנוּתָם שֶׁל אָבוֹת מְנַיִן, וַיִּחַר לְיַעֲקֹב וַיָּרֶב בְּלָבָן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר מַה פִּשְׁעִי מַה חַטָּאתִי כִּי דָלַקְתָּ אַחֲרָי, אַתָּה סָבוּר שֶׁמָּא מַכּוֹת אוֹ פְּצָעִים הָיוּ שָׁם, לֹא, אֶלָּא דִּבְרֵי פִּיּוּסִים, יַעֲקֹב מְפַיֵּס אֶת חָמִיו, כִּי מִשַּׁשְׁתָּ אֶת כָּל כֵּלַי מַה מָּצָאתָ מִכֹּל כְּלֵי בֵיתִי'.

וְנַרְחִיב מְעַט בְּבֵרוּר דֶּרֶךְ הָעֲבוֹדָה בִּכְבִישַׁת מִדַּת הַכַּעַס אֲשֶׁר נֶחְלֶקֶת הִיא לִשְׁנַיִם, כִּי הַגַּם שֶׁהַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה לְהַפֵּךְ תְּכוּנָתוֹ לִהְיוֹת 'קָשֶׁה לִכְעֹס' הִיא עַל יְדֵי הָעֲבוֹדָה הַתְּמִידִית בְּהַשְׁרָשַׁת הָאֱמוּנָה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְלַחְקֹק בְּלִבּוֹ שֶׁאֵין כֹּחַ לְשׁוּם נִבְרָא בָּעוֹלָם לְהַזִּיק לוֹ אִם לֹא נִגְזַר כֵּן מִלְּעֵלָּא, וְכַמְּבֹאָר לְעֵיל, אָכֵן בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה בְּעֵת אֲשֶׁר אֵשׁ הַכַּעַס כְּבָר נִתְלַקְּחָה בְּלִבּוֹ, אֲזַי הָעֵצָה הַיְעוּצָה הִיא לִהְיוֹת בּוֹלֵם פִּיו וְלַחְשֹׁק שְׂפָתָיו בְּכֹחַ מִלְּדַבֵּר בְּכַעַס וּבְצָעָקָה דְּבָרִים קָשִׁים כְּגִידִים, שֶׁאַף אִם קָשֶׁה לוֹ בְּמַצָּב כָּזֶה 'לְחִיוֹת' אֶת הָאֱמוּנָה הַטְּהוֹרָה, אַךְ עַדַיִן בְּיָדוֹ לְהַחְלִיט 'עֵצָה מַעֲשִׂית' שֶׁבְּכָל אֹפֶן אֵינוֹ מַגְבִּיהַּ

קוֹלוֹ אַף אִם לִבּוֹ רוֹתֵחַ בְּקִרְבּוֹ עַד הַשָּׁמַיִם, הוּא אֶת קוֹלוֹ לֹא יַגְבִּיהַּ, וּמִמֵּילָא תִּכְבֶּה הָאֵשׁ עַד מְהֵרָה.

אָסַף ה' אֶת חֶרְפָּתִי - הקב"ה נִמְצָא עִם הַשָּׁנוּא וְהַנִּרְדָּף

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (ל א), 'וַתִּקַּנֵּא רָחֵל בַּאֲחוֹתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל יַעֲקֹב הָבָה לִּי בָנִים וְאִם אַיִן מֵתָה אָנֹכִי', אִיתָא מהרה"ק הרר"ב מִפָּשִׁיסְחָא זי"ע (קוֹל שִׂמְחָה), 'וְאֵינוֹ מוּבָן', שֶׁהֲרֵי נִרְאֶה הַדָּבָר כְּמַעֲשֶׂה נַעֲרוּת', לוֹמַר שֶׁאִם לֹא יִהְיוּ לָהּ בָּנִים תָּמוּת, אֶלָּא, מִכֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה רָחֵל שֶׁאֲחוֹתָהּ לֵאָה שֶׁשְּׁנוּאָה הִיא - יֵשׁ לָהּ בָּנִים, וְהִיא שֶׁאֲהוּבָה הִיא - אֵין לָהּ בָּנִים, הֵבִינָה שֶׁבַּזֶּה גּוּפָא תָּלוּי הַדָּבָר, כִּי הקב"ה אוֹהֵב אֶת הַשְּׁנוּאָה וּשְׁבוּרַת הַלֵּב, וְזֶה 'וַתִּקַּנֵּא רָחֵל בַּאֲחוֹתָהּ' - עַל כִּי שְׁנוּאָה הִיא, וְאִלּוּ הִיא אֲיֻנָּה שְׁנוּאָה, הָלְכָה וְאָמְרָה לְיַעֲקֹב הָבָה לִּי בָנִים וְאִם אַיִן מֵתָה אָנֹכִי, כִּי יָדְעָה שֶׁאֵין דָּבָר שֶׁיַּקְפִּיד עָלֶיהָ יַעֲקֹב כְּמוֹ עַל זֶה, וְאָכֵן כִּוְּנָה לִדְבַר אֱמֶת, דְּאַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נַעֲשֵׂית שְׁנוּאָה, כְּדִכְתִיב 'וַיֵּחַר אַף יַעֲקֹב בְּרָחֵל', וּמִיָּד נִפְקְדָה וַיֹּלֶדֶת אֶת יוֹסֵף, לְלַמֶּדְךָ שהקב"ה שׂוֹכֵן אֶת דַּכָּא וּמְרַפֵּא לִבּוֹת נִשְׁבָּרִים (הרר"ב מִסַּיֵּם שֶׁדְּבָרָיו אֵלּוּ עַל דֶּרֶךְ הַלָּצָה, אַף הַרְבֵּה יֵשׁ לָנוּ לִלְמֹד מֵהַלָּצוֹתֵיהֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים).

וְכֵן מָצִינוּ להרה"ק הַ'בְּאֵר מַיִם חַיִּים' זי"ע בְּפָרָשָׁתֵנוּ (ל כג) 'וַתֹּאמֶר אָסַף אֱלֹקִים אֶת חֶרְפָּתִי', אֱלוֹקִים הוּא כִּנּוּי לְמִדַּת הַדִּין, וְכָךְ אָמְרָה תּוֹרָה, אָסַף אֱלוֹקִים - כָּל הַדִּינִים נֶאֱסָפִים וּמִסְתַּלְּקִים, ע"י אֶת חֶרְפָּתִי כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר חֶרְפָּה וּבוּשָׁה, מִכָּאן יִלְמַד הָאָדָם, לִשְׁמֹחַ בְּכָל דָּבָר בּוּשָׁה וּבְזָיוֹן, כִּי בָּזֶה מִתְבַּטְּלִים כַּמָּה וְכַמָּה דִּינִים וְיִסּוּרִים מֵעָלָיו, עַד שֶׁהָיָה רָאוּי לוֹ לְשַׁגֵּר דּוֹרוֹנוֹת לַמְבַזִּים אוֹתוֹ.

וְכֵן כָּתַב הרה"ק הַ'בַּת עַיִן' זי"ע בְּעִנְיָן זֶה (פר' בָּלָק בד"ה וְעַתָּה נָבוֹא אֶל הַבְּאוּר), לְבָאֵר, הֵיאַךְ יָכוֹל לִהְיוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה שֶׁבִּלְעָם, שֶׁהָיָה רָשָׁע מֻפְלָג זָכָה לַחֲזוֹת בִּפְנֵי מַלְאַךְ אֱלוֹקִים, אֶלָּא, מִפְּנֵי שֶׁנֶּחַל לְחֶלְקוֹ בִּזְיוֹנוֹת מִתּוֹךְ הַ'דִּין וּדְבָרִים' שֶׁהָיָה לוֹ עִם אֲתוֹנוֹ (סַנְהֶדְרִין קה: ועי"ש), וְאַחַר בִּזְיוֹנוֹת כָּאֵלּוּ, אֶפְשָׁר אַף לְטָמֵא כְּבִלְעָם לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינָיו - מַלְאַךְ אֱלוֹקִים.

עַל פִּי זֶה מַסְבִּיר, מַדּוּעַ לֹא הִסְכִּים הַבּוֹרֵא שֶׁיֵּלֵךְ עִם הַשָּׂרִים שֶׁשָּׁלַח בָּלָק בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה, וְרַק לְאַחַר שֶׁהוֹסִיף בָּלָק לִשְׁלֹחַ שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מֵאֵלֶּה (בַּמִּדְבָּר כב טו) הִסְכִּים לוֹ שֶׁיֵּלֵךְ עִמָּהֶם - כִּי רָצָה הַבּוֹרֵא לְהַרְאוֹתוֹ אֶת הַמַּלְאָךְ, וּבִכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לְכָךְ - הָכְרַח שֶׁהָאָתוֹן תְּבַיְּשֶׁנּוּ בִּפְנֵי הַשָּׂרִים, וַהֲרֵי הַבּוּשָׁה תִּגְדַּל כַּאֲשֶׁר יִתְבַּיֵּשׁ בִּפְנֵי שָׂרִים נִכְבָּדִים יוֹתֵר, וְרַק כָּךְ יִהְיֶה רָאוּי לִרְאוֹת 'מַלְאָךְ', וּבָזֶה מְבֹאָר, הֵיאַךְ אֶפְשָׁר שֶׁפֶּה טָמֵא כְּשֶׁל בִּלְעָם יְבָרֵךְ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, בָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַמָּקוֹם, אֶלָּא שע"י הַבּוּשָׁה נִתְקַן בִּמְעַט, וְהֻכְשַׁר אוֹתוֹ רָשָׁע לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

לְדִידַן יֵאָמֵר, אִם בִּלְעָם הַמִּשְׁקָץ וּמִתְעָב, הָיָה בְּיָדוֹ לִרְאוֹת מַלְאָכִים בְּמוֹ עֵינָיו, וְאַף לְבָרֵךְ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַחַר שֶׁנִּתְבַּזָּה, קַל וָחֹמֶר לְדִידַן שֶׁבְּיָדֵינוּ לִרְאוֹת מַלְאָכִים וְלִפְעֹל 'בְּרָכוֹת' וִישׁוּעוֹת לְמַעְלָה מִדַּרְכָּךְ הַטֶּבַע לְאַחַר שֶׁבָּאָה עָלֵינוּ אֵיזוֹ בּוּשָׁה, כִּי הֲרֵי כָּל חַד וְחַד מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ בְּמַדְרֵגַת הָרַשַׁע כְּבִלְעָם, עַל כֵּן, מִי אֲשֶׁר בָּאָה לְיָדוֹ בּוּשָׁה וּבְזָיוֹן, לֹא יְחָרֵף אֶת הַמְבַיֵּשׁ, אֶלָּא יִשְׂמַח וְיָגִיל עַל הַ'זְכִיָּה' שֶׁזִּכּוּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם, לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל עִם קְרוֹבוֹ, לְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חַיִּים חֵן וָחֶסֶד (וְאַף עַל עַצְמוֹ כַּמּוּבָן).

וּמָטוּ מִשְׁמֵהּ דהגר"ח קַנְיֶבְסְקִי שְׁלִיטָ"א שֶׁמִּי שֶׁנִּפְגַּע מִזּוּלָתוֹ וכיו"ב רָאוּי מְאוֹד לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ בְּרָכָה וּרְאוּיָה לְהִתְקַבֵּל.

וְכָתַב בְּבְאֵר הַפָּרָשָׁה (שָׁם) שֶׁלִּפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים סִפֵּר לוֹ 'עַסְקָן' יָדוּעַ שְׁלִיטָ"א הַפּוֹעֵל גְּדוֹלוֹת וְנִצּוֹרוֹת לְטוֹבַת מִשְׁפָּחוֹת הַשְּׁרוּיוֹת בְּמָצוֹקָה, בְּחֹסֶר הַפַּרְנָסָה וְכָהֵנָּה, בְּאַחַד הַיָּמִים הִתְקַשֵּׁר אֵלָיו אַבְרֶךְ, וְשָׁפַךְ עָלָיו 'קִיתּוֹן שֶׁל רוֹתְחִין' - מַדּוּעַ אֵינוֹ עוֹשֶׂה מְאוּמָה לְרַוְחַת אָבִיו שְׁלִיטָ"א הַסּוֹבֵל נוֹרָאוֹת מֵחֶרְפַּת רָעָב וּמֵחוֹבוֹת עֲצוּמִים הָרְבוּצִים עַל כְּתֵפָיו, הֲלָה בְּזֶהוּ כְּאַחַד הָרֵיקִים שֶׁהוּא גַּנָּב וְשַׁקְרָן, כִּי בְּכָל קַצְוֵי תֵּבֵל הוּא מְפַרְסֵם עַל גֹּדֶל מִפְעָלָיו לְהַחֲיוֹת עַם רַב, וְבָאֱמֶת הוּא נוֹטֵל אֶת כָּל הַמָּמוֹן הָרַב לְכִיסָיו... וּמִתְפָּרְנֵס מִשֹּׁד עֲנִיִּים מֵאַנְקַת אֲבִיוֹנִים. הָעַסְקָן נִסָּה לְקַיֵּם 'וְהָיִיתֶם נְקִיִּים' וְהֵחֵל לְהִצְטַדֵּק וּלְהוֹכִיחַ לוֹ בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים כַּמָּה טִרְחוֹת טָרַח וְנִתְיַגֵּעַ בַּעֲבוּר מִשְׁפַּחְתּוֹ בְּמַחֲצִית הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה, וַאֲפִלּוּ בַּחֹדֶשׁ הָאַחֲרוֹן הִשִּׂיג עֲבוּר אָבִיו סְכוּם נִכְבָּד שֶׁל 5000 $ טָבִין וּתְקִלִּין. בְּרַם, זֶה הַמְּחֻרְפָּ וּמְגֻדָּף נִשְׁאַר בְּשֶׁלּוֹ, וּמַעֲנָה בְּפִיו, שֶׁאוֹתָם 5000 $ לֹא הִגִּיעוּ מֵהָעַסְקָן, וְלֹא הָיָה אֶלָּא 'שְׁלִיחַ' לְהַעֲבִיר אֶת הַכֶּסֶף... הָעַסְקָן רָאָה עִם מִי יֵשׁ לוֹ 'עֵסֶק וְשִׂטְנָה', הֶחְלִיט לִהְיוֹת מֵ'הַשּׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים וְעוֹנִים', קִבֵּל אֶת הַדִּין בְּאַהֲבָה. וְהִנֵּה, 'נֶאֱמָן בַּעַל מְלָאכְתְּךָ שְׁיְשַׁלֵּם לְךָ שָׂכָר' - בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם פָּנוּ אֵלָיו שְׁנֵי גְּבִירִים שֶׁזֶּה זְמַן רַב הוּא עוֹמֵד עִמָּהֶם בְּ'דִּין וּדְבָרִים' שֶׁיְּרִימוּ אֶת נִדְבָתָם לְטוֹבַת מִפְעָלוֹת הַחֶסֶד וְהַצְּדָקָה, הָרִאשׁוֹן הִתְקַשֵּׁר לְבַשֵּׂר לוֹ שֶׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ לָתֵת 2000 $ מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ, וְאִלּוּ הַשֵּׁנִי הוֹדִיעַ עַל נִדְבָתוֹ בְּסַךְ 1800 $ בְּכָל חֹדֶשׁ, חִשֵּׁב וּמָצָא כִּי בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנָה הַבָּאָה תַּעֲלֶה תְּרוּמָתָם לְסַךְ 45,600 $ טָבִין וּתְקִלִּין. הוֹסִיף הָעַסְקָן וְאָמַר, מִי יִתֵּן לִי עוֹד מָנַת גְּדוּפִין וּבְזָיוֹנוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיָה לִי בְּבָקְרוֹ שֶׁל יוֹם בִּכְדֵי שֶׁאֲקַבֵּל תְּמוּרָתָם עוֹד אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף... כִּי אָכֵן גָּדוֹל כּוֹחָם שֶׁל בְּזָיוֹנוֹת לְהַמְתִּיק כָּל הַדִּינִים וּלְהָחִישׁ שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה.

יָדוּעַ שהרה"ק רַבִּי שְׁלוֹמְ'קה מִזְּוֶועהִיל זי"ע הָיָה מַרְבֶּה לִפְעֹל יְשׁוּעוֹת ע"י 'יִשּׁוּב' - טְבִילָה בְּמִקְוֶה, סִפּוּרֵי מוֹפֵת רַבִּים מִתְהַלְּכִים אוֹדוֹת פְּעֻלּוֹתָיו הַנִּשְׂגָּבוֹת בְּטְבִילוֹתָיו בַּמִּקְוֶה. פַּעַם אֵרַע שֶׁנִּכְנַס הָרַבִּי לַמִּקְוֶה וְהֵחֵל פּוֹשֵׁט וּמַנִּיחַ בְּגָדָיו לְיַד בְּגָדָיו (הַהֲדוּרִים) שֶׁל יְהוּדֵי מִתּוֹשָׁבֵי חו"ל (אַרְה"ב) שֶׁלֹּא הִכִּיר אֶת הָרַבִּי, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה הַיְּהוּדִי בְּבוֹר הַטְּבִילָה, מִשֶּׁיָּצָא הָ'אוֹרֵחַ' מֵהַטְּבִילָה גָּעַר בָּרַבִּי וְכִי אֶת הַ'סְמַרְטוּטִים' שֶׁלְּךָ בָּאתָ לְהַנִּיחַ בְּסָמוּךְ לִ'בְגָדַי' - כִּי בְּגָדָיו שֶׁל הָרַבִּי הָיוּ יְשָׁנִים וְלֹא הֲדוּרִים כְּלָל, וּבָזֶה תָּפַס אֶת בִּגְדֵי הָרַבִּי וְזָרַק לְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם... כַּמּוּבָן שֶׁהָרַבִּי לֹא הוֹצִיא הֶגֶה מִפִּיו, וּבְדוּמְיָה שָׁב לְחַזֵּר אַחַר בְּגָדָיו... בְּצֵאתוֹ מֵהַמִּקְוֶה נַעֲנָה וְאָמַר לְמְשַׁמְּשׁוֹ הגה"ח רַבִּי אֵלְיָהוּ רָאטָה זצ"ל, הַיּוֹם פָּעַלְנוּ (אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים) ע"י הַבּוּשׁוֹת וְהַבְּזָיוֹנוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁפָּעַלְנוּ בַּטְּבִילָה עַצְמָהּ...

וּכְבָר אָמְרוּ, שֶׁפְּעָמִים עוֹמֵד לוֹ אַבְרֶךְ בִּתְחִלַּת הַתְּפִלָּה, וּבַד בְּבַד עִם תְּחִלָּתוֹ בַּאֲמִירַת 'יְדִיד נֶפֶשׁ' נִרְאֶה לוֹ כִּי כְּבָר תָּפַס אֶת כָּל הַ'מַּלְאָכִים' בְּיָדוֹ, וּבוֹ בָּרֶגַע הִגִּיעַ מָאן דְּהוּ וּבִיְשׁוֹ בְּבוּשׁוֹת נוֹרָאוֹת, אֲזַי יַרְגִּישׁ כִּי כָּל הַמַּלְאָכִים הִתְעוֹפְפוּ וּפָרְחוּ לָהֶם מִיָּדוֹ, אֲבָל הַ'בַּת עַיִן' מַכְחִישׁוֹ בְּאָמְרוֹ, אַדְרַבָּה, עַתָּה נַעֲשֵׂיתָ רָאוּי לִרְאוֹת מַלְאָכִים...

וְאֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים דַּוְקָא אִם יִזְכֶּה לְבוּשָׁה גְּדוֹלָה, אֶלָּא אֲפִלּוּ בּוּשָׁה 'קְטַנָּה' מְמַתֶּקֶת מַעֲלָיו

דִּינִים וּמַמְשִׁיכָה עָלָיו רַחֲמִים, וְכִדְאִיתָא בָּגְמ' (ב"ק עט:) לְבָאֵר הַטַּעַם שֶׁגָּנַב וּמָכַר שֶׂה מְשֻׁלָּם אַרְבָּעָה וְאִלּוּ גּוֹנֵב שׁוֹר מְשֻׁלָּם חֲמִשָּׁה, 'אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גָּדוֹל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, שׁוֹר שֶׁהָלַךְ בְּרַגְלָיו חֲמִשָּׁה, שֶׂה שֶׁהָרְכִּיבוֹ עַל כְּתֵפָיו אַרְבָּעָה', וּבְרֶשֶׁ"י, שֶׂה שֶׁהָרְכִּיבוֹ הַגַּנָּב עַל כְּתֵפוֹ וְזִלְזֵל אֶת עַצְמוֹ בּוֹ לְפִיכָךְ הֵקֵל הקב"ה עָלָיו בְּתַשְׁלוּמִין, וְהִנֵּה בַּיָּמִים הַהֵם הָיוּ רְגִילִים לִרְאוֹת 'מַרְאוֹת' כְּגוֹן דָּא, כִּנְשִׂיאַת שֶׂה עַל הַכְּתֵפַיִם וְאֵין בָּזֶה כ"כ בִּזָּיוֹן, ומ"מ גַּם 'בִּזָּיוֹן' כָּזֶה מְבַטֵּל דִּינִים מֵעָלָיו וּמוֹרִיד מֵחֹמֶר הָעֹנֶשׁ.

עוֹלִים וְיוֹרְדִים 'בּוֹ' - כָּל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים תְּלוּיִים בָּאָדָם

בְּפָרָשָׁתֵנוּ נֶאֱמַר (כח, יב) "וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ". וְהַתְּמִיהָה עוֹלָה מֵאֵלֶיהָ שֶׁהֲרֵי הַמַּלְאָכִים תְּחִלָּה יֵרְדוּ בַּסֻּלָּם וּלְאַחַר מִכֵּן עָלוּ שׁוּב לִמְקוֹמָם, וְאִם כֵּן הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר 'יוֹרְדִים וְעוֹלִים בּוֹ', וּמַדּוּעַ הִזְכִּיר תְּחִלָּה אֶת עֲלִיָּתָם הַמְּאֻחֶרֶת. וּבְאֵר הגה"ק הַ'כְּתָב סוֹפֵר' זי"ע (ד"ה וְהִנֵּה) 'כִּי הָאָדָם פֶּרֶא אָדָם יִוָּלֵד, וְיֵשׁ בְּיָדוֹ לְהַשְׁלִים נַפְשׁוֹ לִהְיוֹת הוֹלֵךְ מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה עַד שֶׁמַּגְבִּיהַּ עַצְמוֹ יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת', עפי"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁ'הַסֻּלָּם' רוֹמֵז עַל הָאָדָם שֶׁהוּא מָצָא אַרְצָה אַךְ רֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה - שֶׁיָּכוֹל לְהִתְעַלּוֹת וּלְהִתְרוֹמֵם עַד הַשָּׁמַיִם, וּבִתְחִלָּה מַלְאֲכֵי אֱלוֹקִים עוֹלִים בְּמַעֲלָה עָלָיו כִּי הֵם גְּבוֹהִים וְרָמִים מִמֶּנּוּ, אַךְ בְּיָדוֹ לְהִתְעַלּוֹת עֲלֵיהֶם עַד שֶׁהֵם יִהְיוּ 'יוֹרְדִים' בַּמַּדְרֵגָה לְמַטָּה הֵימֶנּוּ, וְזֶהוּ עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ - שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בְּיַד הָאָדָם.

כְּעֵין דְּבָרִים אֵלּוּ מָצִינוּ להרה"ק הַ'שְׂפַת אֱמֶת' זי"ע (תרל"ט ד"ה בַּפָּסוּק) הָעוֹמֵד עַל דִּיּוּק הַלָּשׁוֹן בַּפָּסוּק, שֶׁבַּסֶּלָּם אָמַר 'וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה' וְאִלּוּ בַּהֶמְשֵׁךְ נֶאֱמַר 'וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו', מַדּוּעַ לֹא נֶאֱמַר כיו"ב גַּבֵּי הַסֻּלָּם - וְהִנֵּה סֻלָּם נִצָּב אַרְצָה. וּמְבָאֵר שֶׁהַחִלּוּק בֵּינֵיהֶם שֶׁ'מֻצָּב' הַכַּוָּנָה שֶׁהוּא עוֹמֵד ע"י סִיּוּעַ, שֶׁאֶחָד מַחְזִיק בּוֹ לְבַל יִפֹּל מִמַּעֲמָדוֹ, אֲבָל הַ'נִּצָּב' עוֹמֵד מֵעַצְמוֹ בְּלֹא סִיּוּעַ וְעֶזְרָה, וְלָכֵן נֶאֱמַר 'וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו' שֶׁהֲרֵי אֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁנִּצָּב מֵעַצְמוֹ, אַךְ הַסֻּלָּם מֻצָּב אַרְצָה כִּי אֵין עֲמִידָתוֹ אֶלָּא ע"י אַחֵר הַמְּיַצְּבוֹ וּמַחְזִיקוֹ, וּלְרָמֵז לָאָדָם שֶׁהוּא הַמַּעֲמִיד אֶת הַסֻּלָּם הָעוֹלֶה בֵּית אֵל עוֹמֵד מֻצָּב עַל יָדוֹ, וְכָל הַנַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים הַכֹּל תְּלוּיִים בּוֹ.

וּבָזֶה יֵשׁ לְבָאֵר בַּפָּסוּק (טז) 'וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי' ופירש"י, שֶׁאִם יָדַעְתִּי לֹא יָשַׁנְתִּי, פֵּרוּשׁ אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ כַּמָּה חֲשׁוּבָה הִיא עֲבוֹדָתִי וְעַד הֵיכָן הִיא מַגַּעַת אָזַי מֵעוֹלָם לֹא יָשַׁנְתִּי בְּתַרְדֵּמַת הַבְּלֵי הַזְּמַן אֶלָּא הָיִיתִי מִתְעוֹרֵר לְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ.

אִיתָא מהרה"ק הַ'חִדּוּשֵׁי הָרִים' זי"ע עַל דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ (ב"ר סח, יב) 'וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ', (לְחַד מָאן דְּאָמַר) עוֹלִים וְיוֹרְדִים בְּיַעֲקֹב, רוֹקְדִים בּוֹ, וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב שֶׁכָּל מַלְאֲכֵי אֱלוֹקִים תְּלוּיִים וְעוֹמְדִים בּוֹ וּבְמַעֲשָׂיו, אָמַר, אִלּוּ יָדַעְתִּי עַד כַּמָּה אֲנִי פּוֹעֵל בְּהַאי עָלְמָא לֹא יָשַׁנְתִּי, וז"ל הָרִי"ם, וְאִם הָיָה אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ עַד הֵיכָן וּלְאֵיזֶה מָקוֹם מַגִּיעִים מַעֲשָׂיו, כִּי אָז לֹא הָיָה מְבַטֵּל שׁוּם דָּבָר מֵהָעֲבוֹדָה וּמִמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים, וְהוּא עַל יְדֵי מַעֲשָׂיו יָכוֹל לְהַרְבּוֹת שֶׂפַע וְשִׂמְחָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

בְּשׁוּבָה וָנַחַת - יְדַבֵּר לִבְנֵי בֵיתוֹ בִּלְשׁוֹן פִּיּוּס וְרִצּוּי

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לא ג), 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ, וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרָחֵל וּלְלֵאָה...' וְהִסְבִּיר לָהֶם בַּאֲרִיכוּת בְּטוּב טַעַם וָדַעַת, עַד כַּמָּה שָׁלְטָן רְמָהוּ עֶשֶׂרֶת מוֹנִים, וְכוּ' וְלָכֵן בִּרְצוֹנוֹ לַעֲזֹב אֶת מְקוֹמוֹ, וְרַק בְּסוֹף דְּבָרָיו אָמַר לָהֶם שֶׁכָּךְ צִוָּהוּ ה', וְתָמוּהַּ, מַדּוּעַ הֻצְרַךְ לְהַאֲרִיךְ כ"כ לְפַתּוֹת וּלְרַצּוֹת אֶת הָאִמָּהוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, מַדּוּעַ לֹא אָמַר מִיָּד כֹּה אָמַר לִי ה' - 'שׁוּב אֶל אֶרֶץ מוֹלַדְתֶּךָ'. וּמְבֹאָר הַ'של"ה' הַק' (תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וַיֵּצֵא מד), כִּי אֵין רָאוּי לְאָדָם כְּשֶׁיִּרְצֶה דְּבַר מָה מֵאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ שֶׁיַּכְרִיחֵם עַל זֶה בְּאֹנֶס, אַף כְּשֶׁהוּא מוֹשֵׁל בָּהֶם. אֲבָל יִשְׁתַּדֵּל לְפַתּוֹת אוֹתָם אֶל מָה שֶׁיִּרְצֵהוּ בְּתַכְלִית מָה שֶׁאֶפְשָׁר - כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ לָזֶה מֵעַצְמָם. כִּי כָּךְ יוֹתֵר טוֹב מִשֶּׁיֵּעָשׂוּ רְצוֹנוֹ עַל צַד הָאֹנֶס וְהַהֶכְרֵחַ, רְאֵה כַּמָּה הִרְבָּה יַעֲקֹב דְּבָרִים עִם רָחֵל וְלֵאָה כְּדֵי שֶׁיִּתְרַצּוּ בְּטוּב לֵב, וְאע"פ שֶׁהקב"ה צִוָּה לוֹ שֶׁיָּשׁוּב לְבֵיתוֹ, וּכְבָר אָמְרוּ (תַּעֲנִית כ.) 'לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רַךְ כַּקָּנֶה וְאַל יְהֵא קָשֶׁה כָּאֶרֶז' מָצִינוּ בְּהַאי עִנְיָנָא בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לא מו), 'וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו לִקְטוּ אֲבָנִים' ופירש"י, 'לְאֶחָיו, הֵם בָּנָיו שֶׁהָיוּ לוֹ אַחִים לְצָרָה וּלְמִלְחָמָה', וז"ל הַחִיד"א 'אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּרָמַז נָמִי מוּסָר לְאָב שֶׁבָּנָיו גְּדוֹלִים, שֶׁלֹּא יַכְבִּיד עֲלוֹ עֲלֵיהֶם, אֶלָּא יַחְשִׁיבֵם כְּאַחִים וּבָזֶה יִהְיוּ 'נוֹחִים' וְיֵשְׁבוּ הוּא וּבָנָיו בְּשַׁלְוָה, שְׁקֵטִים וְשַׁאֲנַנִּים'. (הוּבָא בַּחֻמָּשׁ הַחִיד"א בְּשֵׁם בְּרִית עוֹלָם סִי' שמ"ג).

וְאָכֵן, סָח רַבִּי אַרְיֵה לֵיב הַכֹּהֵן בְּנוֹ שֶׁל הגה"ק הַ'חֵפֶץ חַיִּים' זי"ע, שֶׁאָבִיו זַ"ל הָיָה אוֹמֵר לָהֶם אָכֵן בְּכִבּוּד אָב וָאֵם נִזְהַרְתֶּם כָּרָאוּי, אֲבָל בְּ'אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּרְאוּ' לֹא נִזְהַרְתֶּם, עֵקֶב אֲשֶׁר נָהַג עִמָּהֶם כְּאָח וָרֵעַ וְאַף דִּבּוּרָיו וְתוֹכְחוֹתָיו הָיוּ מְשׁוּחִים בְּשֶׁמֶן הַמּוֹר...

מֵעִנְיָן לְעִנְיָן, כָּתַב הַ'סְּפוֹרְנוֹ' בְּפָרָשָׁתֵנוּ, בְּפָסוּק (לב א) 'וַיַּשְׁכֵּם לָבָן בַּבֹּקֶר וַיְנַשֵּׁק לְבָנָיו וְלִבְנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ אֹתָהֶם', וז"ל: כְּבָר אָמְרוּ 'אַל תְּהִי בִּרְכַּת הֶדְיוֹט קַלָּה בְּעֵינֶיךָ' (בְּרָכוֹת ז.), אָמְנָם סֵפֶר בִּרְכַּת לָבָן לִבְנוֹתָיו, לְהוֹרוֹת שֶׁבִּרְכַּת הָאָב אֲשֶׁר הִיא עַל בָּנָיו 'בְּכָל נַפְשׁוֹ' בְּלִי סָפֵק, רָאוּי שֶׁתְּחוּל יוֹתֵר בִּסְגֻלַּת צֶלֶם אֱלוֹקִים הַמְּבֹרָךְ, כְּאָמְרוֹ (כז ד) 'בַּעֲבוּר תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי'. עכ"ל. עַל כֵּן הָעֵצָה הַיְּעוּצָה - בְּמָקוֹם לָתוּר אַחַר בְּרָכוֹת וִישׁוּעוֹת בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאַלְמוֹנִי, יֵלֵךְ כָּל אֶחָד אֶל בֵּית אָבִיו וְיִתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ, כִּי אִם עַל בִּרְכוֹתָיו שֶׁל לָבָן הָרָשָׁע שֶׁבִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל הַדְּבָרִים אֲמוּרִים, קַל וָחֹמֶר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים.

לְאַחַר הַ'מִּלְחָמָה' הִגִּיעַ חָתָן יָתוֹם בְּיוֹם חֻפָּתוֹ אֶל הרה"ק מִסַּטְמָר זי"ע וּבִקֵּשׁ לְהִתְבָּרֵךְ מִפִּי קָדְשׁוֹ, נָתַן הָרַבִּי אֶת יָדָיו הַקְּדוֹשׁוֹת עַל רֹאשׁוֹ וְהֶאֱרִיךְ בַּבְּרָכוֹת וּבִתְפִלָּה בְּמֶשֶׁךְ זְמַן רַב, בְּלֶכְתּוֹ שֶׁאֵלוּ הַמְּשַׁמְּשִׁים מַדּוּעַ בֵּרְכוֹ זְמַן רַב כָּל כָּךְ מָה שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג לַעֲשׂוֹת אֵצֶל אֲחֵרִים, הֵשִׁיב הרה"ק וְאָמַר, תְּפִלַּת וּבִרְכַּת הַהוֹרִים לַחָתָן קֹדֶם הַחֻפָּה מְלַוִּים אוֹתוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וַהֲרֵי חָתָן זֶה אֵין לוֹ אָב וָאֵם, שֶׁהֲרֵי הֵם נֶהֶרְגוּ עַל יְדֵי הָרְשָׁעִים עקדה"ש הי"ד, נִמְצָא חָסֵר חָתָן זֶה בְּרָכוֹת וּתְפִלּוֹת אֵלּוּ, עַל כֵּן רָצִיתִי לְהַשְׁלִים לוֹ אֶת הֶחָסֵר וְהֶעְתַּרְתִּי עָלָיו בִּתְפִלָּה לְהַצְלָחָה בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה.

סִפֵּר הרה"ק הַ'פְּנֵי מְנַחֵם' זי"ע שֶׁבִּשְׁנוֹת יַלְדוּתוֹ שָׁאֲלוֹ אָבִיו הרה"ק הָ'אִמְרֵי אֱמֶת' זי"ע, הֵנָּה כְּתִיב 'סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה' וְתָמוּהַּ, הֲרֵי הַשָּׁמַיִם רַכִּים הֵם (כִּי הֵם בְּנוּיִים מֵאֵשׁ וּמַיִם) וְהֵיאַךְ עָמַד הַסֻּלָּם וְעַל מָה נִשְׁעָן, וְלֹא נָתַן לוֹ הָ'אִמְרֵי אֱמֶת' לַעֲנוֹת, אֶלָּא הִמְשִׁיךְ

וְאָמַר, עַל כָּרְחֵךְ לוֹמַר, שֶׁהַסֶּלֶם הָיָה רַךְ וְקַל יוֹתֵר מֵהַשָּׁמַיִם, וְעוֹד מְכָרְחִים אָנוּ לוֹמַר שֶׁהַמַּלְאָכִים שֶׁעָלוּ וְיָרְדוּ עַל הַסֶּלֶם הָיוּ רַכִּים וְקַלִּים יוֹתֵר מֵהַסֶּלֶם - נִמְצִינוּ לְמֵדִים כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר קָדוֹשׁ וּשְׁמֵימִי הַדָּבָר כָּךְ הוּא גַּם רַךְ יוֹתֵר, כִּי בִּכְדֵי לְטַפֵּס בְּמַעֲלוֹת הַקְּדֻשָּׁה עַל הָאָדָם לִהְיוֹת רַךְ כַּקָּנֶה.

סִפּוּר נִפְלָא מְסַפֵּר הגה"צ רַבִּי יַעֲקֹב מֵאִיר שֶׁעכְטֶער שְׁלִיטָ"א (וְנִכְתַּב בְּסִפְרוֹ ח"א עָמוּד כ"א) וז"ל, זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, בֶּן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיִיתִי, וְזָכִיתִי לִלְמֹד אֵצֶל הגה"ק רַבִּי מָרְדְּכַי חַיִּים סְלָאנִים זלה"ה, שֶׁהָיָה מְכֻנֶּה ר' מָאטִיל דַּיָּן, שֶׁהָיִיתִי נִכְנָס אֵלָיו לִלְמֹד כִּי זֶה הָיָה דַּרְכּוֹ שֶׁבְּמֶשֶׁךְ כָּל שְׁעוֹת הַיּוֹם עַד שְׁעוֹת הַלַּיְלָה הַמְּאֻחָרוֹת הָיוּ נִכְנָסִים אֵלָיו צְעִירִים וְאַבְרֵכִים וְקָרְאוּ לְפָנָיו בְּמִשְׁנָיוֹת גְּמָרָא רַמְבָּ"ם טוּר וְזֹהַר הַק', לִמּוּד בְּדֶרֶךְ הַבְּקִיאוּת. וְהַסֵּדֶר הָיָה שֶׁהַנִּכְנָסִים הָיוּ קוֹרְאִים לְפָנָיו מִן הַסֵּפֶר, וְהוּא מֵחֲמַת כֹּבֶד רְאִיָּתוֹ הָיָה קָשֶׁה לוֹ לְהַבִּיט בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר, רַק הָיָה אוֹמֵר פְּשַׁט בְּכָל אֲשֶׁר קָרְאוּ לְפָנָיו, וּבְרֹב גְּאוֹנוּתוֹ וּבְקִיאוּתוֹ מְטַיֵּל הָיָה בְּכָל הַשַּׁ"ס וּבְשְׁאָר חֶלְקֵי הַתּוֹרָה בִּשְׁלִיטָה מְלֵאָה שֶׁהָיְתָה מַפְלִיאָה מְאֹד אֹזֶן הַשּׁוֹמְעִים, וְהָיָה מְמַלֵּא אֶת יָמָיו וְלֵילוֹתָיו בְּאַהֲבַת הַתּוֹרָה.

וּבְכֵן זְמַן לִמּוּדֵי עִמּוֹ הָיָה בְּשָׁעוֹת הַצָּהֳרַיִם בַּהַפְסָקָה שֶׁבֵּין שְׁנֵי הַסְּדָרִים. פַּעַם בְּהִכָּנְסִי עִם הַמִּשְׁנָיוֹת לִלְמֹד, רְאִיתִיו יוֹשֵׁב עִם עוֹד יְהוּדִי וּמְחַיְכִים. וְלִפְנֵי שֶׁהִתְחַלְתִּי לִלְמֹד הִתְנַצֵּל לְפָנַי שֶׁמָּא הָיְתָה לִי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְנִפְגַּעְתִּי מִן הַשְּׂחוֹק - מִפְּנֵי שֶׁזֶּה קָרֶה תָּכֻף בְּהִכָּנְסִי לְבֵיתוֹ - הֲרֵי הוּא מוֹצֵא חוֹבָה לְסַפֵּר לִי סִבַּת הַחִיּוּךְ שֶׁלֹּא אֶחְשֹׁד שֶׁמִּמֶּנִּי צָחַק... וּכְדֵי לְהָפִיס דַּעְתִּי לְגַמְרֵי שֹׁחַ לְפָנַי אֶת כָּל הַסִּפּוּר דְּלֹהֲלָן, זֶה מִכְּבָר מָסַרְתִּי כִּסֵּא שָׁבוּר לַנַּגָּר לְתַקְּנוֹ, וְהַיּוֹם הֶחְזִיר לִי הַנַּגָּר אֶת הַכִּסֵּא הַמְּתֻקָּן, וּמַמָּשׁ כַּמָּה דַּקּוֹת לִפְנֵי שֶׁנִּכְנַסְתָּ לִלְמֹד עָבַר הַנַּגָּר בַּסִּמְטָה מוּל פֶּתַח בֵּיתִי, וְאָמַרְתִּי לוֹ שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהֶחְזִיר לִי אֶת הַכִּסֵּא הַמְּתֻקָּן נִשְׁבַּר שׁוּב, לוּ הָיָה נִשְׁבָּר כַּעֲבֹר שָׁבוּעַ אוֹ שְׁבוּעַיִם גַּם זֶה לֹא הָיָה מִתְקַבֵּל כ"כ עַל הַדַּעַת אֲבָל יוֹם אֶחָד גַּם לֹא הֶחְזִק מַעֲמָד... וְהַנַּגָּר הֵשִׁיב, כַּנִּרְאֶה שֶׁמָּאן דְּהוּא יָשַׁב עַל הַכִּסֵּא וְלָכֵן נִשְׁבַּר... וְלֹא בִּי הָאַשְׁמָה, זֹאת הָיְתָה סִבַּת הַחִיּוּךְ, סִיֵּם ר' מָאטִיל.

מִאֹד הִתְפַּעַלְתִּי מֵעֲבָדָא זוֹ, כִּי הֲרֵי ר' מָאטִיל הָיָה אִישׁ קָדוֹשׁ מוּרָם מֵעַם שָׁנִים רַבּוֹת שִׁמֵּשׁ כְּדַיָּן בָּעִיר שֶׁרַבּוּ בָהּ הַגְּאוֹנִים וְהַלּוֹמְדִים וְהָיָה יָדוּעַ בַּחֲרִיפוּתוֹ וְשַׁקְדָנוּתוֹ בַּתּוֹרָה, וּלְעֻמַּת זֶה הָיִיתִי אֲנִי נַעַר עָנִי מֵעִיר הָעַתִּיקָה שֹׁר' מָאטִיל לֹא הִכִּיר אֲפִלּוּ אֶת מִשְׁפַּחְתִּי, וּלְפִי הַשָּׁנִים הָיִיתִי יָכוֹל לִהְיוֹת נִינוֹ, וְאַעפ"כ מָצָא חוֹבָה לְהִתְנַצֵּל עַל חִיּוּךְ פְּשׁוּט שֶׁמָּא גָּרַם לִי לַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּלְהַרְבּוֹת בְּשִׂיחָה עֲבוּר זֶה, וְהָיָה זֶה לִי לְלִמּוּד עַד הֵיכָן עֹמֶק הַדִּין שֶׁל חֲשָׁשׁ קַל מְאֹד שֶׁל פְּגִיעָה בִּכְבוֹד הַזּוּלָת יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה.

פַּעַם יָשַׁב הרה"ק הרר"ב מִמֶּעז'בּוּז זי"ע בַּעֲרִיכַת שֻׁלְחָנוֹ הַטָּהוֹר בְּלֵיל שב"ק, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָשַׁב שָׁם אַבְרֵךְ לַמְּדָן שֶׁהָיָה שָׁקוּעַ בְּתַלְמוּדוֹ, בְּתוֹךְ לִמּוּדוֹ הְצַרַּךְ הָאַבְרֵךְ לְסֵפֶר מְסָיֵם הַנִּמְצָא בָּאָרוֹן הַסְּפָרִים, וַיָּקָם הָאַבְרֵךְ מִמְּקוֹמוֹ, וְלָקַח עִמּוֹ אֶת הַנֵּר שֶׁעָמַד עַל הַשֻּׁלְחָן, מִבְּלִי לְהָשִׂים אֶל לִבּוֹ כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם, כִּרְאוֹת הרר"ב אֶת מַעֲשָׂיו נִזְדַּעֵק וְאָמַר, 'מִי הָאִישׁ הַמַּעִיז לָקַחַת אֶת הַנֵּרוֹת מֵעַל שֻׁלְחָנִי'... כְּשָׁמַע הָאַבְרֵךְ אֶת גַּעֲרָתוֹ חָזַר וְהִנִּיחַ אֶת הַנֵּר עַל גַּבֵּי הַשֻּׁלְחָן. לְאַחַר מַעֲשֶׂה נַעֲנָה תַּלְמִידוֹ הרה"ק מִסַּוְרָאן זי"ע (שֶׁהָיָה נוֹכֵחַ שָׁם), מִכָּאן נִלְמַד מִדַּת הַמְּתִינוּת

שֶׁל הרר"ב, כִּי אִם הָיָה תָּכָף צוֹעֵק עָלָיו 'שַׁבָּת', הֲרֵי מֵרֹב פַּחַד הָיָה הָאַבְרֵךְ שׁוֹמֵט מִיָּדָיו אֶת הַנֵּר, וְהָיָה עוֹבֵר בְּכָךְ אַף עַל אִסּוּר מְכַבֶּה, אַף מִשֶּׁהֵעָרִים לִגְעֹר בּוֹ עַל שֶׁלָּקַח מֵעִמּוֹ אֶת 'הַגְּרוֹת שֶׁלּוֹ', הֵצִילוֹ עַל כָּל פָּנִים מֵאִסּוּר מְכַבֶּה.

הרה"ק מִקָּאצְק זי"ע אָמַר, דְּעַל יְדֵי שֶׁאָמַר יַעֲקֹב לְלָבָן חוֹתְנוֹ (לא, לב) 'עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה' לָכֵן מֵתָה רָחֵל אִמֵּנוּ בַּדֶּרֶךְ, מִכָּאן חֲזַינַן עַד כַּמָּה עַל הָאָדָם לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִכְעֹס וְלִמְשֹׁל בְּרוּחוֹ, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא 'דָּבָר חָרִיף' מִפִּיו, וְאַף גַּבֵּי יַעֲקֹב גּוּפֵיהּ מָצִינוּ שֶׁנִּשְׁמַר מְאֹד, בְּזֶה שֶׁלֹּא קִלֵּל אֶת 'שַׁלִּיט מִצְרַיִם' שֶׁדָּרַשׁ מִבָּנָיו לְהָבִיא לְפָנָיו אֶת בִּנְיָמִין, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁצִּוָּה אוֹתָם (מג יא-יד) 'קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ... וְקֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים לִפְנֵי הָאִישׁ', וְאִם לֹא הָיָה עוֹצֵר בְּנַפְשׁוֹ, וְהָיָה מְקַלֵּל אֶת מוֹשֵׁל מִצְרַיִם הָיָה מְאַבֵּד גַּם אֶת יוֹסֵף בְּנוֹ...

וַיְגַל אֶת הָאֶבֶן - עַל הָאָדָם לְנַסּוֹת אֶת כּוֹחוֹ בְּמִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כט ב-י), 'וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר... הַשְׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ... לֹא נוּכַל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל הָעֲדָרִים וְגָלֲלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן... וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן..' וִידוּעָה הַקּוּשְׁיָא, וְכִי לֹא רָאָה יַעֲקֹב שֶׁ'הָאֶבֶן גְּדוֹלָה' מַדּוּעַ אָמַר לָהֶם 'הַשְׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ', וּבְאֵר הרה"ק הָ'אִמְרֵי אֱמֶת' זי"ע (הובא בְּלִקּוּטֵי יְהוּדָה), שֶׁכְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אָבִינוּ אֶת הָרוֹעִים יוֹשְׁבִים לְצַד הַבְּאֵר בְּאֶפֶס מַעֲשׂ, אָמַר לָהֶם, וְכִי בִּשְׁבִיל שֶׁגְּמַרְתֶּם אוֹמֵר שֶׁאֵין בְּכֹחֲכֶם לְגַלֵּל אֶת הָאֶבֶן אֵינְכֶם עוֹשִׂים מְאוּמָה, לֹא זוֹהִי הַדֶּרֶךְ - רֵאשִׁית דָּבָר עַל הָאָדָם לְנַסּוֹת וְאָז יִהְיֶה ה' בְּעֶזְרוֹ... וְכֵן עָשָׂה יַעֲקֹב בְּעַצְמוֹ - אַף שֶׁיָּדַע שֶׁאֵין בְּכוֹחוֹ לְגַלֵּל אֶת הָאֶבֶן, מִכָּל מָקוֹם עָשָׂה אֶת הַמֻּטָּל עָלָיו, נִסָּה אֶת כּוֹחוֹ וּמִן הַשָּׁמַיִם עֲזָרוּהוּ שֶׁהוֹרִיד אֶת הָאֶבֶן 'כְּאָדָם הַמַּעֲבִיר פְּקָק מֵעַל גַּבֵּי חָבִית' (רש"י). מִכָּאן מוֹדָעָה רַבָּה לְאוֹרָיְתָא, לְכָל הָעוֹמֵד בְּשַׁעֲרֵי הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה, שֶׁלְּעוֹלָם לֹא יֹאמַר - אֵין בְּכֹחִי עֲשׂוֹת כָּךְ וְכָךְ, רַק יִנַּסֶּה אֶת כּוֹחוֹ וְיַעֲשֶׂה אֶת הַמֻּטָּל עָלָיו, וּמִכָּאן וָאֵילָךְ יַעֲזֹרֵהוּ ה', כִּי אֵין הקב"ה דּוֹרֵשׁ וּמְבַקֵּשׁ מֵהָאָדָם אֶת הַ'הַצְלָחָה' אֶלָּא אֶת הָעֲבוֹדָה וְהַיְגִיעָה וְתוּ לֹא.

וְהָעִקָּר שֶׁיִּשְׁתּוֹקֵק בְּכָל עֵת לַעֲלוֹת וּלְהִתְקָרֵב אֶל ה', וְה' יִגְמֹר בַּעֲדוֹ, וְכָךְ רָמְזוּ בְּפָרָשָׁתֵנוּ, בַּפָּסוּק (כח כב) 'וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים', שֶׁהִנֵּה יָדוּעַ מָה שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (חֻלִּין צא:) שֶׁיַּעֲקֹב לָקַח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם, אֶלָּא שֶׁהִתְחִילוּ מְרִיבוֹת זוֹ עִם זוֹ, שֶׁכָּל אַחַת 'אָמְרָה' עָלַי יָנִיחַ צַדִּיק אֶת רֹאשׁוֹ, מִיָּד עָשָׂאָן הקב"ה אֶבֶן אַחַת. וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן שֶׁהֲרֵי לֹא עָבִיד קוב"ה נִסִּים לְלֹא צֹרֶךְ, וּמַדּוּעַ כָּאן שִׁנָּה אֶת מְצִיאוּת הָעוֹלָם לְאַחֵד אֶת הָאֲבָנִים, וּמַדּוּעַ 'זָכוּ' אֲבָנִים אֵלּוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה לָהֶם נֶם גָּדוֹל כ"כ שֶׁלִּכְאוֹרָה אֵין בּוֹ שׁוּם תַּכְלִית אֶלָּא לְהַשְׁבִּיעַ רְצוֹנָם. אֶלָּא לְלַמְּדֵנוּ כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחַ הָרָצוֹן, שֶׁאִם מִשְׁתּוֹקֵק בְּכָל לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ הקב"ה יְסַיֵּעַ בַּעֲדוֹ לְהַשְׂלִים רְצוֹנוֹ, וַאֲפִלּוּ אֲבָנִים יִתְאַחֲדוּ לְמַלֹּאוֹת רְצוֹנָם, וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁלִּבּוֹ קָשֶׁה כַּ'אֶבֶן' הָרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ. וְעַל זֶה אָמַר יַעֲקֹב 'הָאֶבֶן הַזֹּאת' - כְּלוֹמַר כֹּחַ הַתְּשׁוּקָה וְהָרָצוֹן הַמְּהַפֵּךְ אֲפִלּוּ אֲבָנִים לְאֶבֶן אַחַת הוּא יִהְיֶה בֵּית אֱלוֹקִים, שע"י הַתְּשׁוּקָה בֶּאֱמֶת נִזְכֶּה לִבְנִין בֵּית הַבְּחִירָה. וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁכָּתַב הרה"ק הַ'תִּפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה' זי"ע עַל הַפָּסוּק (דְּבָרִים יב ה) 'לְשִׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָּׁמָּה', פֵּרוּשׁ, שֶׁאִם תְּבַקְּשׁוּ פָּנָיו שֶׁזֶּהוּ לָשׁוֹן

דְּרִישָׁה וְכוּ' אָז תִּזְכֶּה וּבָאתָ שָׁמָּה, שֶׁעַל יְדֵי הַדְּרִישָׁה בֶּאֱמֶת אָכֵן זוֹכִים לביהמ"ק בב"א.

אִיתָא בָּגְמָרָא (חֻלִּין צא:) שֶׁכְּשֶׁיַּעֲקֹב יָצָא מִבְּאֵר שָׁבַע עָבַר בְּדַרְכּוֹ בִּמְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ וְהִמְשִׁיךְ לָלֶכֶת עַד שֶׁהִגִּיעַ לְחָרָן, כִּי מָטָא לְחָרָן אָמַר אֶפְשָׁר עָבַרְתִּי עַל מָקוֹם שֶׁהִתְפַּלְּלוּ אֲבוֹתַי וַאֲנִי לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי, כָּךְ יָהִיב דָּעָתֵיהּ לְמֶהְדַּר קְפָצָה לֵהּ אַרְעָא מִיָּד וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. וידועָה הַקּוּשְׁיָא, מַדּוּעַ לֹא עָצְרוּהוּ תְּחִלָּה מִן הַשָּׁמַיִם בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעַ בָּרְאשׁוֹנָה לְמָקוֹם הַמִּקְדָּשׁ שֶׁתִּשְׁקַע הַשֶּׁמֶשׁ וְיֵאָלֵץ לָלוּן שָׁם, אֶלָּא לְלַמֵּדֵנוּ יְסוֹד גָּדוֹל שֶׁכָּל הַזְּמַנִּים הַגְּדוֹלִים וְהַמְּקוֹמוֹת הַקְּדוֹשִׁים לֹא יוֹעִילוּ לוֹ לָאָדָם אִם יֵשֵׁב בְּאֶפֶס מַעַשׂ וּבְחִבּוּק יָדַיִם, וְרַק כַּאֲשֶׁר הִתְעוֹרֵר מֵעַצְמוֹ לָשׁוּב אָזַי נַעֲשׂוּ לוֹ נִסִּים וְקָפְצָה הַדֶּרֶךְ וְכוּ'.

אוּלָם לְעֻמַּת זֹאת, דַּי הָיָה בְּכָךְ שֶׁיָּהִיב דָּעָתֵיהּ לְמֶהְדַּר, וְכִלְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ פִּתְחוּ לִי פֶּתַח כְּחוּדוֹ שֶׁל מַחַט וַאֲנִי אֶפְתַּח לָכֶם פֶּתַח כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוּלָם, שֶׁכְּבָר מִיָּד שֶׁעָלְתָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנָיו לָשׁוּב עַל עִקְבוֹתָיו הֲרֵי קָפְצָה לוֹ הַדֶּרֶךְ.

הרה"ק רַבִּי נַפְתָּלִי מֶרְפְּשִׁיץ זי"ע נָשָׂא מְשָׁלוֹ לְאֶחָד שֶׁבָּרַח מִלִּסְטִים מְזֻיָּן הֶחָפֵץ לִטֹּל נַפְשׁוֹ, וּבְדַרְכּוֹ מְנוּסָתוֹ פָּגַע בְּבַיִת עַל אֵם הַדֶּרֶךְ, מִיָּד הֵחֵל לִדְפֹּק עַל שְׁעָרָיו בְּחָזְקָה בְּבַקָּשַׁת עֶזְרָה וְתַחֲנוּנִים שֶׁיִּכְנִיסוּהוּ וְיַצִּילוּהוּ מִיָּד אוֹתוֹ רָשָׁע, הֵשִׁיבוּ לוֹ אַנְשֵׁי הַבַּיִת, 'בּוֹא בְּרוּךְ ה'' - בְּשִׂמְחָה רַבָּה נֶאֱרַח אוֹתְךָ אֲבָל, שְׁמַע נָא, דֶּלֶת הַבַּיִת נְעוּלָה וְהַמַּפְתֵּחַ נִמְצָא מִבַּחוּץ, עַל כֵּן טוֹל אֶת הַמַּפְתֵּחַ וּפְתַח בְּעַצְמְךָ אֶת הַדֶּלֶת...אֲבָל שׁוֹטֶה זֶה הַמְּשִׁיךְ לִדְפֹּק וְלִזְעֹק "רַחֲמוּ עָלַי וְאַל תִּתְּנוּ אוֹתִי בְּיַד צָרַי וְרוֹדְפַי". כָּךְ נָמִי, הקב"ה אוֹמֵר פִּתְחוּ לִי פֶּתַח - הֵן הַ'מַּפְתֵּחַ' נִמְצָא בִּרְשׁוּתְךָ, פְּתַח אֶת הַדֶּלֶת וַאֲזַי אוּכַל לִפְתֹּחַ לְךָ כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוּלָם בְּלֹא גְּבוּל וּלְהַצִּילְךָ מִיָּד הַיֵּצֶר הָרַע.

וּכְבָר אָמַר הרה"ק הָ'אִמְרֵי אֱמֶת' זי"ע (חֵלֶק 'לִקּוּטִים' עָמוּד קטז) שֶׁנָּקְטוּ לְשׁוֹן זֶה 'כְּפִתְחוֹ שֶׁל אוּלָם', כִּי לְפֶתַח הָאוּלָם לֹא הָיוּ דְּלָתוֹת כְּלָל... אֶלָּא הָיָה פָּתוּחַ לִרְוָחָה, וז"ל. אוּלָם יֵשׁ לְפָרֵשׁ עפ"י הַמִּשְׁנָה בְּמַסֶּכֶת מִדּוֹת (פ"ב מ"ג) 'כָּל הַפְּתָחִים שֶׁהָיוּ שָׁם הָיוּ לָהֶן דְּלָתוֹת חוּץ מִשֶּׁל אוּלָם' הַיְנוּ שֶׁפֶּתַח הָאוּלָם הָיָה תָּמִיד פָּתוּחַ, וְזֶה רָמְזוּ חָז"ל שֶׁאִם יִהְיֶה לָאָדָם רָצוֹן לָשׁוּב לָהּ' אֲפִלּוּ מְעַט כְּחָדָּהּ שֶׁל מַחַט, יִפְתַּח לוֹ הַשי"ת פֶּתַח שֶׁלֹּא יִסָּגֵר לְעוֹלָם.

וְאִם יִרְצֶה בְּכָל לֵב, אֲזַי מִלְּבַד הַסִּיּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא הַגְּדוֹלָה לָהּ יִזְכֶּה, גַּם יִהְיֶה 'בְּכוֹחוֹתָיו' לַעֲשׂוֹת. וּרְאָיָה לַדָּבָר שֶׁהִנֵּה מְבַקְּשִׁים אָנוּ בְּ'תְּפִלַּת גֶּשֶׁם' בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה 'זְכֹר טָעַן מַקְלוֹ וְעָבַר יַרְדֵּן מַיִם, יְחַד לֵב וְגַל אֶבֶן מִפִּי בְּאֵר מַיִם', וּכְלוֹמַר שֶׁאָנוּ מְעוֹרְרִים זְכוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁגָּלַל אֶת הָאֶבֶן מִפִּי הַבְּאֵר, עַל כֵּן 'בַּעֲבוּרוֹ אֶל תִּמְנַע מַיִם', וְלִכְאוֹרָה מָה זְכוּת יֵשׁ בַּדָּבָר, וְכִי מִשּׁוּם שֶׁהָיָה 'גִּבּוֹר' גָּדוֹל (כִּלְשׁוֹן רַשִׁ"י שָׁם, 'לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁכֹּחוֹ גָּדוֹל') סִבָּה הִיא שֶׁיָּרְדוּ גְּשָׁמִים, וּבְיוֹתֵר קָשָׁה שֶׁהֲרֵי לְשׁוֹן הַפִּיּוּט הוּא יְחַד לֵב, וּמָה שַּׁיָּךְ יְחוּד לֵב לִגְבוּרָתוֹ וּלְכוֹחוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. וּבְאֵר הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים שְׁמוּאֵלֶבִיץ זצ"ל (שִׂיחוֹת מוּסָר תשל"א מַאֲמַר ה) שֶׁאָכֵן אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁיַּעֲקֹב גָּלַל אֶת הָאֶבֶן בִּגְבוּרַת הַגּוּף כִּי אִם בִּגְבוּרַת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁעַל יְדֵי שֶׁיִּחֵד לִבּוֹ וְרָצָה לְגָלֵל אֶת הָאֶבֶן לְהַשְׁקוֹת צֹאן רָחֵל, בָּזֶה נִתְעוֹרְרוּ בּוֹ כּוֹחוֹת פְּנִימִיִּים הַטְמוּנִים בּוֹ, וְעִמָּהֶם פָּעַל פְּעֻלּוֹת לְמַעְלָה מִכֹּחַ בֶּן אֱנוֹשׁ לְפָעֳלָם. וּכְמוֹ שֶׁעֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת בְּעֵת שֹׁרְפָה רח"ל שֶׁבְּכוֹחוֹ שֶׁל אָדָם אֶחָד לַעֲשׂוֹת מָה שֶׁעוֹשִׂים עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם בִּזְמַן רָגִיל.

וּמְסַיֵּם שָׁם בזה"ל, 'אַל יֹאמַר אָדָם אֵיךְ אוּכַל לְהַגִּיעַ לִכְלַל גְּדֻלּוֹת וְעַמְקוּת הַתּוֹרָה בִּבְזְמַנֵּנוּ

שֶׁל הַגָּאוֹן ר' עֲקִיבָא אִגֶּר וְכַדּוֹמֶה, וַהֲרֵי כּוֹחוֹתַי דַּלִּים וּמְעַטִּים, טָעוּת הִיא בְּיָדוֹ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בִּרְצוֹנוֹ וּבְיִחוּד לִבּוֹ. אִם יִתְבּוֹנֵן וְיֵדַע וּלְבָבוֹ יָבִין וְיַרְגִּישׁ אֶת הַצָּרִךְ הַגָּדוֹל לַעֲלִיָּה בַּתּוֹרָה, יִתְנוֹצְצוּ בְּנַפְשׁוֹ רִשְׁפֵּי כֹּחַ וּגְבוּרָה לְאֵין שִׁעוּר, וְיַגְבִּיר חַיָּלִים לַתּוֹרָה, מַעֲלָה לְרוּם וּמַטָּה לָעֹמֶק, כְּמַאֲמָרָם (מְגִלָּה ו:) יָגַעְתָּ וּמָצָאתָ תַּאֲמִין.

כִּי אֵין לקב"ה חֵפֶץ אֶלָּא בִּרְצוֹנוֹ וְחִשְׁקוֹ שֶׁל הָאָדָם, וּמַעֲשֶׂה הָיָה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁנָּסַע אֶל הרה"ק ר' הֶעניך מַאָלְכְּסַנְדֶּר זי"ע, וְכָתַב שְׁמוֹ וְשֵׁם אִמּוֹ בְּפִתְקָא בָּהּ מְזְכָּרִים שְׁמוֹת אֲנָשִׁים לִפְקִידַת דְּבָר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים, וְשֵׁם אִמּוֹ שֶׁל הָאִישׁ הָיָה 'אֶסְתֵּר' וּבְטָעוּת כָּתַב 'עֶשְׂטֶר'. נַעֲנָה הרה"ק וְאָמַר, כָּל אוֹתִיּוֹת שֵׁם אִמּוֹ בְּרוּרִים הָיוּ לִפְנֵי הֶחָסִיד, וְרַק הָאוֹת 'רי"ש' לֹא הָיְתָה נִהִירָה לְפָנָיו, וְנִתְבַּלְבֵּל בְּסֵדֶר כְּתִיבָתָהּ..., וְאָמַר צַדִּיק אֶחָד לְפָרֵשׁ בְּדָרְךְ רֶמֶז דִּבְרֵי חֲכָמִים וְחִידָתָם, כִּי עפ"י הָרֹב נִרְאֶה לוֹ לָאָדָם, שֶׁהָרְצוֹנוֹת אֲשֶׁר עָלָה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיאָם אֶל הַפֹּעַל הֲרֵי הֵם נֶחְשָׁבִים לוֹ, אֲבָל מָה שֶּׁרַק רָצָה וּבִפֹּעַל לֹא הִצְלִיחַ בּוֹ אֵינוֹ נֶחְשָׁב, אֲבָל הָאֱמֶת הוּא הַהֵפֶךְ שֶׁהָעִקָּר הַחֲשִׁיבוּת הוּא הָרָצוֹן, וְדַיְקָא זֹאת בּוֹדְקִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל - כַּמָּה רָצָה וְחָשַׁק הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי 'רַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי', אַף גַּבֵּי יְהוּדִי זֶה, אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁרָצָה לִכְתֹּב אָכֵן נֶחְשָׁבוֹת וְנִדּוֹנוֹת כְּמִי שֶׁנִּכְתְּבוּ כַּהֶגֶן, אֲבָל, הָאוֹת שֶׁהִצְלִיחַ לִכְתֹּב מָאן יֵמַר שכ"כ נֶחְשֶׁבֶת הִיא...

ויה"ר שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שֶׁיִּהְיוּ עֵינֵינוּ נְשׂוּאוֹת אֵלָיו וּלְהִתְאַמֵּץ בְּכָל עִנְיָן בַּעֲבוֹדַת ה' בַּתּוֹרָה וּבַתְּפִלָּה וְלִהְיוֹת כָּל דְּבָרֵנוּ בְּנַחַת, וְנִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בַּשַּׁבָּת א

א. מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בַּשַּׁבָּת מֵהַתּוֹרָה

מְבֹאָר בָּרַמְבָּ"ם (פ"א מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת וְיוֹבֵל הֲלָכוֹת ב'-ג') דְּיֶשְׁנָן מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בַּשַּׁבָּת מֵהַתּוֹרָה וְיֶשְׁנָן הָאֲסוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן בִּלְבַד:

מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת מֵהַתּוֹרָה: כמ"ש וַיִּקְרָא (כה, ד) "שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצוֹר וְאֶת עִנְּבֵי נְזִירֶיךָ לֹא תִבְצֹר", זְרִיעָה (לִזְרֹעַ אֶת הַתְּבוּאָה) שֶׁנֶּאֱמַר "שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע", וּזְמִירָה (זְמִירַת הָעֵץ לְשֵׁם הַשְׁבָּחַת גִּדּוּלוֹ), קְצִירָה כְּדֶרֶךְ הַקּוֹצְרִים (דְּהַיְנוּ שֶׁקּוֹצֵר אֶת כָּל הַשָּׂדֶה וּבְכֵלִים הַמְיֻחָדִים, וְכֵן בִּבְצִירָה אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא כְּשֶׁבּוֹצֵר כְּדֶרֶךְ הַבּוֹצְרִים). שֶׁנֶּאֱמַר "אֶת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצֹר" (וַיִּקְרָא כה, ה), בְּצִירָה (לְבָצֵר אֶת הָעֲנָבִים) שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֶת עִנְּבֵי נְזִירְךָ לֹא תִבְצֹר" (שָׁם).

יֶתֶר הַמְּלָאכוֹת (מִלְּבַד חֲרִישָׁה וּנְטִיעָה וּכְדִלְקַמָּן) הַנַּעֲשׂוֹת לְתוֹעֶלֶת וְהַשְׁבָּחַת הָעֵץ, הָאֲדָמָה אוֹ הַפְּרִי אֲסוּרוֹת רַק מִדְּרַבָּנָן.

וּלְגַבֵּי חֲרִישָׁה נֶחְלְקוּ הָאַחֲרוֹנִים בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם:

דַּעַת שַׁעַר הַמֶּלֶךְ (בפ"א מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת וְיוֹבֵל ה"א) וּמָהַרְ"י קוּרְקוּס (שָׁם) בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם - חֲרִישָׁה אֲסוּרָה מֵהַתּוֹרָה, וְאִסּוּרָהּ אִסּוּר עֲשֵׂה כְּדַעַת רַשְׁ"י (ר"ה ב ע"א ד"ה לַשְּׁמִטִּין), הר"ש (שְׁבִיעִית פ"ב מ"ב) וְהָרַמְבָּ"ן (בְּהַר פֶּרֶק כ"ג פָּסוּק י"א).

אוּלָם דַּעַת הַקְּרִית סֵפֶר (עַל הָרַמְבָּ"ם שָׁם) וּפְאַת הַשֻּׁלְחָן (סִימָן א' סק"א) בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם - חֲרִישָׁה אֲסוּרָה רַק מִדְּרַבָּנָן.

וְכֵן בִּנְטִיעָה נֶחְלְקוּ הָאַחֲרוֹנִים בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם אִם אֲסוּרָה מֵהַתּוֹרָה אוֹ מִדְּרַבָּנָן.

וּלְמַעֲשֶׂה, מַסְקְנַת הָאוֹר לְצִיּוֹן (עמוד קכ"ה) בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם שֶׁגַּם חֲרִישָׁה וְגַם נְטִיעָה אֲסוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן בִּלְבַד. בְּיָמֵינוּ מַחְלֹקֶת זוֹ לֹא כָּךְ מַעֲשִׂית כֵּיוָן שֶׁדִּין שְׁמִטָּה הַיּוֹם מִדְּרַבָּנָן וּמִמֵּילָא כָּל הַמְּלָאכוֹת אֲסוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן בִּלְבַד. (מִלְּבַד שִׁיטַת הָרַמְבָּ"ן הַמּוּבֵאת לְקַמָּן).

ב. סוּגֵי מְלָאכוֹת הַמֻּתָּרוֹת וְהָאֲסוּרוֹת בַּשְּׁמִטָּה

כָּל סוּגֵי הַמְּלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בַּשְּׁמִטָּה זֶה רַק אִם מַטָּרָתָן לְאַבְרוּיֵי - דְּהַיְנוּ לְשַׁבַּח אֶת גִּדּוּל הָעֵץ, הָאֲדָמָה אוֹ הַפְּרִי. וְעוֹשִׂים זֹאת עַל יְדֵי שֶׁגּוֹזְמִים אֶת עַנְפֵי הָאִילָן, מְנַכְּשִׁים אֶת הָעֲשָׂבִים שֶׁמִּסָּבִיב, מַשְׁקִים הַשְׁקָיָה מְרֻבָּה וְכַדּוֹ' - כָּל הַפְּעֻלּוֹת הַנַּ"ל מְשַׁבְּחִים אֶת גִּדּוּל הָעֵץ אוֹ הַפְּרִי.

אֲבָל אִם אֵין מַטָּרַת הַמְּלָאכוֹת לְשַׁבַּח אֶלָּא לְאוּקְמֵי - לִשְׁמֹר אֶת הָעֵץ, הָאֲדָמָה אוֹ הַפְּרִי שֶׁלֹּא יִנָּזְקוּ אֲפִלּוּ נֶזֶק מוּעָט מִתָּר לַעֲשׂוֹתָן בַּשְּׁמִטָּה וְלֹא גָּזְרוּ בָּהֶן חֲכָמִים. וְכֵן אִם לֹא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה מְסֻיֶּמֶת לֹא תִּתֵּן הָאֲדָמָה אֶת פִּרְיָהּ בַּשָּׁנָה הַבָּאָה - חָשִׁיב לְאוּקְמֵי וּמֻתָּר לַעֲשׂוֹתָהּ בַּשְּׁמִטָּה (אוֹל"צ עמ' ל"ב).

וְכָתַב הַחזו"א (סוֹף סִימָן ט"ז) דְּאַף בְּסָפֵק נָזֶק יֵשׁ לְהָקֵל אִם מַטָּרַת הַמְּלָאכָה לִשְׁמֹר עַל הַקַּיָּם (לְאוּקְמֵי).

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהֻתַּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכוֹת לְמַטָּרַת שְׁמִירַת הָעֵץ אוֹ הַפְּרִי, דַּוְקָא בִּמְלָאכוֹת מִדְּרַבָּנָן כְּגוֹן הַשְׁקָיָה, נִכּוּשׁ עֲשָׂבִים, סִקּוּל אֲבָנִים, זִבּוּל הַשָּׂדֶה וְכַדּוֹ', אֲבָל בִּמְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת מֵהַתּוֹרָה כְּגוֹן זְמִירָה דְּהַיְנוּ שֶׁרוֹצֶה

לִזְמֹר אֶת הָעֵץ בְּצוּרָה מְדֻיֶּקֶת כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁמֵר הָעֵץ אוֹ הַפְּרִי וְלֹא יִנָּזֵק אוֹ קְצִירָה נֶחְלְקוּ הָרִאשׁוֹנִים אִם הֻתְּרָה עֲשִׂיָּתָן לְצֹרֶךְ שְׁמִירַת הַקַּיָּם:

דַּעַת הָרַמְבָּ"ם (פ"א מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל ה"ח)- אָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת מֵהַתּוֹרָה אֲפִלּוּ שֶׁזֶּה לְצֹרֶךְ שְׁמִירַת הָעֵץ אוֹ הַפְּרִי.

אוּלָם דַּעַת רָשַׁ"י (ע"ז נ ע"ב ד"ה אֶבֶל סַפִּין) וְהָרַשְׁבָּ"ם (ב"ב פ ע"ב ד"ה מִפְּנֵי ובד"ה הִלְכָךְ)- מֻתָּר לַעֲשׂוֹת אֲפִלּוּ מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת מֵהַתּוֹרָה לְצֹרֶךְ שְׁמִירַת הָעֵץ אוֹ הַפְּרִי, דְּכָל שֶׁעוֹשֶׂה לְצֹרֶךְ שְׁמִירַת הַקַּיָּם אֵינוֹ בִּכְלָל "מְלָאכֶת קַרְקַע".

וּלְמַעֲשֶׂה, כְּשֶׁעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת אֵלּוּ עַל יְדֵי גּוֹי אוֹ עַל יְדֵי יְהוּדִי בְּשִׁנּוּי יֵשׁ לְהָקֵל בְּיָמֵינוּ שֶׁשְּׁמִיטָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנָן (ילקו"י עמ' שכ"ח, שְׁבִיתַת הַשָּׂדֶה עמ' קל"ט). (הֲלִיכוֹת שְׁמִטָּה עֲמוּדִים מא -מג).

אִסּוּר זְרִיעָה וּנְטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית

ג. שְׁבִיתַת הָאָרֶץ בֵּיצַד, לִשְׁבּוֹת מֵעֲבוֹדוֹת הַקַּרְקַע וּמֵעֲבוֹדַת הָאִילָן בְּשָׁנָה זוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה (וַיִּקְרָא פֶּרֶק כה, פָּסוּק ד'): וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ, שַׁבָּת לַה', שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר. וּמִכְלַל הַמְּלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בַּשְּׁבִיעִית מִדְּאוֹרָיְתָא [שֶׁלֹּא בַּזְּמַן הַזֶּה] הֵם: הַזְרִיעָה, הַקְּצִירָה, זְמִירָה, וּבְצִירָה. וַחֲכָמִים הוֹסִיפוּ לֶאֱסֹר לְסַקֵּל אֲבָנִים מִשָּׂדֵהוּ, וּלְזַבֵּל אֶת הַקַּרְקַע, לַחְרֹשׁ לְצֹרֶךְ הַקַּרְקַע, עִדּוּר, קַרְסוּם, הַשְׁקָאָה, הַבְרָכָה וְהַרְכָּבָה, נְטִיעַת אִילָנוֹת, וְכֵן כָּל שְׁאָר מְלָאכוֹת הַבָּאוֹת לְטוֹבַת הַקַּרְקַע. (יַלְקוּט יוֹסֵף עֲמוּד רכו).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב עַל פִּי הַמְּבֹאָר בְּמוֹעֵד קָטָן (ב: ג'). וְכֵן כָּתַב הָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הֲלָכָה ב' וַהֲלָכָה ה'). וְכֵן בְּיוֹבֵל זְרִיעָה אֲסוּרָה, שֶׁכָּל הַמְּלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בַּשְּׁבִיעִית אֲסוּרוֹת בַּיּוֹבֵל. וְכָל הַזּוֹרֵעַ בַּשְּׁבִיעִית עָבַר עַל לֹא תַעֲשֶׂה וְלוֹקֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, יא): לֹא תִזְרָעוּ.

וְעַיֵּן בָּרִיטְבָ"א (מו"ק ג.) שֶׁבֵּאֵר, דַּעֲשֵׂה שֶׁל "וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה'" הוּא גַּם עַל עֲבוֹדַת הָאִילָנוֹת. וְכֵן הוּא בְּמִאירִי שָׁם, וְכֵן כָּתַב הָרַדְבָּ"ז עַל הָרַמְבָּ"ם הַנַּ"ז. וּבְסֵפֶר תּוֹרַת צִיּוֹן (להגרי"צ הַלֵּוִי עַמּוּד יב ד"ה וְעִבְּרוּ) כָּתַב בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם, דְּהָעוֹשֶׂה מְלָאכָה מֵעֲבוֹדַת הָאָרֶץ עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, אִם זוֹרֵעַ עוֹבֵר עַל לֹא תִזְרַע, וְאִם זוֹמֵר עוֹבֵר עַל לֹא תִזְמֹר, וְהַלָּאו דְּקְצִירָה וּבְצִירָה הָרַמְבָּ"ם לֹא מַזְכִּיר כָּאן. (שָׁם בַּהֲלָכָה א)וּלְקַמָּן מֵבִיא גַּם הַלָּאו דְּקְצִירָה וּבְצִירָה, וְנִרְאָה לִי הַטַּעַם וְכוּ'. ע"כ. וּבְקֹבֶץ תְּנוּבוֹת שָׂדֶה (גְּלָיוֹן 30) הֵעִירוּ עַל דְּבָרָיו, שֶׁזֶּה חִדּוּשׁ גָּדוֹל לוֹמַר שֶׁהָעֲשֵׂה קָאֵי רַק עַל זְמִירָה וּזְרִיעָה, וְלֹא עַל קְצִירָה וּבְצִירָה, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה בְּפָרָשַׁת בְּהַר, וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְגוֹ', וּמַמְשִׁיךְ בַּפָּסוּק שֶׁאַחֲרֵי זֶה, אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצוֹר וְגוֹ' שְׁנַת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ. וְאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ דְּהָעֲשֵׂה קָאֵי אֲכוּלְהוּ שֶׁפָּתַח בַּעֲשֵׂה וְסִיֵּם בַּעֲשֵׂה, וּבֵינֵיהֶם כָּתַב הַפָּסוּק אֶת שְׁנֵי הָאָבוֹת וּשְׁתֵּי הַתּוֹלָדוֹת הָאֲסוּרוֹת מִן הַתּוֹרָה בַּשְּׁבִיעִית. לוֹמַר דְּבִכוּלְהוּ עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. וּמָה שֶּׁטָּעַן שֶׁקְּצִירָה וּבְצִירָה אֵינָן בִּגּוּף הָאָרֶץ, הִנֵּה לְשׁוֹן הָרַמְבָּ"ם עוֹמֵד נֶגְדּוֹ, וז"ל: מִצְוַת עֲשֵׂה לִשְׁבּוֹת בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית מֵעֲבוֹדַת הָאָרֶץ וַעֲבוֹדַת הָאִילָנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר וְכוּ', וּמִדְּפֵרֵט וְחִלֵּק עֲבוֹדַת הָאָרֶץ וַעֲבוֹדַת הָאִילָן, נִרְאֶה לְהַדְיָא דִּסְבִירָא לֵהּ שֶׁגַּם עַל עֲבוֹדַת הָאִילָן שֶׁאֵינָהּ עֲבוֹדַת גּוּף הָאָרֶץ מַמָּשׁ, צִוְּתָה תּוֹרָה לִשְׁבּוֹת. וּבִפְרָט דְּהַמִּצְוֹת עֲשֵׂה חָלָה עַל הַמְּלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בְּלֹא תַעֲשֶׂה.

ובמו"ק (ג.) אָמְרוּ דְּיֵשׁ כְּלָל בַּעֲשֵׂה דְּוִשַּׁבְתָּה הָאָרֶץ וּפָרָט בְּהַנֵּי לֹא תַּעֲשֶׂה וְחָזַר וְכָלַל, שְׁנַת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ, וְנֶחְלְקוּ אִם דָּנִים אֶת זֶה בְּכְלָל וּפָרָט וּכְלָל, אוֹ שֶׁאֵין דָּנִים אֶת זֶה אֶלָּא בְּכְלָל וּפָרָט בִּלְבַד, וְאֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מָה שֶּׁבַּפָּרָט וְתוּ לֹא מִידִּי, וְעַל כָּל פָּנִים לֵית מָאן דְּפָלִיג לְמַעֵט חֵלֶק מִן הַלָּאוִין מֵחִיּוּב עֲשֵׂה, אֶלָּא בְּכֻלָּם יֵשׁ גַּם עֲשֵׂה, וְנָקֵט שְׁנֵי לָאוִין לְדֻגְמָא.

וְאָמְנָם עֲשֵׂה דְּבְחָרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבֹּת גַּם אִם אָמוּר עַל שְׁבִיעִית וְלֹא עַל שַׁבָּת, לֹא קָאֵי עַל עֲבוֹדַת הָאִילָנוֹת, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב בַּפָּסוּק עַל הָאִילָנוֹת, אֶלָּא עַל הַחֲרִישָׁה וּקְצִירָה. וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר דֶּרֶךְ אֱמוּנָה עַל הָרַמְבָּ"ם (סק"ח).

וְהִנֵּה יֵשׁ מְלָאכוֹת בַּשְּׁבִיעִית שֶׁנֶּאֶסְרוּ מִן הַתּוֹרָה, וְיֵשׁ מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן. וּבְפָסוּק נֶאֱמַר: שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר, אֶת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצוֹר, וְאֶת עִנְּבֵי נְזִירֶךָ לֹא תִבְצֹר. וְהִנֵּה זְמִירָה הִיא תּוֹלְדָה דְּזוֹרֵעַ, וְכֵן הוּא לְגַבֵּי שַׁבָּת, שֶׁעַל יְדֵי חִתּוּךְ הָעֲנָפִים הֲרֵי הֵם מִתְרַבִּים כְּדֶרֶךְ הַזּוֹרֵעַ, וּמִמָּה שֶׁהַתּוֹרָה כָּתְבָה בְּפֵרוּשׁ וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר, מַשְׁמָע דְּרַק תּוֹלְדָה זוֹ אֲסוּרָה בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל שְׁאָר תּוֹלְדוֹת שֶׁל מְלָאכֶת זְרִיעָה, אֵינָן אֲסוּרוֹת מִן הַתּוֹרָה. וְכֵן בְּצִירָה הִיא בִּכְלָל קְצִירָה, וְאִם כֵּן לָמָּה כָּתְבָה הַתּוֹרָה אִסּוּר בְּצִירָה, לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁעַל הַתּוֹלְדוֹת הָאֵלּוּ הוּא חַיָּב בִּלְבַד, אַף עַל תּוֹלְדוֹת אֲחֵרוֹת אֵינוֹ חַיָּב. [עַל פִּי הַסּוּגְיָא שָׁם. וְעַל פִּי דִּבְרֵי הָרַמְבָּ"ם בְּפֶרֶק א' הֲלָכָה ב]. וּמָה שֶּׁכָּתַבְנוּ גַּבֵּי חֲרִישָׁה, רְאֵה לְהַלָּן בְּדִין חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית מָה שֶּׁהֶאֱרַכְנוּ אִם הוּא אִסּוּר תּוֹרָה אוֹ לֹא.

וּמָה שֶּׁכָּתַבְנוּ שֶׁאָסוּר לְהַרְכִּיב, הַיְנוּ שֶׁלּוֹקְחִים עָנָף וּמְכוֹפְפִים אוֹתוֹ, וְחֶלְקוֹ מַנִּיחִים בַּקַּרְקַע וּמוֹצִיא שָׁרָשִׁים. וְהַדִּין מְבֹאָר בַּמִּשְׁנָה (פֶּרֶק ב' דְּשְׁבִיעִית מִשְׁנָה ו'): הַנּוֹטֵעַ וְהַמַּבְרִיךְ וְהַמַּרְכִּיב שִׁלְשִׁים יוֹם קֹדֶם שְׁבִיעִית וְכוּ', יַעֲקֹר.

וְהִנֵּה לְגַבֵּי שַׁבָּת מְבֹאָר בַּגְּמָרָא (שַׁבָּת עג:) הַזּוֹרֵעַ וְהַזּוֹמֵר וְהַנּוֹטֵעַ וְהַמַּבְרִיךְ וְהַמַּרְכִּיב כֻּלָּן מְלָאכָה אַחַת הֵן. וּפֵרֵשׁ רָשִׁ"י, זוֹרֵעַ אַב מְלָאכָה, וְנוֹטֵעַ נָמִי אַב מְלָאכָה הוּא, דְּהַיְנוּ זוֹרֵעַ, אֶלָּא שֶׁזֶּה בִּזְרָעִים וְזֶה בָּאִילָנוֹת. וְכֵן מַבְרִיךְ וּמַרְכִּיב. אֲבָל זוֹמֵר תּוֹלָדָה. ע"כ. וּמְבֹאָר דְּמַבְרִיךְ וּמַרְכִּיב הָוֵי אַב מְלָאכָה. וְהָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק ז' מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת הֲלָכָה ג') כָּתַב, דְּמַבְרִיךְ וּמַרְכִּיב וְזוֹמֵר כֻּלָּם הָוֵי אַב מְלָאכָה. ע"ש. וְחָזִינַן דְּלְגַבֵּי הַבְרָכָה וְהַרְכָּבָה לְכָלֵי עָלְמָא הָוֵי אַב מְלָאכָה, וְרַק בְּזוֹמֵר מָצִינוּ מַחְלֹקֶת בֵּין רָשִׁ"י לְהָרַמְבַּ"ם. וְהַבֵּאוּר בָּזֶה, דְּהַבְרָכָה וְהַרְכָּבָה דָּמוּ טְפֵי לְזוֹרֵעַ מֵאֲשֶׁר זְמִירָה שֶׁהִיא בְּפֹעַל מַעֲשֶׂה שֶׁל קְצִירָה, רַק אַחַר שֶׁיֵּשׁ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כַּוָּנָה לִזְרִיעָה לְפִיכָךְ מְחַיֵּב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ, וְכֵיוָן שֶׁאֵין הַמַּעֲשֶׂה מוֹכִיחַ עַל זְרִיעָה לְדַעַת רָשִׁ"י אֵינוֹ אֶלָּא תּוֹלָדָה וְלֹא אָב.

וְאָמְנָם לְעִנְיַן שְׁבִיעִית הֲרֵי דַּעַת הָרַמְבָּ"ם דִּנְטִיעָה אִסּוּרָהּ מִדְּרַבָּנָן, כַּאֲשֶׁר יִבֹאַר לְהַלָּן, וְאִם כֵּן גַּם הַבְרָכָה וְהַרְכָּבָה דָּמוּ לִנְטִיעָה הָוֵי דְּרַבָּנָן, וְכַאֲשֶׁר בֵּאַרְנוּ. וּבְכַמָּה אַחֲרוֹנֵי זְמַנֵּינוּ כָּתְבוּ בִּפְשִׁיטוּת דְּהַבְרָכָה וְהַרְכָּבָה אִסּוּרָם מִן הַתּוֹרָה, וְנִמְשְׁכוּ אַחַר דִּבְרֵי הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ דְּסִבְירָא לֵהּ בְּדַעַת הָרַמְבָּ"ם דִּנְטִיעָה אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל לְפִי מָה שֶׁיִּבֹאַר לְהַלָּן דִּנְטִיעָה הַוְיָא דְּרַבָּנָן, מִמֵּילָא גַּם הַבְרָכָה וְהַרְכָּבָה הָוֵי מִדְּרַבָּנָן.

ד. אֵין לִזְרֹעַ בַּשְּׁבִיעִית בְּסוֹף הַשָּׁנָה, אַף שֶׁקְּלִיטַת הַזֶּרַע תִּהְיֶה רַק בַּשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית. וְהַזּוֹרֵעַ בַּשְּׁבִיעִית בְּסוֹף הַשָּׁנָה וְנִקְלַט בַּשְּׁמִינִית, עוֹבֵר עַל שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע. (יְלִקּוּט יוֹסֵף עַמּוּד רכח).

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּנוֹטֵעַ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְנִכְנְסָה שְׁמִינִית, שֶׁיַּעֲקֹר, הֵרִי אַף שֶׁנִּקְלְטָה בַּשְּׁמִינִית עָבַר עַל לֹא תִזְרָע בַּשְּׁבִיעִית. וְכֵן כָּתַב בְּמִנְחַת חִנּוּךְ (מִצְוָה חצר). וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאָרֶץ (פֶּרֶק ו' אוֹת יב). [וּבִירוּשַׁלְמִי (פֶּרֶק ב' דִּתְרוּמוֹת סוֹף הֲלָכָה א') אָמְרוּ: א"ר יוֹסֵי הַנּוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג יְקַיֵּם בְּמֵזִיד יַעֲקֹר. בַּשְּׁבִיעִית בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד יַעֲקֹר. ר' יְהוּדָה אָמַר חִלּוּף הַדְּבָרִים, בַּשְּׁבִיעִית בְּשׁוֹגֵג יְקַיֵּם בְּמֵזִיד יַעֲקֹר, בְּשַׁבָּת בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד יַעֲקֹר, מִפְּנֵי שֶׁהַנַּיַּת שַׁבָּת עָלָיו וְכוּ'. מָה טַעַם דְּרַבָּנָן [דְּמַחְמִירֵי בַּשְּׁבִיעִית יוֹתֵר מִשַּׁבָּת] נָחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַשְּׁבִיעִית וְלֹא נָחְשְׁדוּ עַל הַשַּׁבָּתוֹת. דָּבָר אַחֵר, מוֹנִין לַשְּׁבִיעִית וְאֵין מוֹנִין לְשַׁבָּתוֹת וְכוּ', נָטַע פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְנִכְנְסָה שְׁמִינִית, אֵין תֹּאמַר חָשָׁד יֵשׁ כָּאן וְכוּ'. וע"ש בִּפְנֵי מֹשֶׁה].

וְיֵשׁ מֵהָאַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ, שֶׁקְּלִיטַת הַזֶּרַע בַּקַּרְקַע בַּשְּׁבִיעִית אַף זוֹהִי זְרִיעָה, בְּאֹפֶן שֶׁאֵפִלּוּ אִם אֵינוֹ חַיָּב עַל מַעֲשֵׂה הַזְּרִיעָה, כְּגוֹן שֶׁזָּרַע לִפְנֵי שְׁבִיעִית, וְלֹא נִשְׁתָּרֵשׁ עַד שְׁבִיעִית, וְהִתִּירוּ בּוֹ שֶׁיְּלַקֵּט אֶת הַזֶּרַע, אוֹ שֶׁזָּרַע בַּשְּׁבִיעִית וְלֹא הִתִּירוּ בּוֹ עַד אַחַר שֶׁזָּרַע, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּנוֹטֵעַ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי שְׁבִיעִית שֶׁחַיָּב לַעֲקֹר, [עַי' שְׁבִיעִית פ"ב ה"ו], וְהַיְנוּ מִפְּנֵי שֶׁנִּקְלַט בַּשְּׁבִיעִית. וּרְאֵה בְּמִנְחַת חִנּוּךְ (מִצְוָה רצח אוֹת ח), וע"ש שֶׁבְּשַׁבָּת אֵין מְצִיאוּת לָזֶה, שֶׁהֲרֵי קֹדֶם הַשַּׁבָּת מָתְרִין לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה שֶׁתִּגָּמֵר בְּשַׁבָּת. וְאִם יִזְרַע בְּשַׁבָּת לֹא יִקָּלֵט בּוֹ בַּיּוֹם, וְעַי' רָשְׁ"י ר"ה (י: ד"ה יַעֲקֹר), וְתוֹס' שָׁם (ד"ה שִׁלְשִׁים), וּר"ש שְׁבִיעִית (פ"ב מ"ו) שֶׁכֹּ' הַטַּעַם שֶׁיַּעֲקֹר מִשּׁוּם הַקְּלִיטָה, וְעַי' תּוֹרַת הָאָרֶץ (פ"ו אוֹת יג וְיד), וּמִשְׁנַת יוֹסֵף ח"א (עמ' קלה) מ"ש עַל רְאָיַת הַמנ"ח מִנְּטַע לִפְנֵי שְׁבִיעִית. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁאֵין הַקְּלִיטָה אֲסוּרָה בַּשְּׁבִיעִית כְּשֶׁזָּרַע לִפְנֵי שְׁבִיעִית אֶלָּא בַּזְּמַן שֶׁתּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית הָיְתָה אֲסוּרָה, אֲבָל בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁאֵין אִסּוּר בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית אֵין אִסּוּר גַּם מִצַּד שֶׁנִּקְלַט בַּשְּׁבִיעִית. וּרְאֵה בֶּחָזוֹן אִישׁ שְׁבִיעִית (סִי' כב ס"ק ה).

ה. אִם לֹא עָשָׂה אָבוֹת מְלָאכוֹת וְתוֹלָדוֹת הַמְּלָאכוֹת הַמְפֹרָשִׁים בַּכָּתוּב, אֶלָּא עָבַד בַּשְּׁבִיעִית כִּשְׁאַר שָׁנִים בְּעִדּוּר וְכִסּוּחַ וְנִכּוּשׁ וּשְׁאָר עֲבוֹדוֹת הַקַּרְקַע שֶׁאִסּוּרָם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, וְלֹא הִצְרִיךְ לִזְרֹעַ וְלִזְמֹר וְלִקְצֹר וְלִבְצֹר, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁעַל כָּל פָּנִים עָבַר עַל מִצְוַת וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה', כְּדִין הָעוֹבֵר עַל שְׁבוּתִים דְּרַבָּנָן בְּשַׁבָּתוֹת [לְדַעַת הָרַמְבָּ"ן]. אוּלָם הָעִקָּר לְדִינָא דִּבְשְׁבִיעִית אִם יַעֲסֹק בְּאִסּוּרֵי דְּרַבָּנָן בַּשְּׁבִיעִית, לֹא נֶחְשַׁב כְּעוֹבֵר עַל עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא נֶחְשָׁב כְּעָבַר עַל אִסּוּרֵי דְּרַבָּנָן בִּלְבַד. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רכח).

וּבְהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב הִנֵּה גַּבֵּי שַׁבָּת מָצִינוּ בְּכַמָּה רִאשׁוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ, דְּמָה שֶׁאָמְרָה תּוֹרָה שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הַיְנוּ לוֹמַר שֶׁתִּהְיֶה הַשַּׁבָּת יוֹם שְׁבִיתָה וּמְנוּחָה, וְלֹא יוֹם טֹרַח. וְהַיְנוּ, שֶׁנִּצְטַוִּינוּ מִן הַתּוֹרָה לִהְיוֹת לָנוּ מְנוּחָה אֲפִלּוּ מִדְּבָרִים שֶׁאֵינָם מְלָאכָה, וּלְהִמָּנַע מִלִּטְרֹחַ כָּל הַיּוֹם לְמִדַּת הַתְּבוּאוֹת, וְלִשְׁקֹל הַפֵּרוֹת וְהַמַּתָּנוֹת, וּלְמַלֵּא הֶחָבִיּוֹת יַיִן, וּלְפַנּוֹת הַכֵּלִים וְהָאֲבָנִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב כֵּן הָרַמְבָּ"ן (בְּפָרָשַׁת אֱמֹר פֶּרֶק כג פָּסוּק כד), הוּבְאוּ דְּבָרָיו בְּיַלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת כֶּרֶךְ ב' (רֵישׁ סִימָן שו). וְכֵן הוּא בְּחִדּוּשֵׁי הָרִיטְבָ"א (רֹאשׁ הַשָּׁנָה לב:). וְיֵשׁ לְעַיֵּן הֵיאַךְ הַדִּין בַּשְּׁבִיעִית אִם לֹא עָשָׂה אָבוֹת מְלָאכוֹת וְתוֹלָדוֹת הַמְּלָאכוֹת הַמְפֹרָשִׁים בַּכָּתוּב, אֶלָּא עָבַד

בַּשְּׁבִיעִית כִּשְׁאַר שָׁנִים בְּעִדּוּר וְכִסּוּחַ וְנִכּוּשׁ וּשְׁאָר עֲבוֹדוֹת הַקַּרְקַע שֶׁאִסּוּרָם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, וְלֹא הֶצְרֵךְ לִזְרֹעַ וְלִזְמֹר וְלִקְצֹר וְלִבְצֹר, הַאִם עָבַר עַל כָּל פָּנִים עַל מִצְוַת וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה', כְּדִין הָעוֹבֵר עַל שְׁבוּתִים דְּרַבָּנָן בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. וּבְסֵפֶר שַׁבָּת הָאָרֶץ (הִלְכוֹת שְׁבִיעִית פֶּרֶק א' הֲלָכָה ד') כָּתַב, וְנִרְאָה שֶׁהָעוֹשֶׂה עֲבוֹדוֹת הַקַּרְקַע הֲלָלוּ כְּמוֹ בְּכָל הַשָּׁנִים, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא זָרַע וְזָמַר וְלֹא קָצַר וּבָצַר, כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה לוֹ שָׂדֶה כָּזֹאת שֶׁלֹּא הָיְתָה צְרִיכָה אֶלָּא רַק לִנְטִיעָה וּלְהַבְרָכָה וּלְהַרְכָּבָה, וְזִבּוּל וַחֲרִישָׁה וְכוּ', וְעָבַד אוֹתָהּ בְּלִי שִׁנּוּי מִדַּרְכֵי עֲבוֹדַת הַקַּרְקַע בְּכָל הַשָּׁנִים, הֲרֵי הוּא עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה. ע"כ.

וְהוּבְאוּ דְּבָרָיו בַּסֵּפֶר מָאוֹר יִשְׂרָאֵל עַל מוֹעֵד קָטָן (ג.) וְכָתַב, וּבְקַשְׁתִּי לוֹ חָבֵר וּמָצָאתִי בְּשׁוּ"ת עֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם (חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן עח) בד"ה אֶלָּא דְּלִכְאוֹרָה, שֶׁנִּרְאֶה דִּפְשִׁיטָא לֵהּ דְּאַלְבָּא דְּהַרְמְבַּ"ן יֵשׁ חִיּוּב מִצְוַת עֲשֵׂה בַּשְּׁבִיעִית לְגַבֵּי שְׁאַר כָּל עֲבוֹדוֹת הַקַּרְקַע שֶׁאֲסוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן, וְעַל פִּי זֶה הִקְשָׁה בְּסוּגְיֵין דְּמוֹעֵד קָטָן (ג.) דְּאַמְרִינַן לְמַאי הִלְכְתָא כָּתַב רַחֲמָנָא זְמִירָה וּבְצִירָה, אֶלָּא לוֹמַר דְּאַהֲנֵי תּוֹלָדוֹת מְחַיֵּב, וְלֹא עַל אֲחֵרִים. וּלְפִי הָאָמוּר נִרְאֶה דְּלֹא מְעֵט רַחֲמָנָא אֶלָּא מֵאִסּוּר לָאו, וּמִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁעָסַק בַּעֲבוֹדוֹת קַרְקַע שֶׁאֲסוּרוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, עַל כָּל פָּנִים עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה דִּכְתִיב וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה'. וְאִם כֵּן לָמָּה הִתִּירוּ לְהַשְׁקוֹת מַיִם בְּבֵית הַשִּׁלְחִין בַּשְּׁבִיעִית וְכוּ'. וְכָתַב לְתָרֵץ, דְּכֵיוָן שֶׁשְּׁאָר תּוֹלְדוֹת מְעֵט אוֹתָם הַכָּתוּב מֵאִסּוּר לָאו, וְאֵין כָּאן אֶלָּא עֲשֵׂה כְּלָלִי, מִסָּרָם הַכָּתוּב לַחֲכָמִים, כִּדְאַמְרִינַן בַּחֲגִיגָה (יח.) לְגַבֵּי חוֹל הַמּוֹעֵד, וּמִשּׁוּם פְּסֵידָא הִתִּירוּ חֲכָמִים לְהַשְׁקוֹת בֵּית הַשִּׁלְחִין גַּם בַּשְּׁבִיעִית. [וְשָׁם כָּתַב שֶׁיֵּשׁ רְאָיָה לְהַרְמְבַּ"ן, מִדְּאַמְרִינַן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (ט.) וּבְמוֹעֵד קָטָן (ג:) בֶּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר חָרִישׁ וְקָצִיר שֶׁל שְׁבִיעִית, שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצוֹר, אֶלָּא חָרִישׁ שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנַס לַשְּׁבִיעִית וְכוּ'. וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' (ר"ה ט.) שֶׁהֲרֵי אִצְטְרִיךְ חָרִישׁ, כֵּיוָן שֶׁהַחוֹרֵשׁ בַּשְּׁבִיעִית לֹא לַקַּי, וְצָרִיךְ לִכְתֹּב חָרִישׁ לְאַשְׁמוֹעִינָן דְּאַסִּירָא, וּלְפִי דִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ן נִיחָא, דְּעַשֵּׂה מִיהָא אִיכָּא מִשּׁוּם שַׁבָּתוֹן. ע"כ. וְאֵינָהּ רְאָיָה, שֶׁכְּבָר תֵּרְצוּ הַתּוֹס' וְהָרִיטְבַ"א (בר"ה ט.) שֶׁעִקַּר הַדִּיּוּק מִקָּצִיר, וּמִדְּקָצִירָה לְתוֹסֶפֶת, חֲרִישָׁה נָמִי לְתוֹסֶפֶת]. ולפע"ד עַד כָּאן לֹא קָאמַר הָרַמְבַּ"ן אֶלָּא לְגַבֵּי שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, שֶׁהֵם יְמֵי מְנוּחָה, כְּדִכְתִיב לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ כָּמוֹךָ. וְקָפְדִינַן נָמִי עַל טִירְחָא אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מְלָאכָה. מָה שֶּׁאֵין כֵּן שְׁבִיעִית דְּלֹא שַׁיְּךָ הַאי טַעֲמָא. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ לְקָמָן (ד:) ראב"ע אוֹמֵר אֵין עוֹשִׂים אֶת הָאַמָּה, בִּשְׁלָמָא מוֹעֵד מִשּׁוּם דְּקָא טָרַח, אֶלָּא בַּשְּׁבִיעִית מַאי טַעֲמָא וְכוּ'. ע"ש.

[וְיֵשׁ לְהוֹסִיף בֵּאוּר עַל הַדְּבָרִים, דִּבְשְׁבִיעִית הַמִּצְוָה הִיא בַּחֲפָצָא עַל הַקַּרְקַע, וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ, אֲבָל בְּשַׁבָּת הַחִיּוּב הוּא עַל הַגַּבְרָא כְּדִכְתִיב לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְגוֹ'. וּבְמָקוֹם אַחֵר הֶאֱרַכְנוּ בָּזֶה].

הִלְכָךְ גַּם מָה שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים בַּעֲבוֹדַת קַרְקַע, אַף אִם יַעֲסֹק בָּהֶם בְּכָל שְׁנַת הַשְּׁבִיעִית, לֹא מְהַנֵּי לַעֲבֹר בַּעֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא הָוֵי רַק מִדְּרַבָּנָן. וַהֲרֵי עִקַּר שִׁיטַת הָרַמְבַּ"ן הַנַּ"ל אֵינָהּ מְסֻכֶּמֶת, וְכַמָּה רִאשׁוֹנִים חוֹלְקִים עָלָיו, וכמ"ש הָרַב עֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם (בְּסוֹף סִימָן עח, ד"ה הִנֵּה), הִלְכָךְ גַּם לְהָרַמְבַּ"ן הָבוּ דְּלֹא לְהוֹסִיף עָלָה, וְדַוְקָא בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים אֲמְרִינַן הֵכִי, וְלֹא

בַּשְּׁבִיעִית, וְכָל שֶׁכֵּן לְפִי מָה שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר קוֹל סוֹפֵר (פֶּרֶק ב' דְּמוֹעֵד קָטָן מִשְׁנָה ד') לְדַעַת הָרַב הַמַּגִּיד, וְהַתּוֹס' יוֹם טוֹב, מוֹדֶה הָרַמְבָּ"ן שֶׁבְּיוֹם טוֹב אֵין אִסּוּר שְׁבִיתָה מִן הַתּוֹרָה כְּלָל. ע"ש. וְעַיֵּן בַּסֵּפֶר מֶשֶׁךְ חָכְמָה (פָּרָשַׁת וְאֶתְחַנַּן פָּסוּק שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ). וְעַיֵּן עוֹד בְּשׁוּ"ת בֵּית שְׁעָרִים (חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן קי, דַּף מז), וּבְשׁוּ"ת שְׁאֵרִית יְהוּדָה (סוֹף סִימָן כא וְסִימָן כז), וּבְשׁוּ"ת רַב פְּעָלִים חֵלֶק ג' (חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן יב), וּבְסֵפֶר זִכְרִי כְּהֻנָּה (מַעֲרֶכֶת פ' אוֹת י'). ע"ש. [קָטַע זֶה מִמָּרָן אאמו"ר זיע"א].

ו. אָסוּר לִזְרֹעַ כָּל מִינֵי זְרָעִים וְיָרָקוֹת בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, זְרֵעֵי תְּבוּאָה, עֵצִים, פְּרָחִים [לְנוֹי וְלִרְפוּאָה], קִטְנִיּוֹת וְיָרָק. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רל).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב רַמְבָּ"ם (פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הֲלָכָה ב' וַהֲלָכָה ה'): אֵינוֹ לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל הַזְּרִיעָה אוֹ עַל הַזְּמִירָה וְעַל הַקְּצִירָה אוֹ עַל הַבְּצִירָה, וְאֶחָד הַכֹּרֶם וְאֶחָד שְׂאָר הָאִילָנוֹת. ע"כ. וּבַהֲלָכָה ה' כָּתַב: אֵין נוֹטְעִין בַּשְּׁבִיעִית אֲפִי' אִילַן סָרָק, וְכוּ'. ע"כ. וְהוּא עַל פִּי הַיְרוּשַׁלְמִי (פ"ד) אֵין מַצִּיתִים אֶת הָאוּר בְּחִיצַת הַקָּנִים מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה, וְרַשְׁבָּ"ג מַתִּיר. וְכֵן הָיָה רַשְׁבָּ"ג אוֹמֵר, נוֹטְעִין אִילַן סָרָק בַּשְּׁבִיעִית. ע"כ. מַשְׁמָע דְּרַבָּנָן פְּלִיגִי עָלָיהּ גַּם בְּאִילַן סָרָק, וְכָתַב הַחזו"א (שְׁבִיעִית סִי' י"ז סק"א) דְּבַחֲרִישָׁה וּנְטִיעָה, דַּוְקָא מַלְקוֹת לֵיכָּא אֲבָל אִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא יֵשׁ, בַּחֲרִישָׁה מֵהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, דְּאַפִּי' בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית אָסוּר, כ"ש בַּשְּׁבִיעִית. וּבִנְטִיעָה אָסוּר מה"ת בק"ו מִזְּמִירָה, אֲבָל אֵין לוֹקִין עָלָיו שֶׁאֵין עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין. אֲבָל בִּשְׁאָר הַדְּבָרִים שֶׁהוּבָא בָּרַמְבָּ"ם בַּהֲלָכָה ה', אֵין אִסּוּר כְּלָל מה"ת, וְהוּא רַק מִדְּרַבָּנָן.

וּנְטִיעַת אִילַן סָרָק בַּשְּׁבִיעִית אָסוּר אֲפִלּוּ עַל יְדֵי גּוֹי, כמ"ש בְּפִסְקֵי מָהֲרִי"ל דִּיסְקִין. וּמְבֹאָר בַּחֲזוֹן אִישׁ (שְׁבִיעִית סִי' י"ט סק"כ), דְּאַפִּילּוּ נְטָעוֹ לִסְיָג אָסוּר מִן הַתּוֹרָה. וְאַף אִם נוֹעֲצוֹ בָּאָרֶץ וְלֹא אִכְפַּת לוֹ בְּהַשְׁרָשָׁתוֹ, אָסוּר, כֵּיוָן שֶׁעוֹשֶׂה דֶּרֶךְ הַשְׁרָשָׁה. וְאָפִי' זָרַע דָּבָר שֶׁאֵין רֹב בנ"א מְקַיְּמִין אוֹתוֹ, אָסוּר מה"ת. [דֶּרֶךְ אֱמוּנָה].

וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאָסוּר לִנְטֹעַ סָאבְּר"ס אֲפִי' לְשֵׁם גָּדֵר, וּבְפָרָט שֶׁמּוֹצִיאִין פֵּרוֹת רְאוּיִים לַאֲכִילָה, וּמְבָרְכִים עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, כַּמְּבֹאָר בְּיַלְקוּט יוֹסֵף חֵלֶק ג' (בְּרָכוֹת עַמּוּד תיז). ע"ש. וכ"ה בְּפִסְקֵי מָהֲרִי"ל דִּיסְקִין. וְע' בָּגְמ' בְּרָכוֹת מ. דִּמְבֹאָר הַכֹּל מָתַי מְבָרְכִינַן בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, וּמָתַי יֵשׁ לְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, וּמְבֹאָר שָׁם שֶׁאִם נוֹטְלִים אֶת הַפֵּרוֹת וְנִשְׁאַר הַגֶּזַע מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, וְחוֹזֵר הָעֵץ וּמוֹצִיא פֵּרוֹת בְּכָל שָׁנָה, מְבָרְכִים עַל פֵּרוֹת אֵלֶּה בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. וְאִם כְּשֶׁנּוֹטְלִים אֶת הַפֵּרוֹת לֹא נִשְׁאַר גִּזְעוֹ כְּדֵי שֶׁיַּחְזֹר לְהוֹצִיא פֵּרוֹת לְשָׁנָה הַבָּאָה, מְבָרְכִים בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. ע"ש. וְכֵן מְבֹאָר בהרא"ש (פֶּרֶק ו' דִּבְרָכוֹת סִימָן כג) שֶׁכָּל שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוֹת מִשָּׁנָה לְשָׁנָה נִקְרָא עֵץ, אֲבָל כָּל שֶׁצָּרִיךְ לְזָרְעוֹ מִדֵּי שָׁנָה חֲשִׁיב פֵּרוֹת הָאֲדָמָה. וְכֵן הוּא בְּמַאֲירִי שָׁם. ע"ש. וּבְשִׁבּוֹלֵי הַלֶּקֶט (סִימָן קס) כָּתַב בְּשֵׁם רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל, בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ הַגְּאוֹנִים, שֶׁאָמְרוּ בְּשֵׁם רַבּוֹתֵיהֶם, שֶׁכָּל אִילָן שֶׁבַּחֹרֶף נוֹשְׁרִין עָלָיו וְנִשְׁאָרִים עֲנָפוֹ וְגִזְעוֹ, וְעַל יְדֵי הַשְׁקָאָה חוֹזֵר וּמוֹצִיא עָלִים וּפֵרוֹת, מְבָרְכִים עַל פֵּרוֹתָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. אֲבָל אִם מִתְיַבֵּשׁ בַּחֹרֶף וְכַלֶּה גִּזְעוֹ וַעֲנָפָיו לְגַמְרֵי, וְחוֹזֵר וּפוֹרֵחַ מִשָּׁרָשָׁיו, כְּגוֹן הַבָּנָנוֹת, מְבָרְכִים עַל פֵּרוֹתָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. וְכֵן הוּא בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת (דַּף ז), וּבְסֵפֶר הָאֶשְׁכּוֹל חֵלֶק א' (עַמּוּד מז), וּבְרַאֲבְי"ה (סִימָן קיג) וּבְאוֹר זָרוּעַ (סוֹף סִימָן קעב) בְּשֵׁם הָרִי"ף. ע"ש. וּלְפִי זֶה בִּפְרִי הַסָּבְרָס שֶׁהָעֵץ נִשְׁאַר קַיָּם וְנוֹתֵן פֵּרוֹת

מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, וְאֵין צָרִךְ לַחְזֹר וּלְזוֹרְעוֹ, וְגַם בַּחֹרֶף אֵין הָעֵץ כָּלָה לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ חוֹזֵר וּפוֹרֵחַ מִשָּׁרָשָׁיו, כְּדָגְמַת הַתּוּתִים הַגְּדָלִים בַּסְּנָה שֶׁכָּתַב מָרָן הַשָּׁלְחָן עָרוּךְ (בְּסִימָן רג סָעִיף ב) שֶׁמְּבָרְכִים עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, יֵשׁ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ.

ז. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם זָרַע חִטָּה אַחַת בִּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, עָבַר עַל אִסּוּר זוֹרֵעַ [וּבַזְּמַן הַזֶּה מִדְּרַבָּנָן], שֶׁאֵין שִׁעוּר לְחִיּוּב זְרִיעָה בַּשְּׁבִיעִית, וְחַיָּב בְּכָל שֶׁהוּא, וְדִינוֹ כְּדִין זוֹרֵעַ בְּשַׁבָּת. וְיֵשׁ חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ שִׁעוּר לַזְּרִיעָה בַּשְּׁבִיעִית, שֶׁהוּא כְּגַרוֹגֶרֶת. (יַלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רלא).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב הִנֵּה מָצִינוּ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה לְעִנְיַן שַׁבָּת, כַּמָּה הוּא שִׁעוּר זְרִיעָה, וְנֶחְלְקוּ בָּזֶה הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁלְּדַעַת רָשִׁ"י (שַׁבָּת עג. ד"ה הָאוֹפֶה) שִׁעוּרוֹ כְּגַרוֹגֶרֶת, שֶׁהֲרֵי כָּתַב: וְשִׁעוּרָן שֶׁל אֵלּוּ כְּגַרוֹגֶרֶת חוּץ מֵחוֹרֶשׁ דִּבְכָל שֶׁהוּא, לְקַמָּן בְּפֶרֶק הַבּוֹנֶה (קג.). ע"כ. וּמִשְּׁמַע דְּרַק חוֹרֶשׁ שִׁעוּרוֹ בְּכָל שֶׁהוּא, אֲבָל כָּל הַמְּלָאכוֹת, וּבִכְלָל זֶה מְלֶאכֶת זוֹרֵעַ, שִׁעוּרָן בִּכְגַרוֹגֶרֶת. וְכֵן דִּיֵּק בְּפִרְיֵ מִגְדִּים (בְּפִתְיחָה לְהִלְכוֹת שַׁבָּת). וְכֵן הֵבִיאוֹ בְּשֵׁם הַצֶּמַח צֶדֶק הֶחָדָשׁ (בְּמִשְׁנָיוֹת שַׁבָּת עג.). וּמְקוֹרוֹ מֵהַיְרוּשַׁלְמִי שַׁבָּת (פֶּרֶק ז' הֲלָכָה ב'), כָּל אִלֵּין שִׁעוּרַיָּא אִם לָאֳכָלִין כִּגְרוֹגֶרֶת וְכוּ'. וְכֵן נִרְאָה מִדִּבְרֵי רָשִׁ"י בִּכְרִיתוּת (יז. ד"ה אֶלָּא בְּאַחַת) שֶׁיֵּשׁ שִׁעוּר לְזוֹרֵעַ. וּבְעִתִּים לַבִּינָה עַל סֵפֶר הָעִתִּים (עַמּוּד 330) כָּתַב, שֶׁהַכַּוָּנָה הִיא שֶׁיִּצְמַח כַּגְּרוֹגֶרֶת. [אֶלָּא שֶׁרָאִיתִי שֶׁצִּיְּנוּ לְשׁוּ"ת עֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם (סִימָן פ') שֶׁפֵּרֵשׁ בְּדַעַת רָשִׁ"י שֶׁשִּׁעוּרוֹ בְּכָל שֶׁהוּא. ע"ש].

אוּלָם לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם (פֶּרֶק ח' מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת הֲלָכָה ב') שִׁעוּר זוֹרֵעַ בְּשַׁבָּת הוּא בְּכָל שֶׁהוּא. וְכָתַב הָרַב הַמַּגִּיד שָׁם, דִּנְלְמַד מִמָּה שֶׁשָּׁנִינוּ (שַׁבָּת צ.) הַמַּצְנִיעַ לְזָרַע וְהוֹצִיאוֹ בְּשַׁבָּת חַיָּב עָלָיו, וּמִכָּאן שֶׁהַזּוֹרֵעַ בְּכָל שֶׁהוּא חַיָּב. וְכֵן יֵשׁ לִלְמֹד מִמָּה שֶׁאָמְרוּ בַּגְּמָרָא בְּפֶרֶק הַבּוֹנֶה, הַחוֹרֵשׁ כָּל שֶׁהוּא לְמַאי חָזֵי, לְבִזָּרָא דִּקְרָא, וּמוּכָח נָמִי דִּזְרִיעָה בְּכָל שֶׁהוּא. וְכֵן מְבֹאָר מִדִּבְרֵי הַתּוֹסְ' בְּפֶסָחִים (מז.) ד"ה וּמְקַדֵּשִׁין, דִּזּוֹרֵעַ בְּכָל שֶׁהוּא, וּכְמוֹ שֶׁדִּיֵּק כֵּן הַמְּנָחַת חִנּוּךְ (מִוּסַף הַשַּׁבָּת מְלֶאכֶת זוֹרֵעַ). וְכֵן דַּעַת הָרוֹקֵחַ (סִימָן נז). וְכֵן כָּתַב בְּאָרְחוֹת חַיִּים (הִלְכוֹת שַׁבָּת סָעִיף ו'). וְכָתַב בְּקִרְיַת סֵפֶר (פֶּרֶק ח' מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת) דְּהַזּוֹרֵעַ כָּל שֶׁהוּא חַיָּב כְּחוֹרֵשׁ, שֶׁכֵּן רָאוּי לְקֻלַּח אֶחָד שֶׁל סַמְּמָנִין. ע"ש. וְכָתַב בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (סִימָן שלו ס"ק נב) שֶׁלָּכֵן אֲפִלּוּ זָרַע גַּרְגִּיר אֶחָד בְּשַׁבָּת, חַיָּב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. וְעַיֵּן עוֹד בְּסֵפֶר תּוֹצָאוֹת חַיִּים (סִי' יד), וּבְסֵפֶר אֶגְלֵי טַל (מְלֶאכֶת זוֹרֵעַ), וּבַמֶּה שֶׁכָּתַב בס"ד בְּסֵפֶר יַלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת כֶּרֶךְ ה' (עמ' כט). ע"ש.

וְכָתַב בְּמִנְחַת חִנּוּךְ (מִצְוָה לב מְלֶאכֶת זוֹרֵעַ) דְּאַף לְרָשִׁ"י דְּבָעֵי שִׁעוּר בְּזוֹרֵעַ בְּשַׁבָּת, הַיְנוּ גַּבֵּי שַׁבָּת דִּמְלֶאכֶת מַחְשֶׁבֶת, וְהַמְּלָאכָה צְרִיכָה לִהְיוֹת חֲשׁוּבָה, אֲבָל בְּנַחַל אֵיתָן וּבִכְלָאַיִם וּבִשְׁבִיעִית דִּכְתִיב לֹא יִזָּרַע, וַדַּאי דִּבְכָל שֶׁהוּא מַשְׁמַע, דְּלֹא מָצִינוּ בָּהֶם שִׁעוּר. [וְעַיֵּן בַּתּוֹסְ' מוֹעֵד קָטָן יג. ד"ה נִטַּיְבָה, שֶׁכָּתְבוּ דְּבַשְּׁבִיעִית לֹא בָּעֵינָן מְלֶאכֶת מַחְשֶׁבֶת]. וְגַם לְפִי מַסְקָנַת הַגְּמָרָא (יוֹמָא פ.) דְּשִׁעוּרִין הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, הִנֵּה כָּאן לֹא מָצִינוּ שִׁעוּר. שׁוּב רָאִיתִי לְפִי מָה שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם (פֶּרֶק א' מִמְּעִילָה הֲלָכָה ז') גַּבֵּי לָאו דְּלֹא תִּגְזֹז, יִרְאֶה לִי שֶׁאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא כְּשִׁעוּר הַסִּיט כָּפוּל דְּלֹא יִהְיֶה חָמוּר זֶה מִשַּׁבָּת. אִם כֵּן הֲכִי נָמִי לְעִנְיַן שְׁבִיעִית וּכְלָאַיִם לְשִׁיטַת רָשִׁ"י. וּרְאֵה עוֹד לְקַמָּן בְּמִצְוָה תפד. ע"כ. וְכָתַב עוֹד שָׁם, שֶׁאִם זָרַע בְּשַׁבָּת פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר וְעָבַר בִּזְרִיעָה זוֹ גַּם עַל אִסּוּר כִּלְאַיִם וְכַדּוֹמֶה,

כֵּיוָן שֶׁחֲשׁוּבָה זְרִיעָה לְעִנְיַן כִּלְאַיִם, חֲשׁוּבָה זְרִיעָה נָמִי לְעִנְיַן שַׁבָּת, וְחַיָּב עָלֶיהָ לְדִבְרֵי הַכֹּל.

ח. מִי שֶׁעָבַר וְנָטַע אוֹ זָרַע בַּשְּׁבִיעִית עַצְמָהּ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג וּבֵין בְּמֵזִיד, צָרִיךְ לַעֲקֹר אֶת מָה שֶׁנָּטַע אוֹ זָרַע. [לְפִי שֶׁיִּשְׂרָאֵל נֶחְשְׁדוּ עַל הַשְּׁבִיעִית, וְאִם נֶאֱמַר שֶׁבְּשׁוֹגֵג יְקַיֵּם, יֹאמַר הַמֵּזִיד שׁוֹגֵג הָיִיתִי]. וְהַדִּין כֵּן גַּם בְּאִילָנֵי סָרָק, וְכֵן בִּירָקוֹת. (יְלְקוּט יוֹסֵף עַמּוּד רלג).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב מִשְׁנָה (פֶּרֶק ב' דִּתְרוּמוֹת מִשְׁנָה ג'), הַנּוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג יְקַיֵּם, בְּמֵזִיד יַעֲקֹר, וּבִשְׁבִיעִית בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד יַעֲקֹר. וּבְפֶרֶק הַנִּזְקִין (גִּטִּין נד.) יָהִיב טַעֲמָא, דְּנֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַשְּׁבִיעִית וְלֹא נֶחְשְׁדוּ עַל הַשַּׁבָּת. וְכֵן הוּא בַּיְרוּשַׁלְמִי (שָׁם, וּבְפֶרֶק ב' דִּתְרוּמוֹת סוֹף הֲלָכָה א'). וְכֵן פָּסַק הָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הֲלָכָה יב). וּבַגְּמָרָא שָׁם מְבֹאָר, שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁאֵינָם חֲשׁוּדִים לֹא גָּזְרוּ. אַךְ הָרַמְבָּ"ם הִשְׁמִיט פְּרָט זֶה, וּרְאֵה בָּעָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן (זְרָעִים סִימָן יז סָעִיף א'). וע"ש בְּרָשִׁ"י שֶׁפֵּרֵשׁ, דְּמִשּׁוּם שֶׁנֶּחְשְׁדוּ חָיְשִׁינַן שֶׁיָּבוֹאוּ לְהַתִּיר נְטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית.

וְהִנֵּה הָרַמְבָּ"ם (שָׁם הֲלָכָה ה') כָּתַב, אֵין נוֹטְעִין בַּשְּׁבִיעִית אֲפִלּוּ אִילַן סָרָק. וְשָׁם בַּהֲלָכָה י"ב כָּתַב, הַנּוֹטֵעַ בַּשְּׁבִיעִית בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד יַעֲקֹר. וּבְפִשְׁטוּת הַיְנוּ גַּם בְּאִילַן סָרָק. שֶׁהֲרֵי גַּבֵּי אִסּוּר נְטִיעָה כָּלַל אִילַן סָרָק וְאִילָן עוֹשֶׂה פֵּרוֹת בְּחַדָּא מַחְתָּא, וְאַחַר כָּךְ סָתַם וְכָתַב שֶׁאִם עָבַר וְנָטַע צָרִיךְ לַעֲקֹר אֶת מָה שֶׁנָּטַע, אַלְמָא דְּגַם אִילַן סָרָק בִּכְלָל, דְּאִם לֹא כֵּן הָוָה לֵהּ לוֹמַר בְּפֵרוּשׁ אִילָן פֵּרוֹת. וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר מִנְחַת שְׁלֹמֹה חֵלֶק א' (סִימָן מח ד"ה גַּם בְּדַעַת). וְכֵן כָּתַב בְּאוֹר לְצִיּוֹן (שְׁבִיעִית, בְּפִי' הָרַמְבָּ"ם פֶּרֶק א הֲלָכָה יב) דְּאַף הַנּוֹטֵעַ אִילַן סָרָק צָרִיךְ לַעֲקֹר.

וְע' בְּגִטִּין (נג:) ב' טְעָמִים לָמָּה בַּשְּׁבִיעִית יַעֲקֹר גַּם בְּשׁוֹגֵג, מִשּׁוּם שֶׁכְּבָר בִּשְׁבָּת הַנּוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג יְקַיֵּם בְּמֵזִיד יַעֲקֹר, מִשּׁוּם שֶׁמּוֹנִין לַשְּׁבִיעִית וְאֵין מוֹנִין לְשַׁבָּתוֹת, וְהַיְנוּ שֶׁיִּשְׂרָאֵל מוֹנִין שְׁנֵי עֲרָלָה לַשְּׁבִיעִית, וְיָדְעוּ הַכֹּל שֶׁנָּטְעוּ בַּשְּׁבִיעִית וְיָבוֹאוּ לְהַתִּיר נְטִיעָה בַּשְּׁבִיעִית. [רַשְׁ"י]. ד"א שֶׁנֶּחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַשְּׁבִיעִית וְלֹא עַל הַשַּׁבָּתוֹת. וְהַיְנוּ דְּמֵאַחַר שֶׁנֶּחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַשְּׁבִיעִית לָכֵן קָנְסוּ שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד, שֶׁהַמֵּזִיד יֹאמַר שׁוֹגֵג הָיִיתִי. וְלֹא נֶחְשְׁדוּ עַל הַשַּׁבָּתוֹת. וּבַיְרוּשַׁלְמִי (תְּרוּמוֹת פ"ב ה"א) הוּבְאוּ ב' הַטְּעָמִים. [וּבְרָשִׁ"י גִּטִּין (נד. ד"ה ת"ש) כָּתַב הַטַּעַם מִשּׁוּם שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁמָּתַר לִנְטֹעַ בַּשְּׁבִיעִית].

וְיֵשׁ כַּמָּה נפ"מ בַּטְּעָמִים:

א. אִם נָטַע בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית פָּחוֹת מִל' יוֹם לִפְנֵי שְׁבִיעִית, דְּמוֹנִין שְׁנֵי עֲרָלָה מִשְּׁבִיעִית, א"כ טַעַם דְּמוֹנִין יֵשׁ כָּאן, אֲבָל טַעַם דְּנֶחְשְׁדוּ אֵין כָּאן, שֶׁהֲרֵי בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית נָטַע, ובזה"ז אֵין תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית.

ב. וְעוֹד נפ"מ אִם נָטַע בְּסוֹף שְׁבִיעִית פָּחוֹת מִל' יוֹם לִפְנֵי ר"ה, דְּטַעַם נֶחְשְׁדוּ יֵשׁ כָּאן, אֲבָל טַעַם מוֹנִין אֵין כָּאן, שֶׁאֵין מוֹנִין כָּאן אֶלָּא מִשְּׁמִינִית.

ג. וְעוֹד נָפְקָא מִינָה אִם מֵת הַנּוֹטֵעַ, דִּלְטַעַם חֲשָׁד לֹא קָנְסוּ אֶת בְּנוֹ, אֲבָל לְטַעַם מוֹנִין שַׁיָּךְ גַּם גַּבֵּי בְּנוֹ.

ד. וְעוֹד נָפְקָא מִינָה, בְּנָטַע אִילַן סָרָק, אוֹ הִבְרִיךְ וְהִרְכִּיב בְּאֹפֶן שֶׁמּוֹנִין עֲרָלָה מֵהָעֵץ הָרִאשׁוֹן, א"כ אֵין כָּאן מוֹנִין, אֲבָל יֵשׁ כָּאן חֲשָׁד. וּכְמוֹ שֶׁבֵּאֵר כ"ז בְּדֶרֶךְ אֱמוּנָה, (פ"א מֵהֲל' שְׁבִיעִית ס"ק צח) וְכָתַב שָׁם שֶׁהָרַמְבָּ"ם פָּסַק כְּב' הַטְּעָמִים לְחוּמְרָא, דְּכָאן הֵבִיא טַעַם דְּנֶחְשְׁדוּ, וּלְקַמָּן ספ"ג הֵבִיא טַעַם דְּמוֹנִין. אֲבָל דַּעַת כַּמָּה רִאשׁוֹנִים דְּלֹא קִי"ל כְּטַעַם דְּמוֹנִין.

וּמְבֹאָר בָּרַמְבָּ"ם (שְׁמִטָּה פ"ג ה"א) שֶׁאַף שֶׁהַנּוֹטֵעַ בַּשְּׁבִיעִית יַעֲקֹר, אִם לֹא עָקַר, הַפֵּרוֹת מֻתָּרִים. [בְּאֹפֶן שֶׁאֵין בָּהֶם מִשּׁוּם סְפִיחִין, וּכְגוֹן שֶׁיָּצְאוּ לִשְׁמִינִית. וּבִירָקוֹת וס"ל לְהָרַמְבַּ"ם שֶׁאַף לְעִנְיָן זֶה אַזְלִינַן בָּתַר לְקִיטָה (מִנְחַת שְׁלֹמֹה ח"א סִי' נ). וּבְמִנְחַת שְׁלֹמֹה שָׁם (וְכֵן לְהַלָּן תְּנִינָא סִי' קכ) הֵבִיא מִס' שַׁבָּת הָאָרֹךְ דִּבְאֹפֶן דְּלֵיכָּא גְּזֵרַת סְפִיחִין שֶׁפִּיר שָׁרֵי גַּם אִם עָבַר וְזָרַע בְּאִסּוּר, כֵּיוָן שֶׁהָרַמְבָּ"ם לֹא מְצַיֵּן אִסּוּר מְיֻחָד עַל הַזּוֹרְעִים בַּשְּׁבִיעִית בְּאִסּוּר]. וּמְקוֹרוֹ בַּיְרוּשַׁלְמִי (פ"ב ה"ד). וּרְאֵה בכס"מ (פ"ד הט"ז) בְּשֵׁם הר"י קוּרְקוּס דִּלְהָרַמְבַּ"ם אָפִי' עָבַר וְזָרַע בַּשְּׁבִיעִית עַצְמָהּ, אִם עָבַר וְלֹא עָקַר הַפֵּרוֹת מֻתָּרִים. וכ"ה בְּתוֹס' אַנְשֵׁי שֵׁם עַל הַמִּשְׁנָיוֹת (פ"ו דִּשְׁבִיעִית מ"א). וְעַ' גַּם בִּפְאַת הַשֻּׁלְחָן (סִי' כב סק"כ).

וכ"כ בַּמִּנְחַת שְׁלֹמֹה (ח"א סִי' ה) שֶׁנִּרְאֶה שֶׁגַּם הַנּוֹטֵעַ בַּשְּׁבִיעִית עַצְמָהּ אִם עָבַר וְלֹא עָקַר הַפֵּרוֹת מֻתָּרִין, וְאע"ג דְּעָבַר אָדְאוֹרַיְתָא וְלֹא רַק עַל גְּזֵרָה, שֶׁהֲרֵי לְעִנְיָן זוֹרֵעַ מִפֹּרָשׁ אָמְרוּ דְּהַזּוֹרֵעַ בַּשְּׁבִיעִית לְיֶרֶק וְיָצָא לִשְׁמִינִית מֻתָּר גַּם מִדְּרַבָּנָן (רַמְבָּ"ם שְׁמִטָּה פ"ד הט"ו) אע"ג דְּעָבַר אָדְאוֹרַיְתָא. וְסִיֵּם שָׁם דה"ה נָמִי לְנוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת.

וְכֵן אִם נִטְעָן גּוֹי, אוֹ מִכְּזִיב וּלְהַלָּן שֶׁלֹּא כָּבְשׁוּ עוֹלֵי בָּבֶל, א"צ לַעֲקֹר. וְאִם מֵת קֹדֶם שֶׁיַּעֲקֹר, מְחַיְּבִין אֶת הַיּוֹרֵשׁ לַעֲקֹר.

נָטַע בְּשַׁבָּת אִם יַעֲקֹר גַּם לְאַחַר שֶׁהֵעִין גָּדַל

ובמנח"ש שָׁם חִדֵּשׁ, דְּאָפְשָׁר שֶׁלֹּא אָמְרוּ שֶׁהַנּוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת יַעֲקֹר אֶלָּא מִיָּד, שֶׁעֲדַיִן אֵין הַהֶפְסֵד כ"כ גָּדוֹל, כֵּיוָן שֶׁיּוּכַל תֶּכֶף לַחְזֹר וּלְשׁוֹתְלוֹ, משא"כ לְאַחַר זְמַן מְרֻבֶּה אֲשֶׁר אִם יַעֲקֹר אוֹתוֹ הָעֵץ יִפָּסֵד לְגַמְרֵי, וְלֹא יוּכַל עוֹד לִטַּע אוֹתוֹ, אָפְשָׁר דְּאֵינוֹ חַיָּב לַעֲקֹר, וּכְמוֹ כֵן נִרְאֶה דה"ה נָמִי שֶׁאִם נָטַע בְּשׁוֹגֵג דְּיָכוֹל שַׁפִּיר לִמְכֹּר אֶת הָעֵץ לְאַחֵר, וְאֵין הַלּוֹקֵחַ צָרִיךְ לַעֲקֹר, וַאֲפִלּוּ אִם נָטַע בְּמֵזִיד אָסוּר רַק לְהַרְוִיחַ דָּמִים מִמְּלָאכֶת הַנְּטִיעָה שֶׁעָשָׂה בְּשַׁבָּת אֲבָל הַלּוֹקֵחַ אֵינוֹ חַיָּב כְּלָל לַעֲקֹר. ע"כ.

וְיֵשׁ לָדוּן בִּדְבָרָיו, דְּהִנֵּה בַּמִּשְׁנָה דִּתְרוּמוֹת (פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה ג) אִיתָא, הַנּוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג יְקַיֵּם בְּמֵזִיד יַעֲקֹר. [וְכֵן הוּא בְּגִטִּין נג:]. וּבַתוֹס' יוֹם טוֹב שָׁם כָּתַב, מָה שֶּׁאֵין כֵּן בְּבִשּׁוּל בְּשַׁבָּת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲקֹר הַבִּשּׁוּל, וְכֵן בְּמַעֲשֵׂר שֶׁכְּבָר נִתְקַן מִן הַתּוֹרָה, אֵין צָרִיךְ. וּמִשְּׁמַע דְּאֵין הֶתֵּר לִמְכֹּר מָה שֶּׁנָּטַע מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָא נֶהֱנָה מִמָּה שֶׁעָשָׂה בְּשַׁבָּת, וְלָכֵן הִצְרִיכוּהוּ לַעֲקֹר. אֶלָּא דְּיֵשׁ לוֹמַר הַכֹּל זֶה דַּוְקָא גַּבֵּי נְטִיעָה דְּמָה שֶׁנִּתְוַסֵּף אַחַר הַשַּׁבָּת הוּא גַּם כֵּן עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה הַנְּטִיעָה שֶׁנַּעֲשָׂה בְּשַׁבָּת, וְלָכֵן הִצְרִיכוּהוּ לַעֲקֹר. אֲבָל בִּשְׁאַר מַעֲשֶׂה שַׁבָּת אֵין הֲכִי נָמִי נֵימָא דְּשַׁפִּיר יָכוֹל לְמוֹכְרוֹ וְלֶהֱנוֹת מִדָּמָיו. וְכֵן כָּתַב בַּקְּהִלּוֹת יַעֲקֹב (לִקּוּטִים חֵלֶק ב' סוֹף סִימָן ז'), וּבָזֶה יִשֵּׁב מָה דְּקָשֶׁה, דְּאַמַּאי לר"י אַף בְּשׁוֹגֵג יַעֲקֹר, הֲרֵי בְּכָל מַעֲשֶׂה שַׁבָּת מֻתָּר לוֹ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת.

וְרָאִיתִי בְּסֵפֶר מִנְחַת שְׁלֹמֹה (סִימָן ה', דַּף לב ע"ב) שֶׁכָּתַב לְחַדֵּשׁ, דִּלְפִי הַמְּבֹאָר אִם הֶרְתִּיחַ מַיִם בְּשׁוֹגֵג סָמוּךְ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת חַיָּב לְהַמְתִּין עַד שֶׁהַמַּיִם יִצְטַנְּנוּ כֵּיוָן שֶׁאָפְשָׁר שֶׁפִּיר לַעֲקֹר וּלְבַטֵּל אֶת הַבִּשּׁוּל. וְאַף שֶׁהָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג נִקְטִינַן שֶׁאַף הוּא עַצְמוֹ מֻתָּר מִיָּד בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין בִּכְדֵי שֶׁיַּעֲשׂוּ, הֵינוּ דַּוְקָא כְּמוֹ בְּשׁוֹחֵט וּמְבַשֵּׁל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲקֹר וּלְבַטֵּל מָה שֶּׁכְּבָר נַעֲשָׂה. מָה שֶּׁאֵין כֵּן בִּכְהַאי גַּוְנָא דְּאֶפְשָׁר לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּצְטַנְּנוּ. וּלְפִי זֶה צָרִיךְ עִיּוּן בְּמִי שֶׁחָפַר בּוֹר אוֹ בָּנָה בַּיִת בְּשַׁבָּת אִם חַיָּב בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת לְסִתֹּר מָה שֶּׁבָּנָה וּלְסָתְמוֹ מָה שֶּׁחָפַר, כֵּיוָן דִּכְמוֹ שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲקֹר נְטִיעָה כָּךְ אֶפְשָׁר לְסִתֹּר וּלְסָתְמוֹ.

וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ריש סימן שיח) שֶׁכָּתַב, דְּהַנּוֹטֵעַ אוֹ הַזּוֹרֵעַ בְּשַׁבָּת יַעֲקֹר אֲפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג, מִשּׁוּם דְּאִי קָנְסִינַן לֵהּ רַק לְאוֹתוֹ הַיּוֹם בִּלְבַד לֹא יְהֵא נָפֵק הַקְּנָס, כֵּיוָן דְּבָלְאוּ הֵכִי אֵינוֹ יָכוֹל לֵהָנוֹת בְּאוֹתוֹ יוֹם. ע"ש. וְלִדְבָרָיו יֵשׁ לָדוּן לְעִנְיַן חֲפִירָה וּבְנִיָּה בְּאֹפֶן שֶׁרָאוּי לֵהָנוֹת גַּם בְּאוֹתוֹ יוֹם, דְּלִכְאוֹרָה מְהַנֵּי קְנָס לְקוֹנְסוֹ לְבוֹ בַּיּוֹם. וּרְאֵה עוֹד בְּשׁוּ"ת יַבִּיעַ אֹמֶר ח"י (בְּהֶעָרוֹת לְרַב פְּעָלִים ח"ג סִי' יז).

בְּדִין זֶרַע שֶׁזֶּרְעָן בַּשְּׁבִיעִית

וּבְס' חוּט הַשָּׁנִי (בְּמָהֲדוּ' תשע"ד עמ' קלא) דָּן לְגַבֵּי הַנּוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת וּבַשְּׁבִיעִית שֶׁיַּעֲקֹר, הַאִם דַּי לַעֲקֹר אֶת הַנְּטִיעָה מִן הַקַּרְקַע וּלְפַזֵּר אֶת גַּבְשׁוּשֵׁי הָאֲדָמָה מִן הַשָּׁרָשִׁים, וְשׁוּב יִהְיֶה מֻתָּר לוֹ לִנְטֹעַ אֶת הַנְּטִיעָה הַזּוֹ מֵחָדָשׁ בִּזְמַן הַהֶתֵּר, אוֹ שֶׁנֶּאֱסַר לְעוֹלָם. וְהֵשִׁיב, דִּפְשִׁיטָא הוּא שֶׁדִּין יַעֲקֹר הֵינוּ שֶׁלֹּא יֵהָנֶה מִן הַנְּטִיעָה שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּאִסּוּר, וּמִמֵּילָא צָרִיךְ לַעֲקֹר וְלֹא לְהֵנוֹת מִמֶּנָּה אַחֲרֵי כֵן, אַף שֶׁלֹּא הוֹסִיף כְּלוּם בַּשְּׁבִיעִית, וְלֹא סַגִּי שֶׁבִּטֵּל אֶת הַנְּטִיעָה שֶׁל אִסּוּר. עכ"ד. וְאֵינוֹ בָּרוּר כ"כ מָה טַעֲמוֹ בָּזֶה, בְּפֶרֶט כַּאֲשֶׁר לֹא הוֹסִיף כְּלוּם בַּשְּׁבִיעִית. אַף מ"מ הַדָּבָר קָשֶׁה לְהַכְרִיעַ מִסְּבָרָא שֶׁלָּנוּ בְּדָבָר שֶׁהוּא מַחְלֹקֶת הַפּוֹסְקִים, וְלֶאֱסֹר אִיסַּר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל מֵחֲמַת סְבָרָא, וּבְפֶרֶט סָפֵק קְנָס בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן, שֶׁל שְׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה. וצע"ג. וְהָעִקָּר לַהֲלָכָה וּלְמַעֲשֶׂה לְהַתִּיר לְכַתְּחִלָּה.

וְנֶחְלְקוּ הַמְּפָרְשִׁים לְגַבֵּי זֶרַע, שֶׁבִּמְקֻדָּשׁ דָּוִד (שְׁבִיעִית סִי' לה) כָּתַב לְחַדֵּשׁ בִּישׁוּב דַּעַת הָרַמְבָּ"ם (שְׁמִטָּה פ"ד הט"ו) שֶׁכָּתַב, עֵבֶר וְזֶרַע בַּשְּׁבִיעִית וְיָצָא לַשְּׁמִינִית, אִם זֶרְעוֹ לְיָרָק הוֹאִיל וְנִלְקָט בַּשְּׁמִינִית בֵּין יֶרְקוֹ בֵּין זַרְעוֹ מֻתָּר. וְתָמַהּ הָרַאֲבָ"ד, שֶׁהֲרֵי הַנּוֹטֵעַ בַּשְּׁבִיעִית בְּמֵזִיד יַעֲקֹר. וְתֵרֵץ הַמְקֻדָּשׁ דָּוִד, שֶׁדַּוְקָא בְּנוֹטֵעַ אָמְרוּ יַעֲקֹר וְלֹא בְּזוֹרֵעַ. דִּלְהָטָעַם (גִּטִּין נג:) מִפְּנֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל מוֹנִין לַשְּׁבִיעִית, זֶה וַדַּאי ל"ש רַק בִּנְטִיעָה, וְאַף לְהָרַמְבָּ"ם (מִשְׁמִיטָה פ"א הי"ב) שֶׁפָּסַק כְּהַטַּעַם שֶׁנֶּחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַשְּׁבִיעִית, נִרְאָה דְּזֶה רַק בִּנְטִיעָה, אֲבָל בְּזוֹרֵעַ בַּשְּׁבִיעִית צָרִיךְ רַק לְהַמְתִּין בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית כְּדֵי שֶׁיִּזְרַע וְיִגְמַר הַפְּרִי. וּכְמוֹ בְּמִלֶּאכֶת שַׁבָּת דלר"מ יֹאכַל למו"ש, וְרַק בִּנְטִיעָה ל"ש שֶׁמַּתִּין דְּהָא הָאִילָן גָּדֵל וְהוֹלֵךְ. ע"כ. וּכְבָר קָדְמוּ הר"ש סִירִילְיאוֹ בַּיְרוּשַׁלְמִי (פ"ב ה"ה) לְיַשֵּׁב דַּעַת הָרַמְבָּ"ם הַנַּ"ל, שֶׁלֹּא אָמְרוּ יַעֲקֹר אֶלָּא בְּאִילָן מִשּׁוּם טַעֲמָא דְּמוֹנִין, דְּאִית בֵּי' עָרְלָה, אֲבָל פּוֹל הַמִּצְרִי דְּלֵית בֵּי' עָרְלָה, לֹא, וְאַדְרַבָּה דְּאָמְרוּ שְׁבִיעִית קַרְקַע מְבַטְּלָה (נְדָרִים נח:), ומש"ה אֲפִלּוּ הִשְׁרִישׁוּ בַּשְּׁבִיעִית מֻתָּר, ואע"ג דְּלֹא עֲקָרוֹ כְּלָל, ס"ל לְהָרַמְבָּ"ם דְּיָרָק כֵּיוָן דְּחַי מִמֵּי שָׁנָה הַבָּאָה כִּי עֲקַר דָּמֵי. ע"כ. וכיו"ב כָּתַב בְּמַרְאֵה הַפָּנִים בִּירוּשַׁלְמִי שָׁם. (ד"ה בְּנוֹ).

אַף שֶׁאָר הַמְּפָרְשִׁים תֵּרְצוּ דִּבְרֵי הָרַמְבָּ"ם בְּאוֹפַנִּים אֲחֵרִים, שֶׁמָּרָן בַּכֶּסֶף מִשְׁנֶה שָׁם תֵּרֵץ, שֶׁמִּתּוֹךְ דִּבְרֵי הָרָאבָ"ד נִלְמַד לְהָלִיץ בְּעַד רַבֵּנוּ וְלוֹמַר דְּאַיְרֵי בִּמְקוֹמוֹת שֶׁהַשְּׁבִיעִית מִדִּבְרֵיהֶם. וּמָהָרְי"י קוּרְקוּס תי' דְּמַיְרֵי שֶׁעָבַר וְזָרַע בַּשְּׁבִיעִית וְיָצָא לִשְׁמִינִית, וּכְבָר נִתְבָּאֵר בסה"ג שֶׁאִם עָבַר וְלֹא עָקַר הַפֵּרוֹת מֻתָּרִים, וְהוֹלְכִים בּוֹ אַחַר גְּמַר פְּרִי, וְאֵין בְּפֵרוֹת אֶלָּא אִסּוּר סְפִיחִין. וְהָרַדְבָּ"ז שָׁם כָּתַב, כְּגוֹן שֶׁלֹּא הִסְפִּיקוּ לַעֲקֹר אוֹתָם עַד שֶׁנִּכְנְסָה שְׁמִינִית, וַאֲפִלּוּ תֵּימָא דְּקָנְסִינַן לֵהּ, מ"מ בָּעִינַן לְמֵידָע אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶם אִסּוּר שְׁבִיעִית לַאֲחֵרִים אוֹ לֹא. וע"ש.

וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ לְיַשֵּׁב דִּבְרֵי הָרַמְבָּ"ם עפ"ד הָאֶגְלִי טַל (זוֹרֵעַ ח, ב) שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּין זְרִיעָה בַּשְּׁבִיעִית לִזְרִיעָה בְּשַׁבָּת, דִּבְשַׁבָּת כְּתִיב וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ,

לֹא מְחַיֵּב אֶלָּא בִּקְלִיטַת הַקַּרְקַע, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בִּמְנָחוֹת לְעִנְיַן הָעֹמֶר דְּבָעֵינַן הַשְׁרָשָׁה מִשּׁוּם דִּכְתִיב אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה, וה"נ הָכָא דִּכְתִיב שָׂדֶךָ לֹא תִזְרַע, דְּלֹא מְחַיֵּב עַד שֶׁיִּקְלֹט. אֲבָל בְּשַׁבָּת י"ל דְּחַיֵּב תֵּכֶף בִּשְׁעַת זְרִיעָה. ומה"ט בַּשְּׁבִיעִית אָסוּר הַזּוֹרֵעַ בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית אִם יִקָּלֵט בַּשְּׁבִיעִית, ע' ר"ה (י: וּבַתּוֹס' שָׁם ד"ה שִׁלֹּשָׁה וּשְׁלוֹשִׁים). עכ"ד.

וכה"ג כָּתַב בֶּחָזוֹן נַחוּם (ח"א סי' קיא) דמ"ש המנ"ח (מִצְוָה רחצ, תקמח) שֶׁבְּכֹלְאֵי הַכֶּרֶם מִתְחַיֵּב מִיָּד שֶׁזָּרַע אַפִּי' קֹדֶם הַשְׁרָשָׁה, וְכֵן לְעִנְיַן שַׁבָּת אֲפִלּוּ אִם חָזַר וְלִקֵּט הַזֶּרַע קֹדֶם שֶׁנִּשְׁרַשׁ. אֲבָל לְעִנְיַן שְׁבִיעִית דִּכְתִיב וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ, לֹא מְחַיֵּב זוֹרֵעַ כ"א בְּקִלִּיטַת הַקַּרְקַע, ומה"ט אֵין נוֹטְעִין ל' יוֹם קֹדֶם דְּחָיְשִׁינַן שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַקְּלִיטָה בַּשְּׁבִיעִית, ע' בָּתוֹס' (ר"ה י), וע"ע בַּיְרוּשַׁלְמִי (כִּלְאַיִם פ"א) שֶׁאִם אֵינוֹ רוֹצֶה בְּהַשְׁרָשָׁתָן אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם שְׁבִיעִית, א"כ בַּשְּׁבִיעִית הַחִיּוּב הוּא מִשּׁוּם הַשְׁרָשָׁה. ונ"מ שֶׁנּוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת שַׁפִּיר חָשִׁיב אָב אע"פ שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה לְזוֹרֵעַ, שֶׁגַּם בְּזוֹרֵעַ אֵין דָּנִין עַל הַהַשְׁרָשָׁה. משא"כ בַּשְּׁבִיעִית י"ל דְּנוֹטֵעַ לֹא חָשִׁיב אָב, דְּאֵינוֹ דּוֹמֶה מַמָּשׁ לְזוֹרֵעַ. ע"כ. וּלְפִי דִּבְרֵיהֶם י"ל, שֶׁהַזּוֹרֵעַ בְּסוֹף שְׁבִיעִית שא"א שֶׁיִּקָּלֵט רַק בַּשְּׁמִינִית פָּטוּר וְאֵין בּוֹ דִּין יַעֲקֹר.

וּבְסֵפֶר דְּבַר הַשְּׁמִיטָה (עמ' כ) הֵעִיר, שֶׁמָּצָא כָּתוּב בְּשֵׁם הָרַאֲבָ"ד שֶׁיֵּשׁ לֶאֱסֹר פֵּרוֹת עֲבֵרָה שֶׁנִּתְגַּדְּלוּ בְּאִסּוּר, כְּמוֹ ע"י זְרִיעָה בַּשְּׁבִיעִית, מִשּׁוּם לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה, כָּל שֶׁתִּעְבְּתִי לְךָ, הֲרֵי הוּא בְּבַל יֵאָכֵל. [וע"ע בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א בִּירוּ' (פ"ט ה"א) בכת"י ב', שֶׁהַנִּזְרָע בַּשְּׁבִיעִית אָסוּר מִדְּאוֹרַיְתָא בַּאֲכִילָה. הוּבָא (בפ"ד צה"ל אות קפח)] וְהֵעִיר ע"ז שֶׁבָּגְמ' (חֻלִּין קיד:) מַשְׁמָע שֶׁבְּזוֹרֵעַ בַּשְּׁבִיעִית לֵיכָּא מִשּׁוּם לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה. וּבְשׁוּ"ת אֹהֶל יִשָּׁשכָר. (סי' פ) כָּתַב שֶׁזּוֹ טָעוּת שֶׁנִּמְשְׁכוּ אַחֲרֶיהָ כַּמָּה אָח', וְאֵין כָּזֶה דָּבָר בָּרָאבָ"ד. וע"ע בַּפְּרִישָׁה (חו"מ סי' קמא). וּרְאֵה גַּם בָּעָרוּךְ לְנֵר (יְבָמוֹת קכב.) לְגַבֵּי שׁוֹמֵר פֵּרוֹת שְׁבִיעִית, לָמָּה לֹא יִהְיֶה הַמִּשְׁמָר אָסוּר בַּאֲכִילָה מִלֹּא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה. וְכֵן בִּשְׂפַת אֱמֶת (פְּסָחִים כח.) לְגַבֵּי חָמֵץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח, לָמָּה לֹא יֵאָסֵר מִדְּאוֹרַיְתָא מֵהַטַּעַם הַנַּ"ל. וּבְאֹפֶן שֶׁחִמְּצוֹ בַּפֶּסַח, ע' לְהַאמְרֵי אֱמֶת מִגּוּר בְּמִכְתְּבֵי תּוֹרָה (סי' קמא).

ט. אִילָן שֶׁנֶּעֱשְׂתָה בּוֹ עֲבוֹדָה הָאֲסוּרָה בַּשְּׁמִטָּה, הַפֵּרוֹת מֻתָּרִים בַּאֲכִילָה. וּמִכָּל מָקוֹם אַף עַל פִּי כֵן אָסוּר לִקְנוֹת מִמֶּנּוּ הַפֵּרוֹת. וּלְצָרְךְ מִצְוָה, כְּגוֹן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֶתְרוֹג וְהַדַּס לְשֵׁם מִצְוַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים, טוֹב לְהַחְמִיר בַּדָּבָר שֶׁנֶּעֱבָד בַּשְּׁבִיעִית וְלֹא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְצָרְךְ מִצְוָה. (יְלִקּוּט יוֹסֵף עַמּוּד רלט).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב מִשְׁנָה (פֶּרֶק ב' דִּתְרוּמוֹת). רַמְבָּ"ם (פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הֲלָכָה יב). וּרְאֵה בַּהֶעָרָה הַנַּ"ל. וז"ל הָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק ד' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל הֲלָכָה א'): אֲפִלּוּ שָׂדֶה שֶׁנִּטַּיְבָה בַּשְּׁבִיעִית וְצָמְחָה, פֵּרוֹתֶיהָ מֻתָּרִין בַּאֲכִילָה, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצוֹר, שֶׁלֹּא יִקְצֹר כְּדֶרֶךְ שֶׁקּוֹצֵר בְּכָל שָׁנָה, וְאִם קָצַר כְּדַרְכּוֹ הַקּוֹצְרִין לוֹקֶה, כְּגוֹן שֶׁקָּצַר כָּל הַשָּׂדֶה וְהֶעֱמִיד כֵּרִי וְדֵשׁ בַּבַּקָּר, אוֹ שֶׁקָּצַר לַעֲבוֹדַת הָאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ, אֶלָּא קוֹצֵר מְעַט מְעַט וְחוֹבֵט וְאוֹכֵל. ע"כ. וְכֵן כָּתַב שָׁם בַּהֲלָכָה ט"ו, עָבְרוּ וְזָרְעוּ בַּשְּׁבִיעִית וְיָצָא לַשְּׁמִינִית, אִם זָרְעוּ לְזֶרַע בֵּין זָרְעוּ בֵּין יָרְקוּ אָסוּר בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית כִּשְׁאַר הַסְּפִיחִים, וְאִם זָרְעוּ לְיָרָק הוֹאִיל וְנִלְקַט בַּשְּׁמִינִית בֵּין יָרְקוּ בֵּין זָרְעוּ מֻתָּר, זָרְעוּ לְזֶרַע וּלְיָרָק זָרְעוּ אָסוּר מִשּׁוּם סְפִיחִין וְיָרְקוּ מֻתָּר. ע"ש. וּמְבֹאָר בִּדְבְרֵי הָרַמְבָּ"ם שֶׁהַנֶּעֱבָד מֻתָּר

בַּאֲכִילָה. וְהוּא ע"פ הַיְרוּשַׁלְמִי, זָרְעוּ לְזָרַע לִפְנֵי ר"ה הַשְּׁמִינִית, וְנִכְנְסָה שְׁמִינִית, בֵּין זָרְעוּ בֵּין יָרְקוּ אָסוּר. זָרְעוּ לְיָרָק לִפְנֵי ר"ה הַשְּׁמִינִית, וְנִכְנְסָה שְׁמִינִית, בֵּין זָרְעוּ בֵּין יָרְקוּ מֻתָּר. זָרְעוּ לְזָרַע וְלַיָּרָק לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית, וְנִכְנְסָה שְׁמִינִית, זָרְעוּ אָסוּר וְיָרְקוּ מֻתָּר. ע"כ. וְכֵן דַּעַת הַחִנּוּךְ (מִצְוָה שכח) שֶׁהַנֶּעֱבָד מֻתָּר בַּאֲכִילָה. אוּלָם הָרַמְבָּ"ן וְהָרַשְׁבָּ"א וְהַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף בִּיבָמוֹת. (קכב.) כָּתְבוּ, שֶׁהַנֶּעֱבָד אָסוּר בַּאֲכִילָה. וְכֵן דַּעַת הָרָאָבָ"ד בַּהַשָּׂגוֹת שָׁם הֲלָכָה טו. וּבְפֵי' מָהָר"י קוּרְקוּס עַל הָרַמְבָּ"ם (בְּפֶרֶק ד' הֲלָכָה כט) כָּתַב, שֶׁהָעִקָּר כְּדִבְרֵי הָרַמְבָּ"ם שֶׁהַנֶּעֱבָד מֻתָּר בַּאֲכִילָה, וּדְלֹא כְּהַכְּפְתּוֹר וָפֶרַח שֶׁהֶחְמִיר בָּזֶה. וְכֵן כָּתַב בְּכֶסֶף מִשְׁנֶה. (שָׁם הֲלָכָה טו). וְכֵן דַּעַת רֹב הָרִאשׁוֹנִים, דְּפֵרוֹת מְשֻׁמָּרִים מֻתָּרִים בַּאֲכִילָה, וְכִמְבֹאָר בִּפְאַת הַשֻּׁלְחָן. (סִימָן כב בב"י סק"א).וּבְעָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן הֶעָתִיד. (הִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל סִימָן כ' סְעִיפִים ו-ח).

וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ (סִימָן י' ס"ק ה-ו), שֶׁהַנֶּעֱבָד מֻתָּר בַּאֲכִילָה. וְנִטַּיְבָה בַּשְּׁבִיעִית קִילָּא טְפֵי, דְּאִם אִיתָא דְּנִטַּיְבָה בִּשְׁדֵה הָאִילָן וְנִזְרָעָה בִּשְׁדֵה לָבָן שָׁוִין, אִם כֵּן תִּפְשֹׁט לֵהּ בִּירוּשַׁלְמִי (פֶּרֶק ב' הֲלָכָה ד') שֶׁאִם לֹא עָקַר הַפֵּרוֹת מֻתָּרִין, דְּאַפִּלּוּ זָרַע בַּשְּׁבִיעִית הַפֵּרוֹת מֻתָּרִין, אֶלָּא מַשְׁמָע דְּדַוְקָא בָּנְטַּיְבָה הִתִּירוּ בֵּית הִלֵּל הַפֵּרוֹת, אֲבָל לֹא בְּנָטַע וְזָרַע בַּשְּׁבִיעִית. וְהָא דְּמַסִּיק שָׁם בַּיְרוּשַׁלְמִי דְּפֵרוֹתֶיהָ מֻתָּרִין הֵינוּ דַּוְקָא בְּנָטַע קֹדֶם שְׁבִיעִית וְעָשׂוּ פֵּרוֹת אַחַר שְׁבִיעִית.[אוֹ אֲפִלּוּ בַּשְּׁבִיעִית], וְזוֹ דַּעַת הָרָאָבָ"ד (פֶּרֶק ד' הֲלָכָה טו). אֲבָל דַּעַת הָרַמְבָּ"ם שָׁם דְּאַף בֶּעָבָר וְזָרַע הַפֵּרוֹת מֻתָּרִין כְּמוֹ בְּנִטַּיְבָה, וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לְפֵרוֹת דִּין פֵּרוֹת הַשָּׁמוּר וְאֵין לוֹקְחִין מִמֶּנּוּ הַפֵּרוֹת בְּדָמִים. ע"כ. וּרְאֵה עוֹד בְּמָה שֶׁכָּתַב בְּסִפְרוֹ עַל ב"ב סַנְהֶדְרִין (בְּלִקּוּטִים סִימָן לה אוֹת ט). וּרְאֵה בָּזֶה בְּאֹרֶךְ בְּשוּ"ת יְשׁוּעַת מֹשֶׁה ח"א (סִי' יג), וּבְסֵפֶר מַעֲדַנֵּי אֶרֶץ, וּבְסֵפֶר הַשְּׁמִיטָה (פ"ב סַע' ב'), וּבְמָה שֶׁכָּתַבְנוּ לְהַלָּן בְּמִי שֶׁלֹּא הִפְקִיר אֶת שָׂדֵהוּ בַּשְּׁבִיעִית, אִם הַפֵּרוֹת נֶאֱסָרִים בַּאֲכִילָה.

אִסּוּר מְסַיֵּעַ בִּקְנִיַּת פֵּרוֹת כְּשֶׁעָבְדוּ בְּאִילָן בַּשְּׁמִטָּה

וּמִכָּל מָקוֹם אַף לְהַמַּתִּירִים כָּתַב בְּאוֹר לְצִיּוֹן (שְׁבִיעִית עַמּוּד לה) דְּאָסוּר לִקְנוֹת פֵּרוֹת מִצַּד אַחֵר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְסַיֵּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה. וּלְצָרְךְ מִצְוָה, כְּגוֹן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֶתְרוֹג וַהֲדַס לְשֵׁם מִצְוַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים, טוֹב לְהַחְמִיר בְּדָבָר שֶׁנֶּעֱבָד בַּשְּׁבִיעִית וְלֹא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְצָרְךְ מִצְוָה. וּבְכָל אֹפֶן, אַף שֶׁהַפֵּרוֹת מֻתָּרִים מֵעִקַּר הַדִּין בַּאֲכִילָה, אָסוּר לִקְנוֹת פֵּרוֹת אֵלּוּ מֵהַמּוֹכֵר, שֶׁהֲרֵי בְּכָךְ הוּא מְסַיֵּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה. ע"ש. וּרְאֵה עוֹד בַּמָּבוֹא. (עַמּוּד כ') שֶׁגַּם כֵּן כָּתַב, שֶׁבִּקְנִיַּת פֵּרוֹת מֵהַשּׁוּק אַף אִם הַפֵּרוֹת מֻתָּרִים, הֲרֵי בְּמָה שֶׁקּוֹנֶה אֶת הַפֵּרוֹת מְסַיֵּעַ הוּא בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, שֶׁהֲרֵי עָבְדוּ בַּשָּׂדֶה וּבָאִילָן וְלֹא הִפְקִירוּ אֶת הַפֵּרוֹת. וְאַף אִם אֵינוֹ קוֹנֶה מִבַּעֲלֵי הַשָּׂדוֹת עַצְמָם, אֶלָּא קוֹנֶה בַּשּׁוּק, גַּם כֵּן אָסוּר, שֶׁעַל כָּל פָּנִים הוּא מְסַיֵּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה. ע"כ.

וְהִנֵּה בְּמָה שֶׁכָּתַב שֶׁהוּא אָסוּר מִצַּד מְסַיֵּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, מִתְּחִלָּה הָיָה בְּדַעְתֵּנוּ לָדוּן בָּזֶה, דְּהִנֵּה נוֹדַע מַאי דְּקַיְמָא לָן דִּשְׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה מִדְּרַבָּנָן, וְדַעַת הָרַבֵּה אַחֲרוֹנִים דִּבְאִסּוּר דְּרַבָּנָן לֹא שַׁיָּךְ אִסּוּר מְסַיֵּעַ, כַּאֲשֶׁר יְבֹאַר, וּלְפִי זֶה גַּם בְּנִדּוֹן דִּידַן לְכְאוֹרָה אֵין לֶאֱסֹר בָּזֶה מִצַּד שֶׁהוּא מְסַיֵּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, אַחַר דִּשְׁבִיעִית בַּזְּמַן הַזֶּה מִדְּרַבָּנָן.

אֶלָּא דִּלְכְאוֹרָה נִרְאֶה דְּשָׁאנִי שְׁבִיעִית שֶׁמָּצִינוּ שֶׁהֶחְמִירוּ חֲכָמִים לְסַיֵּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ בַּמִּשְׁנָה (פֶּרֶק ה' מִשְּׁנָה ט') מַשְׁאִילָה אִשָּׁה לַחֲבֶרְתָּהּ הַחֲשׁוּדָה עַל הַשְּׁבִיעִית נָפָה וְכָבָרָה וְכוּ', אֲבָל לֹא תָּבוֹר וְלֹא תִּטְחַן עִמָּהּ. וּפֵרֵשׁ רַבֵּנוּ עוֹבַדְיָה שָׁם, דְּהוּא מִשּׁוּם מְסַיֵּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה. וְכֵן מָצִינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּמִּשְׁנָה וּבָרַמְבַּ"ם בְּאִסּוּר מְסַיֵּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה. וְגַם הַדִּין שֶׁאֵין מוֹסְרִין דְּמֵי שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ, הוּא גַּם כֵּן מִיְּסוֹדוֹ מִשּׁוּם אִסּוּר לִפְנֵי עִוֵּר, שֶׁהוּא גּוֹרֵם שֶׁהָעָם הָאָרֶץ יִשְׁתַּמֵּשׁ בַּדְּמִים בְּאִסּוּר. וּרְאֵה בְּרַמְבַּ"ם פֶּרֶק ט' הֲלָכָה ט-טו, שֶׁקִּנְסוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא לִקְנוֹת מֵהַחֲשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זֵקֶת שְׁבִיעִית. ע"ש. וּרְאֵה בַּמִּשְׁנָה שְׁבִיעִית (פֶּרֶק ט' מִשְּׁנָה א') הַפֵּיגָם, וְהַיַּרְבּוּזִין, וְכוּ' פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר [בְּכָל הַשָּׁנִים שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּזֶה נִשְׁמַר]. וְנִלְקָחִין מִכָּל אָדָם בַּשְּׁבִיעִית וְכוּ'. וּפֵרֵשׁ שָׁם בְּמִלְאכֶת שְׁלֹמֹה, דְּמִפָּרֵשׁ בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַעֲשְׂרוֹת דְּהַאי מִכָּל אָדָם הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם חָשׁוּד הוּא אִם לָאו, דְּאִלּוּ בָּחָשׁוּד וַדַּאי הַתָּנֵן בְּמַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת (פֶּרֶק עַד כַּמָּה) הֶחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית אֵין לוֹקְחִין הֵימֶנּוּ פִּשְׁתָּן, וַאֲפִלּוּ סָרוּק, וְהַאי אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם חָשׁוּד הוּא אִם לָאו הַיְנוּ עַם הָאָרֶץ, וקמ"ל דְּאַף עַל גַּב דְּאֵין מוֹסְרִין דְּמֵי שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ, דְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהִזָּהֵר בְּדִינֵיהֶם, הַנֵּי מִילֵי כְּשֶׁמּוֹכֵר דְּבָרִים שֶׁחֲזָקָתָם יֵשׁ בָּהֶם שְׁמוּר, אֲבָל אֵלּוּ אֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן נִשְׁמַר וְכוּ'. ע"כ.

וְעַיֵּן בַּמָּבוֹא לְסֵפֶר אוֹר לְצִיּוֹן הַנַּ"ל שֶׁצִּיֵּן לְהָפְרִי מְגַדִּים בְּסִימָן קסג, שֶׁהוּבָא בִּשְׁדֵי חֶמֶד (מַעֲרֶכֶת מ' אוֹת מא). וְשָׁם אֵירֵי לְעָנְיַן אִסּוּר מְסַיֵּעַ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן, וְדַעְתּוֹ שֶׁל הַפְּרִי מְגַדִּים לְהַחְמִיר בָּזֶה.

וְכַנִּרְאֶה רָמַז בְּאוֹר לְצִיּוֹן שֶׁדַּעְתּוֹ לְהַחְמִיר בְּאִסּוּר מְסַיֵּעַ גַּם בְּמִלֵּי דְּרַבָּנָן. אוּלָם לְפִי מָה שֶׁיִּבֹאַר לְהַלָּן, אֵין לְהַחְמִיר בְּאִסּוּר מְסַיֵּעַ בִּשְׁאָר אִסּוּרֵי דְּרַבָּנָן, אֶלָּא דְּשָׁאנִי שְׁבִיעִית שֶׁמָּצִינוּ אִסּוּר לִמְסֹר דְּמֵי שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ, וּמִמֵּילָא הַגַּם שֶׁהוּא אִסּוּר דְּרַבָּנָן, יֵשׁ בּוֹ אִסּוּר מְסַיֵּעַ. וְעַיֵּן בְּרַמְבַּ"ם (פֶּרֶק ח' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה הֲלָכָה י') שֶׁכָּתַב, כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת סְחוֹרָה בְּפֵרוֹת שְׁבִיעִית אוֹ לְשָׁמְרָן, כָּךְ אָסוּר לִקַּח מֵעַם הָאָרֶץ, לְפִי שֶׁאֵין מוֹסְרִין דְּמֵי שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ. וְעַיֵּן בְּדָרְךְ אֱמוּנָה (שָׁם ס"ק עז) שֶׁכָּתַב, דְּחָיְשִׁינַן שֶׁהָעָם הָאָרֶץ יַעֲשֶׂה בָּהֶן סְחוֹרָה אוֹ שֶׁיִּשְׁמְרֵם יוֹתֵר מֵהַשִּׁעוּר הַמֻּתָּר, וְעוֹבֵר מִשּׁוּם לִפְנֵי עִוֵּר. וּבְצִיּוּן הֲלָכָה שָׁם כָּתַב, ר"ש, דְּאֵין לְפָרֵשׁ דְּכַוָּנַת רַבֵּנוּ כִּפְשׁוּטוֹ דְּהָא אִסּוּר סְחוֹרָה וְשִׁמּוּר דְּאוֹרָיְתָא וְלָמָּה כָּתַב כְּשֵׁם, וְעַל כָּרְחֵךְ כַּנַּ"ל וְרַבֵּנוּ בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת (רִישׁ פֶּרֶק ט' דְּשְׁבִיעִית) הַטַּעַם דְּחָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִגְנְזֵם וְלֹא יִקְנֶה בָּהֶם מַאֲכָל. וע"ש בְּבֵאוּר הֲלָכָה שֶׁהִרְחִיב בָּזֶה, וּבִדְבָרָיו הִדְגִּישׁ שֶׁהָאִסּוּר הוּא מִשּׁוּם לִפְנֵי עִוֵּר, וְלֹא נָגַע בְּאִסּוּר מְסַיֵּעַ.

וְעַיֵּן בִּשְׁדֵי חֶמֶד (מַעֲרֶכֶת הַוָּא"ו כְּלַל כו אוֹת כא) שֶׁהֶאֱרִיךְ לְהוֹכִיחַ שֶׁגַּם בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן שַׁיָּךְ לָאו דְּלִפְנֵי עִוֵּר, דְּכָל דְּתָקוּן רַבָּנָן כְּעֵין דְּאוֹרָיְתָא תָּקוּן. וע"ש בְּאֹרֶךְ. אַךְ לֹא דִּבֵּר בְּאִסּוּר מְסַיֵּעַ [דְּקָאֵי בְּעֵבֶר אֶחָד דְּנָהָר]. וּבְסוֹף דְּבָרָיו (ד"ה וּמִכָּל מָקוֹם) כָּתַב, וּמִכָּל מָקוֹם אַף לְמַאי דְּנִרְאָה הַסְּכָמַת הַפּוֹסְקִים דְּגַם בְּאִסּוּרֵי דְּרַבָּנָן הֵטִילוּ לָאו דְּלִפְנֵי עִוֵּר, דְּכָל דְּתָקוּן כְּעֵין דְּאוֹרָיְתָא תָּקוּן, הַיְנוּ דַּוְקָא בִּדְקָאֵי בִּתְרֵי עֲבֵרֵי דְּנָהֲרָא, דְּבָכִי הַאי גַּוְנָא אִיכָּא לִפְנֵי עִוֵּר מִדְּאוֹרָיְתָא בְּאִסּוּרִין דְּאוֹרָיְתָא, אֲבָל בִּדְלֹא קָאֵי בִּתְרֵי עֲבֵרֵי דְּנָהֲרָא, וְאֵין אִסּוּר אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן מִשּׁוּם מְסַיֵּעַ

בִּידֵי ע"ע, בְּאִסּוּרִין דְּרַבָּנָן לֹא גָּזְרוּ, דְּהָוֵי גְּזֵרָה לִגְזֵרָה. כֵּן כָּתְבוּ רַבֵּנִי הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהֵבֵאתִי בסק"ג.

וְהִנֵּה בַּשְּׁבִיעִית אִם אָנוּ מוֹסְרִים לוֹ דְּמֵי שְׁבִיעִית, וְאָנוּ מַכְשִׁילִים אוֹתוֹ לְהַבָּא שֶׁיִּכָּשֵׁל בְּאִסּוּר דְּמֵי שְׁבִיעִית, הֲוֵי בִּכְלָל אִסּוּר לִפְנֵי עִוֵּר. אֲבָל אִם אָנוּ חוֹשְׁשִׁין עַל הֶעָבָר, וּכְגוֹן בְּמִי שֶׁעָבַר וְזָרַע בַּשְּׁבִיעִית וְאָנוּ מְסַיְּעִים בְּיָדוֹ לְקִנּוֹת מִמֶּנּוּ הַפֵּרוֹת, וְזֶה סִיּוּעַ עַל הֶעָבָר שֶׁנִּמְצָא חוֹטֵא נִשְׂכָּר, וְאִם נַחֲשֹׁב זֶה לְאִסּוּר מְסַיְּעַ יֵשׁ לָדוּן דְּשָׁמָּא כֵּיוָן דִּשְׁבִיעִית בזה"ז מִדְּרַבָּנָן לֵיכָּא אִסּוּר מְסַיְּעַ בְּדַרַבָּנָן. וְאַף דְּמָצִינוּ בַּמִּשְׁנָיוֹת דִּין דְּלִפְנֵי עִוֵּר בַּשְּׁבִיעִית, וְזֶה מְקוֹר הַדִּין דְּאֵין מוֹסְרִין דְּמֵי שְׁבִיעִית לע"ה, זֶה בְּדִין לִפְנֵי עִוֵּר, אֲבָל בְּדִין מְסַיְּעַ שָׁמָּא לֹא. וּכְמוֹ שֶׁחִלֵּק השד"ח.

וּמֵעַתָּה מ"ש בְּאוֹר לְצִיּוֹן הַנ"ל, שֶׁהוּא מְסַיְּעַ בְּמָה שֶׁקּוֹנֶה אֶת הַפֵּרוֹת בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, שֶׁהֲרֵי עָבְדוּ בַּשָּׁדֶה וּבָאִילָן וְלֹא הִפְקִירוּ אֶת הַפֵּרוֹת. ע"כ. לְכְאוֹרָה זֶה סִיּוּעַ עַל הֶעָבָר, וְאֵינוֹ מַכְשִׁילוֹ עַל הֶעָתִיד, וּלְפִי כָּל הַמְּבֹאָר בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן לֹא נֶאֱסַר. אא"כ נֵימָא דס"ל דְּאַף בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן אֵיכָּא אִסּוּר מְסַיְּעַ, וְזֶה אֵינוֹ כְּמוֹ שֶׁיִּבֹאַר לְהַלָּן.

וְעַיֵּן בְּשוּ"ת בְּנֵי צִיּוֹן (סי' טו) שֶׁכָּתַב, דְּאֵין מְסַיְּעִים בִּידֵי יִשְׂרָאֵל בַּשְּׁבִיעִית, וְאַפִּי' לוֹמַר לָהֶם חִזְקוּ אָסוּר. וְחַיָּבִים לְמְחוֹת בְּיַד יִשְׂרָאֵל הָעוֹבֵר עַל אִסּוּר שְׁבִיעִית, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִין זֶה לָזֶה. ע"ש. וּבְשוּ"ת מִנְחַת יִצְחָק ח"ד (סי' כד) כָּתַב, דְּמְסַיְּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה שַׁיָּךְ רַק בְּחֵפֶץ שֶׁלּוֹ, וְלָכֵן אָסוּר לְהַשְׁאִיל כְּלִי לַחֲשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית, אֲבָל בַּמְּכִירָה עוֹבֵר עַל לִפְנֵי עִוֵּר, אא"כ בְּעֵבֶר אֶחָד דְּנָהָר. וּבְשוּ"ת צִיץ אֱלִיעֶזֶר ח"ד (פ"ד סי' ה') כָּתַב, שֶׁאֵין מוֹכְרִין לַחֲשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית מַחֲרשָׁה בַּשְּׁבִיעִית, אַף לִסְתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין עֲלֵיהֶם חֶשֶׁד מוֹכְרִים. ע"ש. וְאָמְנָם לְגוֹי מֻתָּר לְמְכֹּר מַחֲרֵשָׁה, וכמ"ש הַמָּהָרָ"ם גָּלַנְטִי (סי' נז). וע"ע בְּעִנְיָנִי חֲשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית בְּשוּ"ת מֵשִׁיב דָּבָר ח"ב (סי' נז, קט), וּבְשוּ"ת חָתַם סוֹפֵר (קֹבֶץ תְּשׁוּבוֹת סי' כא).

וּבְעֶצֶם אִסּוּר מְסַיְּעַ בְּמִלֵּי דְּרַבָּנָן [לֹא בַּשְּׁבִיעִית] רְאֵה בְּמָה שֶׁכָּתַב בְּיַלְקוּט יוֹסֵף ח"ג (עמ' צב). וּרְאֵה בְּשִׁדֵּי חֶמֶד הַנַּ"ל שֶׁהֵבִיא מִשּׁוּ"ת הָרִיבָ"א (סי' לג) כָּתַב עַל דִּבְרֵי הפמ"ג דְּלֵיתָא, דבע"ז (נה.) לְמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה אָסוּר לְדָרֵךְ ע"י יִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה בְּטָמְאָה, מִשּׁוּם מְסַיְּעַ בִּידֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, דְּאָסוּר לִגְרֹם טָמְאָה לַחֻלִּין שבאר"י, וְאֵין זֶה אִסּוּר תּוֹרָה וְכוּ'. וְהָאֲרִיךְ בָּזֶה כיעו"ש. וּבְסֵפֶר הַמַּקְנֶה כָּתַב, שא"ז בָּרוּר אִם יֵשׁ אִסּוּר מְסַיְּעַ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן, וְעַיֵּן בְּרַמְבָּ"ם (פ"י מֵהִלְ' מַעֲשֵׂר) שֶׁכָּתַב, דְּרוֹפֵא חָבֵר אָסוּר לִתֵּן לְחוֹלֶה עַם הָאָרֶץ דְּמַאי לְפִיו, אֲבָל לְיָדוֹ מֻתָּר. וְעַיֵּן במג"א שֶׁהוֹכִיחַ מִתּוֹס' בְּגִטִּין (סא.) גַּם בְּדְמַאי דְּהָוֵי אִסּוּר דְּרַבָּנָן אֵיכָּא אִסּוּר מְסַיְּעַ. וּבְסֵפֶר מַרְבֶּה תּוֹרָה לר"א פּוֹסֵק (דַּף יח) כָּתַב, דִּבְגִנְזֵי יוֹסֵף עַל הַפְּתִיחָה הַכּוֹלֶלֶת הוֹכִיחַ דְּאָסוּר. ע"ש. וְכָעֵת רָאִיתִי בְּסֵפֶר מָאוֹר יִשְׂרָאֵל ח"א (עמ' רצד) שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה, וְהוֹכִיחַ מֵהָרַא"שׁ (בְּרֵישׁ מו"ק), דְּלֵיכָּא אִסּוּר לִפְנֵי עִוֵּר בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן. וּדְלֹא כְּדִבְרֵי הַתּוֹס' (ע"ז כב. ד"ה וְתַפּוּק לָהּ מִשּׁוּם לִפְנֵי עִוֵּר) בְּשֵׁם ר"ת, דְּשַׁיָּךְ לוֹמַר לִפְנֵי עִוֵּר אַף בְּמִידֵי דְּלֵית בֵּהּ אִסּוּרָא אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן. וּבְפִתְחֵי תְּשׁוּבָה (יו"ד ר"ס קס) הֵעִיר סְתִירָה מִדִּבְרֵי הָרַא"שׁ (בְּפֶרֶק אֵיזֶהוּ נָשָׁךְ סי' מב) דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרָיו דְּאֵיכָּא אִסּוּר לִפְנֵי עִוֵּר גַּם בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן.

וְדַעַת הֶחָזוֹן אִישׁ (סִימָן י' אוֹת ו') דְּאֶתְרוֹגִים שֶׁל שְׁבִיעִית אַף עַל גַּב שֶׁמְּטַיְּבִין אוֹתָן בַּשְּׁבִיעִית בְּאִסּוּר וּמְשַׁמְּרִין אוֹתָן, אֵין הַפֵּרוֹת נֶאֱסָרִין וְיוֹצְאִין בָּהֶן בָּחַג שֶׁעֲדַיִן הוּא קֹדֶם בִּעוּר, אֶלָּא

שֶׁצָּרִיךְ לִקְחָם בְּמַתָּנָה שֶׁלֹּא נִמְסַר דְּמֵי שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ [וּלְפִי מָה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹס' לְעֵבוֹדָה זָרָה (סב:) אַף בְּהַקָּפָה מָתָר]. מִיהוּ הַסּוֹחֲרִים בְּכָךְ עוֹבְרִים מִשּׁוּם אִסּוּר סְחוֹרָה, וְאוֹתָן שֶׁמּוֹכְרִין עַל יְדֵי עַצְמָן וְלֹא עַל יְדֵי שָׁלִיחַ פְּרִדְסֵיהֶן לְנָכְרִי אַף שֶׁעוֹבְרִים בְּזֶה מִשּׁוּם לֹא תְחָנֵּם מִכָּל מָקוֹם הָוֵי מְכִירָה, וּלְדַעַת סֵפֶר הַתְּרוּמָה פָּקְעָה מֵהֶן קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית. וְאַף עַל גַּב שֶׁקָּשֶׁה לִסְמוֹךְ עַל זֶה, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לָהֶם עַל מִי לִסְמוֹךְ. וְלָכֵן אֵין לֶאֱסֹר פֵּרוֹתֵיהֶן דִּיעֲבַד. וְאִם שׁוֹלְחִים אֶת הָאֶתְרוֹגִים לְחוּ"ל יֵשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם אֵין מוֹצִיאִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית לְחוּ"ל. וּמ"מ אֵין הַפֵּרוֹת נֶאֱסָרִין וְיוֹצְאִין בָּהֶן, וכ"ש אִם מָכְרוּ פַּרְדְּסֵיהֶן לַגּוֹי. ע"כ. וְנִתְבָּאֵר עוֹד לְקַמָּן הִלְכוֹת אַרְבַּעַת הַמִּינִים. ע"ש.

מִנְהַג יְרוּשָׁלַיִם בְּשָׁמוּר וְנֶעֱבַד

וּבְסֵפֶר אַשְׁרֵי הָאִישׁ (יוֹרֶה דֵּעָה ח"ב עמוד ריב) כָּתַב בְּשֵׁם הגרי"ש אֶלְיָשִׁיב, שֶׁמִּנְהַג יְרוּשָׁלַיִם מִימוֹת מָהֲרִי"ל דִּיסְקִין לֶאֱסֹר שָׁמוּר וְנֶעֱבַד, וְכֵן נוֹהֲגִים בִּירוּשָׁלַיִם כַּיּוֹם לֶאֱסֹר בָּזֶה מִן הַדִּין. ע"כ. אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְהָעִיר, דִּבְכָל כְּהַאי גַּוְנָא, מָה לָנוּ לְמִנְהַג מְאָחָר, הֲלֹא בִּירוּשָׁלַיִם יֵשׁ מִנְהָגִים קְבוּעִים וּקְדוּמִים מֵאוֹת בַּשָּׁנִים. וְעוֹד שֶׁמִּנְהָג שֶׁל קִבּוּצָה אַחַת, אֵינוֹ קוֹבֵעַ מִנְהָג לְחַיֵּב אֶת הַכְּלָל כֻּלּוֹ, וּבִכְהַאי גַּוְנָא אֵין לְהִתְחַשֵּׁב בַּמִּנְהָג, אֶלָּא בְּעִקַּר הַהֲלָכָה. וַהֲרֵי עַל פִּי הַהֲלָכָה הַדִּין הוּא שֶׁמֻּתָּר.

אֵין חֶשְׁשׁ שֶׁל שָׁמוּר וְנֶעֱבַד בְּיִבּוּל שֶׁל הֶתֵּר הַמְּכִירָה

וְהִנֵּה כָּל הַנִּדּוֹן דִּלְעֵיל הוּא בְּפֵרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּהֶם אִסּוּר מַמָּשׁ, לֹא כֵן בְּפֵרוֹת וְיָרָקוֹת שֶׁל הֶתֵּר הַמְּכִירָה, וּדְלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ בַּמָּבוֹא לְסֵפֶר אוֹר לְצִיּוֹן. שֶׁהֲרֵי הָעוֹשִׂים כֵּן סוֹמְכִים עַל דַּעַת הַגְּדוֹלִים הַמַּתִּירִים. וא"כ אֵין כָּאן לָאו מִשּׁוּם לִפְנֵי עִוֵּר וְלֹא אִסּוּר מִשּׁוּם מְסַיֵּעַ.

וּבַמָּבוֹא לְס' אוֹר לְצִיּוֹן מוּבָא, שֶׁיֵּשׁ כָּאן סְפֵק סְפֵיקָא לוּמַר שֶׁהַמְּכִירָה לֹא חָלָה, שֶׁמָּא אֵין גְּמִירוּת דַּעַת, וְשֶׁמָּא הֲלָכָה כַּד' המהריט"א שבס"ס אֵין מוֹצִיאִין מָמוֹן. ע"כ. וּבֶאֱמֶת שֶׁאֵינוֹ מָכְרָח כְּלָל, דְּהָא דַּעַת רַבִּים מִגְּדוֹלֵי הָאַחֲרוֹנִים דְּלֹא עָבְדִינַן ס"ס לְהַחְמִיר בְּדַרְבָּנָן, וְגַם הָאָח' שֶׁהֶחְמִירוּ בָּזֶה, אֶפְשָׁר שֶׁזֶּה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָאוּ תְּשׁוּבַת הָרַמְבָּ"ם (סי' שח) שֶׁמְּפֹרָשׁ שָׁם דְּלֹא עָבְדִינַן ס"ס לְחוּמְרָא בְּדַרְבָּנָן, שֶׁכָּל שֶׁאֵין בְּרוּר גָּמוּר לֶאֱסֹר, הֲרֵי הוּא בִּכְלַל הַכְּלָל שֶׁמָּסְרוּ לָנוּ חֲכָמִים דְּסֵפֵיקָא דְּרַבָּנָן לְקֻלָּא. וְכֵן הֵשִׁיב ע"ז בָּס' בִּרְכַּת יִצְחָק עמ"ס שְׁבִיעִית (עמ' ריב). אַךְ יֵתֵרָה מִזּוֹ יֵשׁ לְהָשִׁיב בָּזֶה, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל נַעֲשָׂה עַל יְדֵי הָרַבָּנוּת, וְהֵם עוֹשִׂים בָּזֶה עַל פִּי דַּעְתּוֹ שֶׁל מִי שֶׁגָּדוֹל, רשכבה"ג זיע"א, וְאֵין לְךָ עַמּוּד גָּדוֹל כָּמוֹהוּ לִסְמוֹךְ עָלָיו. וּלְדַעְתּוֹ הַכֹּל נַעֲשָׂה כַּדִּין, וְאֵין כָּאן אִסּוּר, וְהַפֵּרוֹת וְהַיְּרָקוֹת מְתֻרִים מִדִּינָא. וּכְדֵי לוֹמַר שֶׁנַּעֲשָׂה בְּאִסּוּר, צָרִיךְ לְבַטֵּל אֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל גְּדוֹל הַדּוֹר כְּמָאן דְּלֵיתָא כְּלָל ח"ו.

בשורה טובה לאוהבי התורה והלומדיה

לה"ד בינ"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גדולי החור שליט"א
והתקבלו בס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה
לאוהבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אַשִׁיחָה בְּחֻקֶּיךָ"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיך באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולחיות שותף
להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

א.י.ש אשדוד 052-7627127

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בס"ד

בשורה משמחת לאברכים

בשעה טובה ומוצלחת נפתח

כולל אברכים "יגדיל תורה"

בבאר שבע

אברכים המעוניינים להתקבל

לכולל ניתן ליצור קשר בטלפון

0515750334

שותפים להקים
מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת
ובית מדרש יגדיל תורה
ומקוה טהרה לנשים ולגברים
ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'
מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א
סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46
וקבלה דיגיטלית למייל
בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח 371407 ע"ש יגדיל תורה